

CURRENT RESEARCH IN SOCIAL SCIENCES

CİLT 6, SAYI 2
VOLUME 6, ISSUE 2
KASIM 2020 / NOVEMBER 2020

AIZONIA

PUBLISHING www.aizonia.com

ISSN: 2149-1488

CURRENT RESEARCH IN SOCIAL SCIENCES

Cilt 6, Sayı 2, Kasım 2020

Volume 6, Issue 2, November 2020

Aizonia Publishing

www.aizonia.com

Current Research in Social Sciences

Cilt: 6, Sayı: 2, 2020 / Volume: 6, Issue: 2, 2020

Yayın Tarihi / Publishing Date: 30.11.2020

Uluslararası, altı (6) ayda bir yayınlanan (Mayıs ve Kasım aylarında) hakemli bir elektronik dergidir. Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Dergide yayınlanan makale ve bilimsel yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergi TÜBİTAK ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veritabanı, J-Gate, Advanced Science Index, Directory of Research Journals Indexing, Elektronische Zeitschriftenbibliothek (EZB) ve Research Bible gibi uluslararası indekslerde taranmaktadır.

It is an international, semi-annual (in May and November) peer-reviewed published online journal. The official languages of the journal are Turkish and English. The responsibility of articles and scientific papers published in the journal belongs to their authors. The journal was indexed in international indexing sources such as TÜBİTAK ULAKBİM Social and Human Sciences Database, J-Gate, Advanced Science Index, Directory of Research Journals Indexing, Elektronische Zeitschriftenbibliothek (EZB) and Research Bible.

Yazışma adresi / Address for Correspondence

Polsan Blokları 46478 Ada 1B No: 17 Eryaman, Ankara
+90 536 709 8307
crss.aizonia@yandex.com

Sahibi / Owner

Beste TÜRKOĞLU

Yayın Müdürü / Managing Editor

Beste TÜRKOĞLU

Editörler / Editors

Dr. Öğr. Üyesi Duygu TÜRKOĞLU, Sağlık Bilimleri Üniversitesi,
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Gonca ÜNAL CHIANG, Ankara Üniversitesi,
Türkiye

Mukaddes CİHANYANDI, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
Türkiye

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Abdullah TEMİZKAN, Ege Üniversitesi, Türkiye

Dr. Bureu KURT, İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye

Dr. Burak ÇINAR, Niğde Üniversitesi, Türkiye

Dr. Emrah İSTEK, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Türkiye

Dr. Esin SEZGİN, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Türkiye

Dr. Yakup KARATAŞ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Türkiye

Dr. Fatma KALPAKLI, Selçuk Üniversitesi, Türkiye

Dr. Gülay SARIÇOBAN, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye

Dr. Karl VOCELKA, University of Vienna, Avusturya

Dr. Kemalettin KUZUCU, Marmara Üniversitesi, Türkiye

Dr. Masoumeh DAEI, Payame Noor University of Tabriz, İran

Dr. Meliha Rabia ŞİMŞEK, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Türkiye

Dr. Pavlo KUTUEV, National Technical University of Ukraine
'Kyiv Polytechnic Institute', Ukrayna

Dr. Şener BİLALLİ, International Balkan University,
Makedonya

Dr. Zinaida SABITOVA, Anadolu Üniversitesi, Türkiye

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Review Article / Derleme Makale

A Conceptual Discussion of Rewriting as a Tool for the Translation(al)
Turn

*Çeviri(sel) Dönüş için Bir Araç Olarak Yeniden Yazma Üzerine Kavramsal
Bir Tartışma*

Aysun KIRAN 83-91

Derleme Makale / Review Article

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin İrrasyonelliği ve Kamusal Alandaki
Yansımaları

Irrationality of Gender Inequality and Reflections in the Public Sphere

Aziz ŞEKER 92-102

Araştırma Makalesi / Research Article

Türkiye’de Hanehalkı Gelir Eşitsizliğine Etki Eden Faktörlerin Lorenz ve
Yoğunlaşma Eğrileri ile Analiz Edilmesi ve Bölgeler Arası Karşılaştırma

*Analysis of Factors Affecting Household Income Inequality with Lorenz and
Concentration Curves and Interregional Comparison in Turkey*

Seher Gülşah TOPUZ, Taner SEKMEN 103-124

Research Article / Araştırma Makalesi

Education Policies as a Tool of Soft Power: Alliance Française and Yunus
Emre Institute

*Yumuşak Güç Aracı Olarak Eğitim Politikaları: Alliance Française ve Yunus
Emre Enstitüsü*

Ebru EREN 125-134

Araştırma Makalesi / Research Article

Mutluluk ve Ekonomi: Yaşam Memnuniyeti Araştırması Üzerinden Bazı
Dikkatler

Happiness and Economy: Some Notices on The Life Satisfaction Survey

Halil İbrahim AYDIN 135-148

Research Article / Araştırma Makalesi

Reflections and Metaphoric Perceptions of Translator Trainees Related
to Translators’ Status

*Çevirmen Adaylarının, Çevirmenlerin Statüleri ile İlgili Görüşleri ve
Metaforik Algıları*

Gökçe DİŞLEN DAĞGÖL, Duygu İŞPINAR AKÇAYOĞLU 149-160

Araştırma Makalesi / Research Article

Koruyucu ve Biyolojik Aileye Sahip Okul Öncesi Çocukların Ego Sağlımlıklarının Karşılaştırılması

Comparison of Ego Resilience of Preschool Children with Foster and Biological Families

Hülya GÜLAY OGELMAN, Arzu ÖZYÜREK 161-169

Research Article / Araştırma Makalesi

The Government Revenue-Expenditure Nexus: Asymmetric Causality Test

Kamu Gelir-Harcama Bağlantısı: Asimetrik Nedensellik Testi

Havvanur Feyza KAYA, Şule Nazlı ARSLAN 170-178

EDİTÖRDEN

Sevgili okurlar,

2020 yılı Kasım ayında çıkan ikinci sayımızla dergimizin altıncı cildini tamamlamış bulunmaktayız.

Bu sayımızda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kamusal alandaki yansımaları ile Andre Lefevre'in yeniden yazma kavramsallaştırmasının edebiyat, çeviribilim ve sosyal bilim alanlarındaki kullanımını tartışan iki derleme çalışması yer almaktadır. Literatüre önemli katkılar sağlayacağı öngörülen bu iki derlemenin yanı sıra okuyuculara, biri Türkiye'de gelir dağılımının güncel durumunun ve bölgelerarası farklılıkların Lorenz ve yoğunlaşma eğrileri aracılığıyla incelendiği, diğeri Türkiye ekonomisi için kamu gelirleri ile harcamaları arasındaki asimetrik ilişkinin incelendiği iki iktisadi alanda yapılmış araştırma makalesi sunmaktayız. Yine TÜİK'in 2019 yılı Yaşam Memnuniyeti Araştırmasının mutluluğa dair sonuçlarının önceki yıllarla karşılaştırmak suretiyle yapılmış olan değerlendirmesini, koruyucu ve biyolojik aileye sahip okul öncesi yaş çocukların ego sağlımlıklarının incelenmesini, Alliance française ve Yunus Emre Enstitüsü'nün eğitim politikalarının kültürel diplomasi bağlamında yumuşak güç aracı olarak kullanımını ve çevirmen aday gençlerin çevirmenlerin statülerine ilişkin görüşlerinin metaforlar aracılığıyla değerlendirilmesini içeren dört farklı araştırma makalesi de okuyucuya sunulmuştur.

2015 yılında yayın hayatına başlayan ve son iki yıldır yılda iki sayı ile yayın hayatına devam eden dergimiz yayın dili olarak Türkçe ve İngilizce'yi kabul etmekte idi. 2021 yılı itibariyle yayın politikalarımızda bazı değişikliklere gidilecek olup dergimizde bundan sonra yalnızca İngilizce hazırlanmış çalışmalara yer verilecektir.

Current Research in Social Sciences 6. Cilt 2. Sayısının kabul oranı %44.4 olup, derginin yayın sürecinde yer alan yazar, hakem, yayın kurulu üyeleri ve editör arkadaşlarıma teşekkür etmek isterim. Sonraki sayılarımızda görüşmek üzere.

Selam ve saygılarımla.

Dr. Öğr. Üyesi Duygu TÜRKOĞLU
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Yönetim ve Organizasyon Bölümü

A Conceptual Discussion of Rewriting as a Tool for the Translation(al) Turn

Çeviri(sel) Dönüş için Bir Araç Olarak Yeniden Yazma Üzerine Kavramsal Bir Tartışma

Aysun Kıran *

Marmara University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Translation and Interpreting, İstanbul, Turkey

Abstract

This article problematizes the strictly literary use of André Lefevere's conceptualization of rewriting solely in the analysis of translated texts. It aims to discuss how the concept of rewriting can be deployed in the areas of research in social sciences and humanities outside literature and translation studies. To this end, the review first situates the concept of rewriting within the history of translation studies, and especially the emergence of the cultural turn. Subsequently, it delineates the defining aspects of Lefevere's conceptualization of translation as a form of rewriting. While highlighting his contribution to a renewed understanding of the dynamics involved in the production of translated literature, this overview allows for elucidating the links between the notions of translation and adaptation through the frame of rewriting. In doing so, the article elaborates on the relevance of rewriting to the translation(al) turn by demonstrating its affinity with and divergence from the cultural turn. The Discussion and Conclusion section provides certain specific examples of how patronage can be applied to discuss the restraining or facilitating impact of a given political context on the production of film adaptations. Overall, this review proposes to consider the process of film production as one of rewriting in terms of the possible economic, ideological and status components involved therein. This conceptual discussion thus revisits the potential of rewriting as a methodological tool for a translation(al) turn in social sciences and humanities, which may develop avenues of collaboration between translation studies and other areas of interdisciplinary research.

Keywords: Rewriting, André Lefevere, Patronage, Adaptation, Translation(al) Turn.

Öz

Bu derleme makale, André Lefevere'in yeniden yazma kavramsallaştırmasının, çeviri metinlerin analiziyle sınırlı olacak şekilde katı bir biçimde edebiyat alanında kullanılmasını sorunsallaştırmaktadır. Makale, yeniden yazma kavramının edebiyat ve çeviribilim dışındaki sosyal bilimlerdeki araştırma alanlarında nasıl kullanılabileceğini tartışmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, derleme ilk olarak yeniden yazma kavramını çeviri çalışmalarının tarihine ve özellikle de kültürel dönüşün ortaya çıkışına oturtuyor. Daha sonra, Lefevere'in çeviriyi bir yeniden yazma biçimi olarak kavramsallaştırmasının belirleyici yönlerini ayrıntısıyla betimliyor. Lefevere'in, çeviri edebiyatın üretiminde rol oynayan dinamikleri yeniden değerlendirmeye olan katkısını öne çıkarırken, bu derleme çeviri ve uyarlama kavramları arasındaki bağları yeniden yazma çerçevesi üzerinden açıklamaya da olanak sağlıyor. Bunu yaparken, makale, yeniden yazmanın çeviri(sel) dönüş ile olan ilişkisini, çeviribilim çalışmalarındaki kültürel dönüş ile arasındaki benzerliğini ve ondan farklılığını göstererek inceliyor. Tartışma ve Sonuç bölümü film uyarlamalarının üretiminde belli bir siyasi bağlamın kısıtlayıcı ya da kolaylaştırıcı etkisini tartışmak için hamiliğin nasıl uygulanabileceği üzerine bazı spesifik örnekler sunuyor. Genel olarak, bu derleme, film uyarlamalarının üretim sürecini muhtemel ekonomik, ideolojik ve statü bileşenleri açısından bir yeniden yazma süreci olarak tartışmayı öneriyor. Böylece, bu kavramsal tartışma, yeniden yazmanın çeviribilim ile diğer disiplinlerarası araştırma alanları arasındaki işbirliği yollarını geliştirebilecek, sosyal ve beşerî bilimlerde çeviri(sel) dönüşü sağlayacak yöntemsel bir araç olarak kullanılma potansiyelini değerlendiriyor.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Yazma, André Lefevere, Hamilik, Uyarlama, Çeviri(sel) Dönüş.

* Corresponding Author / Sorumlu Yazar: ayskir@gmail.com

Article Info / Makale Bilgileri:

Received / Gönderim: 07.10.2019 Accepted / Kabul: 01.07.2020

To cite this article / Atf için:

Kıran, A. (2020). A conceptual discussion of rewriting as a tool for the translation(al) turn. *Curr Res Soc Sci*, 6(2), 83-91. doi: 10.30613/curesosc.630543

To link to this article / Bağlantı için:

<http://dx.doi.org/10.30613/curesosc.630543>

Introduction

This review article problematizes the strictly literary uses of Andre Lefevere's concept of rewriting in the analysis of translated texts and the discussion of the power dynamics involved in the process of publishing literary translations. Relatedly, the article aims to explore the possibility of its extended application to the study of non-literary texts that draw on and re-interpret the discourse of another text or set of texts. By providing an overview of Lefevere's conceptualization of rewriting, it proposes the ways in which rewriting can be used as a methodological tool in the areas of research outside literature and translation studies. To achieve these ends, the review article first provides an insight into the emergence of the concept of rewriting with a reference to the cultural turn. Subsequently, it outlines the defining aspects of Lefevere's conception of translation as a form of rewriting and its components. This summary enables us to highlight the links between translation and adaptation through the frame of rewriting. Crucially, the article notes the relevance of rewriting to the translation(al) turn by demonstrating its affinity with and divergence from the cultural turn in translation studies. Finally, it discusses what the economic, ideological and status components can be when analysing the processes of production and distribution of film adaptations from the angle of rewriting. This conceptual discussion thus reflects on how far rewriting may constitute a methodological tool for extending the circumscribed scope of translation through its uses in other areas of interdisciplinary inquiry.

1.1. The Cultural Turn in Translation Studies

Translation Studies witnessed a continual redefinition of the concept of translation in the period after the Second World War (Brodzki, 2007, p. 1). Descriptive Translation Studies (henceforth DTS) emerged in the 1970s with a view to "establishing translation research as an empirical and historically oriented scholarly discipline" (Browlie, 2009, p. 77). Although early descriptive scholars largely focused on literary questions, those in the second phase of DTS have become more invested in questions concerning ideology and politics since the late 1980s (Tymoczko, 2007, p. 45). The latter are occasionally referred to as "committed approaches" to underline this divergence from the former (Browlie, 2009, p. 78). Overall, each school has advanced the thinking about translation by building on and moving beyond what was previously advocated since World War II.

As a prime example of the committed approaches, the cultural turn of the late 1980s and 1990s heralded a new era in the study of translations. The term "cultural turn" gained currency with the publication of a collection of essays entitled *Translation, History and Culture* (1990) and edited by Susan Bassnett and André Lefevere (Tymoczko, 2007, p. 43). In the editorial preface to the volume, Bassnett and Lefevere signalled "the shift from a more formalist approach to translation to one that laid greater emphasis on extra-textual factors" (Bassnett, 2007, p. 13). They suggested a redefinition of the object of study in translation studies as follows: "what is studied is text embedded within its network of both source and target cultural signs" (Bassnett and Lefevere, 1990, p. 12). The proponents of the cultural turn shifted the attention away from equivalence, which was prioritized in linguistic approaches to translation, into the role of context in the translation process. Therefore, this change of emphasis facilitated undermining the hierarchical view of the relationship between a source text and a translated text. The cultural turn then reconfigured translation "as a powerful mode of cultural construction" by focusing on culture and context instead of language (Marinetti, 2011, p. 26). Many scholars who wrote in this new paradigm continued to investigate texts and contexts but did so with an emphasis on the ideological aspects of translation, perspective and alternative viewpoints. Consequently, the cultural-studies paradigm set itself in opposition to the linguistic approaches to translation by dismissing them as inadequate due to their exclusion of cultural elements and context-bound factors.

Lefevere, one of the pioneering figures of the cultural turn, promoted the view of translation as "a discursive activity embedded within a system of literary conventions and a network of institutions and social agents that condition textual production" (Asimakoulas, 2009, p. 241). Further, Lefevere also criticized the notion of

equivalence and problematized the statuses assigned to texts such as “original” versus “derivative” or “source” versus “target.” Lefevere challenged this dualistic vision by maintaining that the new was “a combination of various elements from the old, the non-canonized, imports from other systems rearranged to suit alternative functional views of literature” (Lefevere, 2012, p. 217). Lefevere thus dismissed the criterion of equivalence and shifted attention to the role of ideology and manipulation as well as the contextual factors at work, thereby assigning translations an autonomous character of their own.

1.1.1. Translation as rewriting.

Lefevere’s conceptualization of translation as rewriting (or refraction, a term he used in the earlier works) constitutes an exemplar of the definitional strands in Translation Studies, in Maria Tymoczko’s terms (2007, p. 186). Lefevere initially introduced the concept of “refracted text” by which he meant texts that were “processed for a certain audience (children, for example) or adapted to a certain poetics or a certain ideology” (Lefevere, 1981, p. 72). Refraction was later largely superseded by the term “rewriting” that was defined as “the adaptation of a work of literature to a different audience, with the intention of influencing the way in which that audience reads the work” (Lefevere, 2012, p. 204). This definition arguably highlights the potential for extending the scope of the concept by marking two core aspects of rewriting. First, no mention of a different language implies that rewriting takes place not only when a writer’s work is transferred from one language into another but also when it is re-written in the same language (Lefevere, 1985, p. 235). Lefevere thus dismisses the idea that reduces any translation activity to being a purely linguistic transfer between two languages with a limited focus on textual comparisons.

The second aspect of rewriting is the implied role of manipulation that brings the modes of transformation, challenge and subversion into play in the process of textual (re)production. It is made clear that rewriting does not signify a repetitive task of writing a text again to transfer the meaning therein, but a type of practice that projects a perspectival image of a literary work (Lefevere, 1992, p. 10). It is marked by its capacity to add new form and content and serve a purpose that might contradict the previous text. In Lefevere’s view, rewritings have been “instrumental throughout the ages in the circulation of novel ideas and new literary trends” (Asimakoulas, 2009, p. 241). Translating constitutes the most recognizable and effective form of rewriting, while other examples include editing, reviewing and anthologizing (Asimakoulas, 2009). Following this point, the scope of “rewriting” can arguably be extended to include films or images of a text that are constructed through translations as well as other types of documents such as the film critiques. Therefore, in addition to translations, rewriting encompasses several forms and practices of textual (re)production that were not considered as sharing common ground with translations.

In Lefevere’s model, there are two main constraints that operate as “control factors” in the rewriting process: poetics and patronage (Lefevere 1984, p. 191). The concept of “poetics” is defined as “an inventory of literary devices, genres, motifs, prototypical characters and situations, and symbols” (Lefevere, 1992, p. 26). Further, it signifies a set of conventional principles and expectations in the literary system and imposes an idea of how literature has to, or may be allowed to, function in society (Lefevere, 2012, p. 206). Accordingly, poetics represents an internal constraint, since it controls a system from within through the professionals who serve as the regulatory forces. For instance, in the case of literary systems, the category includes editors, authors, and any related people and committees with a decision-making position in the selection and publication of literary works. Translators are thus attributed an agency of their own, while the finiteness of this agency is also recalled in view of the other role-players and constraints in the process.

Lefevere defines patronage as any groups of power that can exert significant control over the translator’s work (Hermans, 2009, p. 94). They can further or hinder the reading, writing or rewriting of literature (Lefevere, 1992, p. 15). This control can be exercised by “persons [...], groups of persons [...], a social class, a royal court, publishers [...] and, last but not least, the media” (Lefevere, 1992). Patrons may be an influential

individual in a given historical era, such as Elizabeth I in Shakespeare's England or Hitler in 1930s Germany or a political class or party (Munday, 2008, p. 128). Therefore, unlike poetics, patronage is an external constraint that operates from outside the system. Lefevere identifies three interrelated components of patronage: ideology, economics and status (1992, p. 15). Accordingly, the ideological component constrains the choice of subject and the form of presentation, and manifests itself in omissions, shifts and additions of various kinds during the translation process (Asimakoulas, 2009, p. 242). Lefevere's nebulous interpretation of ideology as a pervasive state of mind fails to clearly delineate its modes of operation, but this vagueness can also be construed as the ideological component being the most influential and domineering aspect of patronage.

The economic component concerns the payment of writers and rewriters in the form of royalty payments and translator's fees (Munday, 2008, p. 127). Patrons that ensure the rewriter's economic survival can be universities, publishers and governments, depending on the nature of the assigned work. The constraining role of this component can go beyond the domestic market in terms of the regulation of royalties and production costs nationally as well as internationally (Lefevere, 2012, pp. 215-16). As for the status component, Lefevere states that "acceptance of patronage implies integration into a certain support group and its lifestyle" (Lefevere, 1992, p. 16). It can occur in different forms. For instance, the status conferred on a rewriter may require her/him to conform to the patron's expectations or to behave in a way that is conducive to supporting a group whose member the rewriter is or has become. An example can be that the Beat poets used the City Lights bookstore in San Francisco as a meeting point in the 1950s (Munday, 2008, p. 126).

Further, patronage can be differentiated or undifferentiated, depending on the interaction between these three components. Patronage is undifferentiated in the cases when all three components are provided by the same person or group, as in the case of totalitarian regimes. In contrast, patronage is differentiated when there is no direct correlation and dependency between these components. This latter one is deemed as the rule in democratic or liberal societies where an array of different patrons is active at the same time and assumes disparate political positions (Lefevere, 2012, p. 206). For instance, in a differentiated structure of patronage, the financial success of a popular best-selling novel does not automatically confer a high status on its author or rewriter in the hierarchy of a literary system (Munday, 2008, p. 127).

1.1.2. Adaptation as an instance of rewriting.

Lefevere's proposition has broken new ground in the study of translations by drawing parallels between different types of texts that are conventionally not considered to share common ground with one another. Maria Tymoczko (2007, p. 82) stresses that Lefevere had his antecedents to his proposition, but he was the first to study translations as forms of rewriting and note the commonalities between translated texts and other texts that were not translations per se. Tymoczko brings our attention to the fact that, despite the tendencies to consider rewriting as a quasi-synonym for translation, Lefevere's model neither highlights "rewriting" as an attribute of translation nor equates rewriting with translation. Instead, Lefevere formulates the concept of rewriting as a frame of reference through which to describe the nature of translation and study translated texts (Tymoczko, 2007, p. 110). Translation is hence subsumed as only one instance of a superordinate category along with other forms of rewriting, such as editions, literary criticisms, anthologies, adaptations and historiographies. Consequently, Lefevere's proposition allows for the study of each instance of rewriting from a new angle in terms of its imbrications with the other members of the same category.

In order to elucidate the relationship between instances of rewriting, adaptation will be discussed briefly as a case in point here with a particular focus on its affinities with translation. The term "adaptation" encompasses the act of revising the original and repositioning the originating text in a new cultural context (Bryant, 2013, p. 54). Thomas Leitch stresses that the study of adaptations initially established itself as a "conservative, based-on-the-literary-text model" (2008, p. 65). However, the expansion of the phenomenon has also recently gained

currency in the field of adaptation studies with the effect of redefining the concept and reconfiguring the function of adaptations. In a similar fashion to the impact of the cultural turn in translation, the nature of dependency on a prior text has thus been opened to discussion with the added role of “reformatting” (Stam, 2000, p. 62). For instance, Barton Palmer suggests discarding the view that focuses on the extent to which an adapted text complies with the source one, and replacing it with a notion of adaptation, which is “by definition intertextual” (2004, p. 264).

In a similar vein, Robert Stam introduces the concept of intertextual dialogism which suggests that “every text forms an intersection of textual surfaces” (2000, p. 64). Stam thus undermines the presumption that a film adaptation is necessarily a subordinate form of expression in a one-to-one hierarchical relationship between an original and its copy. Likewise, Julie Sanders categorises adaptation as a “sub-section of the overarching practice of intertextuality as all texts invoke and rework other texts in an ever-evolving cultural mosaic” (2006, p. 17). Dudley Andrew goes a step further in expanding the remit of adaptation, arguing that every representational film is, to a degree, an adaptation as it “adapts a prior conception whole, some concept of person, place, event, or situation” (1984, p. 97). This expanded conception of adaptation may be deemed problematic for stretching the term beyond recognition and resulting in indeterminacy. However, such an argument can also be countered by pointing out that these challenges to the definition of adaptation as a circumscribed concept do not articulate a total disregard for the prior text(s). Instead, they strive to assert an autonomous identity for adaptations by accentuating their interpretational aspects, with the implication that an adaptive dimension can take the form of re-presentation and interpretation of previous ideas.

As an advocate of adopting a broader definition of the subject matter, Linda Hutcheon stresses in *A Theory of Adaptation* that adaptation is a “derivation that is not derivative – a work that is second without being secondary” (2006, p. 9). Further, Hutcheon contends that an authoritative historical rendering or fictionalised version of an actual event can also be regarded as an adapted text. Accordingly, adaptation represents a process of transforming a historical event or an actual person’s life into a re-imagined, fictional form. Crucially, she defines these instances as “paraphrases or translations of a particular other text, or a particular interpretation of history” (Hutcheon, 2006, p. 18). Hutcheon lists biopics, television docudramas and videogames based on a real event among some examples of adapted texts (Hutcheon, 2006, p. 17). Hutcheon’s utilisation of the terms “paraphrase” and “translation” is not coincidental but indicative of the imbrications between translation and adaptation in conceptual and processual terms. When considering together Hutcheon’s view of adaptation and Lefevere’s conception of rewriting, the examples of adapted texts based on an actual event can arguably be included in the same category of rewriting as translations.

The affinities and possible avenues of collaboration between two areas of research have also been explored in translation studies since the cultural turn of the 1990s. Lawrence Venuti addresses the impact of the extended view of adaptation as a form of intertextuality on the study of films in film studies (2007, p. 26). Venuti states that the film is, as a consequence, “rather viewed as necessarily transformative of prior materials and therefore demands analytical tools designed specifically to describe and assess the significance of the transformations” (Venuti, 2007, p. 26). Strikingly, Venuti argues that translation theory can advance thinking about film adaptations due to the act of interpretation forming an indispensable part of both translation and adaptation. However, in order for this to happen, Venuti adds, the view of translation as the transfer of a univocal meaning inherent in the source text needs to be abandoned and replaced by one that considers the relation of a translation to a source text as hermeneutic (Venuti, 2007, p. 41). This emphasis on the transformative and interpretive aspects of both processes echoes Lefevere’s proposition, which subsumes adaptation and translation under the same rubric of rewriting.

In addition to forging relations of convergence between translations and other texts based on contiguity, Lefevere’s conception of rewriting as part of the cultural turn has also paved the way for a wider metaphorical understanding of translation through a re-definition of the term. Rainer Guldin notes that the culturally enlarged

definition highlights transformation, displacement, change and creativity as the aspects of translation instead of the pre-cultural turn notions of transference and equivalence (2015, p. 74). Rewriting can be deemed as a metaphor for translation that embodies all these meanings as well as being a key concept that represents the paradigmatic shift linked to the cultural turn. In this respect, rewriting signifies a form of displacement rather than the exact transfer or reiteration of meaning. It is thus implied through a process of rewriting that what is displaced can take different forms and shapes across different times and contexts. Translation in general and rewriting in particular can thus be seen as a mode through which a particular discourse is promoted and circulated over years.

Overall, Lefevere's conceptualization of rewriting has been regarded as a trailblazing proposition in the study of translations. It has contributed to "dispelling the previous conception of translation as an innocuous bridge between cultures and communities" while facilitating the examination of any meaningful discrepancies between the source text and its translation(s) from a socio-cultural perspective (Díaz-Cintas, 2012, p. 282). Lefevere repositioned the function of translations in their relevant contexts, be it literary or non-literary, thereby propelling a re-evaluation of the impact of the translator's task on the social and political life of a particular country. The conception of translation has thus been reconfigured in a manner that promotes translation as an active contributor in the development of new knowledge and empowers translators as active agents involved in the (re)production of a text. Along with the cultural turn, Lefevere's conceptualization of translation as rewriting has made it necessary for the metaphors that evoke transfer and equivalence to be replaced by those which convey the sense of re-birth or re-shaping in another form. Finally, the rewriting model allows for forging textual kinships between translations and other acts of textual production and opens up the possibility of connecting texts to other texts horizontally and diachronically. Most crucially, this perspective, along with the cultural turn, has prepared the ground for a translation turn in the social sciences and humanities.

1.2. The Relevance of Rewriting to the Translation(al) Turn

Almost a decade after the cultural turn, the proponents of the cultural turn articulated a call for the translation(al) turn in the humanities so that the discipline of translation studies could share its insights and perspectives with other disciplines and thus promote interdisciplinary collaboration. The translation(al) turn is used here to mean that the concepts of translation theory are exported to be drawn on in studies where the object of study is not necessarily translations per se. In other words, the term encompasses the cases when translation is employed as an analytical framework, paradigm or an approach rather than as a physical practice. Susan Bassnett notes that translation studies have imported concepts and approaches from other disciplines such as cultural studies and sociology but exported too little throughout its historical development (1998, p. 134). Therefore, Bassnett emphasizes that the translation turn can capitalize on the fertile ground provided by the interdisciplinary nature of translation studies and expansion of the concept 'translation' after the cultural turn.

There are scholarly works that can be considered as a contribution to the translation turn, and hence are relevant to this paper in providing examples of exporting translation theory for interdisciplinary research outside the discipline. Bella Brodzki's work (2007) entitled *Can Bones Survive?* can be mentioned as an example in this category. Brodzki takes her cue from Walter Benjamin's notion of "afterlife" and defines translation as a form of displacement and "the mode by which various discourses read each other, locate their commonalities, and name their differences" (Brodzki, 2007, p. 3). Christopher Rundle notes a similar use of translation as "an approach, a paradigm and an interpretative key for transcultural and transnational interdisciplinary research" (2014, p. 2). In this initiative, translation is conceived in its broadest possible sense and addresses processes that are intermedia or intercultural as well as those that are interlingual. Tymoczko also deems as significant that translation is used as an approach in fields such as anthropology, ethnography and cultural studies to refer

to the process of engaging with and interpreting the subject matter involved in the researcher's task (2007, p. 82). Despite her promotion of the translation turn in the humanities, however, Tymoczko also adds:

Unfortunately, very few who use the concept translation in this way have actually taken the time to read the literature of translation studies and to understand the problematization of translation that has emerged since World War II. Anthropologists and cultural studies writers often continue to act as if the concept translation were transparent or obvious, remaining roughly at the level of sophistication about translation as the ordinary language definition that we began with (2007, p. 82).

As is pointed out in the above quote, Tymoczko critically observes that extended uses of translation are largely done without gaining specific insight into the theories of translation and historical development of the discipline. Therefore, on the one hand, translation scholars who argue for a translation turn in the humanities are not dismissive of the uses of translation outside the field. On the contrary, they deem this prospect as the means for translation studies to reach its full potential as an interdisciplinary area of research. On the other hand, these proponents of the translation turn are arguably underwhelmed by the lack of readiness and depth in the relevant fields to import translation theory. These can be further linked to two suggestions inferred from Tymoczko's observation. First, Tymoczko implies that the translation turn can be fully achieved through importing specific conceptualisations formulated by translation scholars rather than using translation as a framework in an extended manner. Second, Tymoczko's observation can be construed as a call for translation scholars per se to pioneer the translation turn by applying translation theory to the study of texts that bear resemblance to translations in terms of processes involved. This interpretation not only highlights the link between the cultural turn and translation turn but also strikes a chord with Lefevere's conception of rewriting.

Discussion and Conclusion

Although the conceptualisation of "rewriting" originally concerned the practice of translation of literary texts, existing scholarship, and especially Tymoczko's reflections on Lefevere's contribution, arguably acknowledge the potential of "rewriting" as a tool for the translational turn. By extension, the frame of rewriting can be deployed to analyse the interplay between two sets of texts whose relationship is underpinned by the modes of relevance and transformation. Here, relevance signifies the presence of possible forms of connecting two separate texts based on thematic content. The transformative aspect means that this relationship goes beyond a form of reiteration, assimilation or subjugation in parallel with the emphasis on manipulation and subversion as the defining elements of textual (re)production in Lefevere's conception of rewriting. Possible examples may include an actual event and its adapted versions on screen, in the media and in literature. These examples would also resonate with Hutcheon's view of fictionalised or mediated version of an actual event as an adapted text, as noted above.

To illustrate this point, if we take such film adaptations as a particular instance of rewriting here, patronage is applied to discuss the restraining or facilitating impact of the political context on the production of these adaptations. Accordingly, the ideological component of patronage concerns the ideological pressures of the periods that inform the form and content of these films. The economic component will address the sources of funding provided to produce a film, such as the Turkish Ministry of Culture and Tourism and Eurimages, if the film is produced for the domestic film market in Turkey. Relatedly, whether such adaptations are self-funded or foreign co-productions will also be considered as part of the economic component. The status component might concern the details about the imposition of any censorship and restraints during and after the production as well as the awards granted. Therefore, the proposition of extending the concept of patronage entails considering the role of the interaction between these three components in the production, distribution, financial and critical success of a film.

Further, as in Lefevere's distinction between differentiated and undifferentiated form of patronage, it will be important for a researcher to identify whether there is a total dependence between the government's policies

and a film's receipt of the Ministry's financial assistance or experiences of censorship and distributional restraints. Therefore, studying the role of patronage in the production and distribution of such filmic rewritings may enable the researcher to identify the historical and political dynamics and power asymmetries involved. Such an extended application of rewriting to the analyses of the processes of the making of adapted texts, such as fictional films and documentaries, may also encourage researchers to explore commonalities between a translator's and director's task.

This review article suggests that the ways of analysing and interpreting texts in translation studies can offer a new understanding of films and media texts which are produced based on other texts. The focus on the concept of rewriting has demonstrated the relevance of the methodologies and concepts used in the study of translation to the intertextual and thematic analysis of texts of different genres and times. Specifically, "rewriting" may offer a tool for analysing the factors that play a role in making multimodal texts by inviting the researcher to examine the presence of interaction and negotiation between different discourses and texts in consideration of the filmmaker's and producer's agency. The use of this tool in future research may thus point to a new direction that can contribute to the translation turn through enlarging the conception of rewriting and focusing on the kinship between translations and texts of different genres. Finally, this interdisciplinary approach may enhance the collaboration between translation studies and other areas of social sciences and humanities.

References

- Andrew, D. (1984). *Concepts in film theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Asimakoulas, D. (2009). Rewriting. In M. Baker & G. Saldanha (Eds.), *Routledge encyclopaedia of translation studies* (pp. 241-246). London: Routledge.
- Bassnett, S. (1998). The translation turn in cultural studies. In S. Bassnett & A. Lefevere (Eds.), *Constructing cultures: essays on literary translation* (pp. 123-140). Clevedon: Multilingual Matters.
- Bassnett, S. (2007). Culture and translation. In P. Kuhiwczak & K. Littau (Eds.), *A companion to translation studies* (pp. 13-23). Clevedon, Buffalo, and Toronto: Multilingual Matters.
- Bassnett, S. & Lefevere, A. (1990). Introduction: Proust's grandmother and the thousand and one nights. *The cultural turn in translation studies*. In S. Bassnett & A. Lefevere (Eds.), *Translation, history, and culture* (pp. 1-13). London, New York: Pinter Publishers.
- Brodzki, B. (2007). *Can these bones live?: Translation, survival, and cultural memory*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Brownlie, S. (2009). Descriptive vs committed approaches. In M. Baker & G. Saldanha (Eds.), *Routledge encyclopaedia of translation studies* (pp. 77-81). London: Routledge.
- Bryant, J. (2013). Textual identity and adaptive revision: Editing adaptation as a fluid text. In J. Bruhn, A. Gjelsvik & E. F. Hanssen (Eds.), *Adaptation studies: New challenges, new directions* (pp. 47-69). London: Bloomsbury Academic.
- Díaz-Cintas, J. (2012). Clearing the smoke to see the screen: Ideological manipulation in audiovisual translation. *Meta: Journal des traducteurs*, 57(2), 279-293. DOI: 10.7202/1013945ar.
- Guldin, R. (2015). *Translation as metaphor*. London and New York: Routledge.
- Hermans, T. (2009). Translation, ethics, politics. In J. Munday (Ed.), *The Routledge companion to translation studies* (pp. 93-105). London; New York: Routledge.
- Hutcheon, L. (2006). *A theory of adaptation*. New York: Routledge.
- Lefevere, A. (1981). Translated literature: Towards an integrated theory. *The Bulletin of the Midwest Modern Language Association*, 14(1), 68-78. DOI: 10.2307/1314871.
- Lefevere, A. (1984). Refraction: Some observations on the occasion of Wole Soyinka's Opera Wonyosi. In O. Zuber-Skerrit (Ed.), *Page to Stage: Theatre as Translation* (pp. 191-198). Amsterdam: Rodopi.
- Lefevere, A. (1985). Why waste our time on rewrites? The trouble with interpretation and the role of rewriting in an alternative paradigm. In Theo Hermans (Ed.), *The Manipulation of Literature* (pp. 215-243). London: Croom Helm.
- Lefevere, A. (1992). *Translation, rewriting & the manipulation of literary fame*. London and New York: Routledge.

- Lefevere, A. (2012). Mother courage's cucumbers: Text, system and refraction in a theory of literature. In L. Venuti (Ed.), *Translation studies reader* (pp. 203-219). London: Routledge.
- Leitch, T. (2008). Adaptation studies at a crossroads. *Adaptation*, 1(1), 63-77. DOI: 10.1093/adaptation/apm005.
- Marinetti, C. (2011). Cultural approaches. In Y. Gambier & L. van Doorslaer (Eds.), *Handbook of translation studies vol II* (pp. 26-30). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Munday, J. (2008). *Introducing translation studies: theories and applications*. London, New York: Routledge.
- Palmer, R. B. (2004). The sociological turn of adaptation studies: The example of film noir. In R. Stam & A. Regno (Eds.), *A companion to literature and film* (pp. 258-277). London: Blackwell.
- Robinson, D. (1997). *What is translation? Centrifugal theories, critical interventions*. London: Kent State University.
- Rundle, C. (2014). Theories and methodologies of translation history: the value of an interdisciplinary approach. *The Translator*, 20(1), 2-8. DOI: 10.1080/13556509.2014.899090.
- Sanders, J. (2006). *Adaptation and appropriation*. London: Routledge.
- Stam, R. (2000). The dialogics of adaptation. In J. Naremore (Ed.), *Film adaptation* (pp. 54-76). New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Tymoczko, M. (2007). *Enlarging translation, empowering translators*. Manchester: St. Jerome.
- Venuti, L. (2007). Adaptation, translation, critique. *Journal of Visual Culture*, 6(1), 25-43. DOI: 10.1177/1470412907075066.

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin İrrasyonelliği ve Kamusal Alandaki Yansımaları

Irrationality of Gender Inequality and Reflections in the Public Sphere

Aziz Şeker*

Amasya Üniversitesi, Amasya, Türkiye

Öz

Bir toplum içinde kadının sosyal durumu, o toplumun toplumsal yapısına ilişkin genel özellikleri hakkında bilgi verir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınlar söz konusu olduğunda toplum tarihi içinde; politika, çalışma yaşamı, sanat, aile gibi alanlarda küresel bir insan hakları sorunu ve bir sosyal sorun olarak yaşanmaktadır. Bu nedenle toplumsal yapı çözümlenirken, kamusal alanın yanı sıra mahrem alanda kadınlarla ilgili eşitsizliklerden yola çıkılmaktadır. Bu anlamda kadına yönelik şiddet üzerine bir bakış açısı geliştirmeyi düşünüyorsak, toplumsal cinsiyet kavramını kendi tarihselliği ve dinamiği içinde işlemeyi önceliklerimiz arasına alırız. Çünkü kadın aleyhine olan bir toplumsal cinsiyet hiyerarşisini kabullenmek kadına ve kız çocuğuna yönelik tutumların gerekçeleri açısından bir tartışma alanı açmaktadır. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından kadınlığın durumu küreselleşme, yoksulluk, medya, kadına yönelik şiddet, edebiyat vb. olgular üzerinden gidilerek değerlendirilirken, kadını dışlayan ve aşağılayan (mizojinik) koşullara ilişkin sosyolojik bir çözümleme yapılacaktır. Ayrıca toplumsal gelişme ve kadın olgusunu görmek açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini besleyen koşullar kritik edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Kadına Yönelik Şiddet, Sosyal Sorun, Medya, Edebiyat.

Abstract

The social status of women in a society gives information about the characteristics of the social structure of that society. Gender inequality is experienced as a global human rights problem and a social problem in the fields of politics, working life, art and family when it comes to women. Therefore, while the social structure is being analyzed, inequalities related to women in the private space as well as the public space are taken into consideration. In this context, if we intend to develop a perspective on violence against women, we prioritize the concept of gender within its historical background and dynamics. This is because accepting a gender hierarchy against women opens a field of discussion in terms of the causes behind the attitudes towards women and girls. In this study, the status of womanhood in terms of gender inequality will be evaluated through globalization, poverty, media, violence against women, literature etc., and a sociological analysis of the conditions that exclude and degrade women (misogynist attitudes) will be provided. Furthermore, in order to see the relations between social development and status of women, the conditions that nurture gender inequality will be criticized.

Keywords: Gender Inequality, Violence Against Women, Social Problem, Media, Literature.

Giriş

Kadının toplumsal tarihi, günümüzde bir sosyal sorun odağı olarak kabul edilen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, mahrem ve kamusal alanda çeşitli olumsuz yönleriyle yaşanmaya devam ettiğini göstermektedir. Bu olumsuzlukların sürmesinde sosyolojik olarak ataerkil toplumsal inşanın önemli bir etken olduğunu söylemek mümkündür. Öteden beri kadının yaşamını ve kimliğini büyük ölçüde belirleyen ataerkil gelenekler, kadının doğal ortamının evin içi olduğunu ileri sürerken, bu süreci adeta kurumsallaştırmıştır. Bireylerin doğdukları topluluk içinde sosyalleşmeleri kadınlar söz konusu olduğunda, toplulukta geçerli olan değerler ve sabit buyrukların etkisinin altında kalır. Kadınlar açısından modernliğin eşiğine ve hatta ondan çok sonrasına kadar gelen dönemde bile toplumsal cinsiyet farklılıkları geleneklerde derinlemesine kutsallaştırılırken, yerleşik iktidarlar tarafından da desteklenmiştir (Giddens, 2008, s. 101; 2011, s. 81). Ayrıca insanlık tarihi boyunca eril deneyimin evrensel kabul edilmesi, sadece kadınların tarihini gizlemekle kalmadığı gibi erkek deneyiminin kendi başına analiz edilmesini de engellemiştir (Hanks Weisner, 2020, s. 2). Bunun sonucunda cinsiyet, toplumsal cinsiyet boyutuyla tahakküm kurma aracına dönüştürülmüştür. Başka bir deyişle, biyolojik açıdan cinsiyet erkek ve kadın bedenindeki farklılıklarla ifade edilirken, toplumsal cinsiyet erkekler ve kadınlar arasındaki psikolojik, sosyal ve kültürel anlamlandırmalarla ele alınmıştır. Kültürel ve sosyal yapının koşulladığı cinsiyetle özdeş tutulan farklılıklar için cinsiyet rollerini öğrenecek çok sayıda kamusal aracın bu ayrıştırıcı süreci katı kurallarla yönlendirdiği kabul edilir (Giddens ve Sutton, 2014, s. 185). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlara tanınan özgürleşme olanaklarına göre çeşitli kültürlerde ve toplumlarda birbirinden farklı olsa da var olmaya devam etmektedir. Cinsiyetlere toplumsal mekanizmalar tarafından atfedilen roller bütünü, kuşkusuz, toplumların siyasetinden ekonomisine, coğrafyasından tarihine kadar çok değişik faktörler tarafından biçimlendirilirken, uzun dönemler boyunca kadınların aleyhine işleyen mizojinik göstergelerin kamusal ve mahrem alanda üretilmesine ve toplumsal bellekte yer etmesine kaynaklık etmiştir. Sonuçta toplumsal kurumlar aracılığıyla her iki farklı *cinsiyet* olan kadın ve erkek, *toplumsal cinsiyet* üzerinden dönüşürken, bir tarafta kişisel düzeyde kadınlık ve erkeklik, diğer tarafta toplumsal-ekonomik düzeylerde bir cinsiyet rejimini oluşturmuştur. Kavram olarak cinsiyeti aşan bu gerçeklik, toplumsal yapılarla ve ilişkilerle bağlantılı bir hâl alırken, toplumun her toplumsal cinsiyetten beklentisi ekonomik ilişkiler başta olmak üzere kamusal alanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle anılmaktadır. Bu noktada toplumsal cinsiyet, cinsiyetleri kurgulayan üretim mekanizmasının kendisiyle özdeşleşirken toplumsal cinsiyetin ortaya çıkışı çok boyutlu bir süreç olarak şekillenmektedir (Üstün ve Bora, 2005, s. 41; Butler, 2014, s. 52).

Cinsiyeti toplumsal yapıda, sosyal inşa temelinde sosyal-kültürel koşullanma dinamiğinden ayrı ele almamak gerekir. Toplumsal cinsiyet sosyal inşa sürecinde belirlenmektedir. Toplumsal cinsiyete ilişkin algılar, toplumsal değişme sürecinin bir parçası olarak dönüşmekte ve toplumsal cinsiyetin kazanılmasında aile başta olmak üzere bütün toplumsal kurumların etkisi olmaktadır. Sosyalleşme boyunca kadın ve erkeğe ilişkin rolleri öğrenen birey farkına varmadan, toplumun ondan beklediği haliyle davranmaya başlamakta ve sürekli toplumsal cinsiyete ilişkin kalıpları yeniden öğrenerek pekiştirmektedir. Bunların belirlediği cinsiyet hiyerarşisi ise toplumsal cinsiyeti üretmektedir. Böylece toplumsal cinsiyeti üretip pekiştiren toplumsal cinsiyet hiyerarşisi ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan toplumsal cinsiyete dayalı baskının farklı kültürlerde özgü işleyişlerini tanıyamamaksa kültürel farklılıklarla ilgili tartışmaları gündeme getirmektedir (Zeybekoğlu, 2013, s. 113; Butler, 2014, ss. 17-61).

Toplumsal cinsiyet sosyolojisi çalışmalarında dikkat çeken güç ilişkilerine odaklı cinsiyet rejimi kavramı, cinsiyetin inşa edildiği iktidar koşullarında ortaya çıkmıştır. Cinsiyet rejimi kavramı, aynı zamanda, bu ilişkilerin ‘kültür’ ve ‘gelenek’ gibi gevşek terimlerle nitelenmesine karşı politik bir patriyarkanın ifadesi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca cinsiyetin içinde kurulduğu toplumsal ilişkilerin birer iktidar ilişkisi olduğunu, bu ilişkilerin belirli ve kavranabilir bir sistematüğünün bulunduğunu, bu sistematüğün toplumdaki bütün iktidar ilişkileri ve yapılarıyla etkileşim içinde işlediğini iddia eder. Bu kavramlar ancak birlikte düşünüldüğünde hem özneye hem de toplumsal yapı ve ilişkilere analitik bir çerçeveye bakabilme olanağı sağlarlar (Üstün ve Bora, 2005, s. 13).

Toplumsal cinsiyetin kurumsallaşması ile gelen toplumsal cinsiyet eşitsizliği öncelikle kadınlar açısından bir sosyal sorun olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan kadınlar siyasal, yasal, sosyal ve ekonomik hakları kullanmada, toprak ve sermaye gibi kaynaklara sahiplikte eşitsizliklere uğramaktadırlar. Çalışma sürelerine göre dünya gelirine ve mülkiyete sahip olmaları konusundaki aşağı statüleri ağırlıklı sorun olmaya devam etmektedir (Üner, 2008, s. 7). Diyebiliriz ki, yaşamda erkeklerin bıraktıkları sorumlulukları da benimsemek zorunda kalan kadınlar, erkeklerin elde ettiği ekonomik bağımsızlığa erişememişlerdir. Konuyla ilgili şöyle ilginç bir örnek verilebilir; günümüzde Batı’da yoksulların önemli bir yüzdesini özellikle tek ebeveynli ailelerin başındaki kadınlar meydana getirmektedir (Giddens, 2014, s. 150). Bir bütün halinde toplumsal cinsiyete bakıştaki temel sorun birçok sosyal soruna eklenerek kısır döngüye dönüşürken, iş gücü piyasası ve diğer sektörlerde de kadın aleyhindeki koşullar, kadın kimliği üzerinden sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır. Tahmin edileceği gibi, bu ve bunun gibi rasyonel olmayan durumların olumsuz sosyal sonuçlarından daha çok toplum zarar görmektedir. Oysa insanın özgür ve eşit doğduğu hep vurgulanır. İnsanoğlu belki özgür ve eşit doğuyor ama doğumla birlikte eşitlik bitip eşitsizlik de başlıyor. Konu kadın olduğunda ise özellikle sosyal ve kültürel dünyada özgürlük ve eşitlik sorunu daha karmaşık bir hâl almaktadır (Güvenç, 1991, s. 306). Aşağıda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yerel ve küresel ölçekte kadınlar açısından eşitlikçi olmayan, insan onur ve haysiyetini olumsuz etkileyen sosyal sonuçları çeşitli açılardan irdelenmiştir.

1.1. Küreselleşme Sürecinde Kadın Göçü ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Cinsiyetçilik praxis’ine göre bütün insanların hakları aynı olmayıp, biyolojik ya da kültürel açıdan kesin bir hiyerarşik sıra oluşturur. İnsanların haklarını ve ayrıcalıklarını, ayrıca kolektif çalışma süreci içindeki yerlerini bu hiyerarşi belirler. Bu, bazı grupların diğerlerine göre doğuştan farklı ve daha başarılı olmaları olgusuyla açıklanarak gerekçelendirilmektedir (Wallerstein, 2012, s. 134). Küreselleşen dünyada kadınlar, bu hiyerarşide çalışma yaşamında ucuz iş gücü olmaya devam etmektedir. Ev içi (bakım elemanı) süreçlerden tutun da tarım sektörüne kadar birçok alanda kadın emeği değerlendirilmektedir. Çoğunluk ücretsiz işgücü statüsündedirler. Diğer yandan küreselleşmenin bir sonucu olarak ekonominin yeniden yapılandırılması cinsiyet ilişkileri bakımından belli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Birincisi küresel çapta ‘iş hayatının kadınlaşmasına’ neden olmuştur. Ekonomik küreselleşme aynı zamanda ‘göçün kadınlaşmasına’ neden olan dinamikleri serbest bırakmıştır. Gelişmekte olan ve gelişmiş dünyadaki baskılar, bu eğilime katkıda bulunmaktadır. Küreselleşme sürecinde kadın göçünün önemli bir kısmı kayıt dışı ve gayri resmi yollardan gerçekleştiğinden, kadın işçiler ayrımcılığın, sömürünün ve tacizin en kötü biçimleriyle karşılaşır. Örneğin ulaşım ve yerleşim harçları için borçlarına karşılık onlara iş bulan kuruluşlar tarafından rehin tutuldukları, işverenleri tarafından evlere hapsedildikleri, insanlık dışı muameleye maruz kaldıkları ve hatta bazen öldürüldüklerine rastlanılmaktadır. Yine giderek artan göçmen kadınlar, cinsel tacizlerin, fuhuş sektörü için yapılan insan ticaretinin ve fahişeliğin kurbanları arasında yer almaktadır (Heywood, 2013, s. 505-506; Ritzer, 2011, s. 473).

Kadın göçünün farklı nedenleri bulunmaktadır. Ülke coğrafyası içinde gerçekleşebileceği gibi gelişmemiş bir ülkeden başka bir ülkeye ev hizmetlerinde çalışmak üzere kadınlar göç edebilmektedir. Kadınların eş olarak geleneksel rolüyle bağlantılı hizmetlerin, küresel çapta transfer edilmesi en açık haliyle seks olgusunda görülmektedir. Küreselleşme çağı, seks endüstrisini ulusal ve küresel düzeyde çok ileri düzeylere taşımıştır. Kaçakçılar tarafından alınıp satılan, köle haline getirilen kadınların ve kız çocuklarının sayıları endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Örneğin Tayland’da yarım milyonla bir milyon arasında fahişe bulunduğu ve bunların yirmide birinin köleleştirilmiş olduğu tahmin edilmektedir. Fahişelik Tayland’da 1970’li yıllardaki ekonomik genişleme sırasında hızla yaygınlık kazandı. Bunun nedenlerinden biri, erkek işçilerin hayat standartlarının yükselmesi, diğeri ise ülkenin kuzeyindeki fakir dağlık bölgede çocukların yoğun bir halde köle olarak satılmasıyla, seks endüstrisindeki arzın artmasıydı. İnsanların giderek artan küresel göçü, cinsel sömürü amacıyla kadınların nakledilmesi konusunda insan tacirlerine daha büyük fırsatlar yaratmıştır. Kadınların seks sektöründe çalıştırılması amacıyla kaçırılmasının, ev işlerinde çalıştırılmak üzere kaçırılan kadınlara oranla

çok daha zararlı sonuçları bulunmaktadır. Bunun alçaltıcı olması bir yana, bu sürecin kurbanları, cinsel yoldan bulaşan hastalıklar, HIV/AIDS, uyuşturucu alışkanlığı gibi sağlık açısından ve hayatları için tehdit oluşturan birçok riskle karşı karşıya kalmaktadır. Küresel çağda iletişim teknolojilerinde yaşanan büyük ilerleme, küresel ölçekte seks işçiliği için kullanılan yolları artırmaktadır. İnternet küresel insan tacirliğinin ve kadınların (ve çocukların) cinsel bakımdan sömürülmesinde önemli bir alan olmuştur. ‘Tüketiciler’ dünyanın herhangi bir yerinde anında, seks işçisi bulabilmekte, web sitelerinde teşhir edilen seks işçileri hakkındaki haberleri izleyebilmekte, nerede fahişe bulabilecekleri ve seks işçilerinin ücretleri hakkında bilgi alışverişi yapabilmektedirler. Kuzey Amerika ve Avrupa’da, Güneydoğu Asya ve Karayipler’e ticari fuhuş için açılan web sitelerinde paket turlar, teklif edilen ücretler anlatılmakta ve Kuzey’deki erkekler için seks işçilerinden ve hizmetlerinden söz eden reklamlara yer verilmektedir. Küresel düzeyde seks ticaretinin değişik boyutları bulunmaktadır. Bunlar arasında seks ticaretinin en vahşi ve sömürü niteliğindeki şekli insan kaçakçılığıdır. Dünya çapında bu tür kaçakçılığa dâhil olan insanların sayısı 4 milyonla 200 milyon arasında değişmektedir. Kadınlar ve genç kızlar bütün mağdurların yaklaşık %80’ini oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletlere göre, kadınların ve genç kızların %87’si cinsel istismar amacıyla kaçırılmaktadır. Bu sorun Asya’daki belli özellikleri etkilemektedir. Örneğin her yıl 5.000 ile 7.000 arasında Nepalli kız çocuğu ve kadın Hindistan’a kaçırılmaktadır. Küresel düzlemde kadın kaçakçılığının bir başka yönü ise e-postayla ısmarlanan gelinlerle ilgilidir. E-postayla gelin ısmarlama sektörü, internet sayesinde milyonlarca dolarlık bir küresel endüstri haline gelmiştir. E-postayla gelin ısmarlama ajansları tarafından her yıl yaklaşık 4 bin ile 6 bin arasında kadın ABD’ye getirilmektedir. Kuzey Amerika ve Batı Avrupa gibi zengin bölgelerdeki erkeklerin, deniz aşırı ülkelerden özellikle Güneydoğu Asya’dan ve eski Sovyet Bloku ülkelerinden adeta ‘posta siparişi’ yoluyla eş getirmeleri giderek artmaktadır (Heywood, 2013, s. 506; Ritzer, 2011, ss. 474-475). Denebilir ki, toplumsal cinsiyetlendirilmiş ve cinselleştirilmiş kültürel ve ırksal farklılık kavramları eşitsiz küreselleşen ekonominin sonucunda ortaya çıkan seks turizmi kadar internet evlilik hizmetlerini de şekillendirmektedir. Erkek müşteriler, kendi ülkelerindeki kadınlara nazaran “geleneksel” toplumsal cinsiyet rollerine uymaya istekli, cinsel partnerler veya evlilik partnerleri aradıklarını bildiriyorken, seks işçileri ve koca arayan kadınlar ise bu ilişkileri yoksulluktan kurtulmak için tek çare olarak görmektedirler. Bu modelde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini kabul etmeyi paketin bir parçası olarak gören kadınlar büyük bir kitleyi oluşturmaktadırlar (Hanks Weisner, 2020, s. 362).

1.2. Yoksulluk, Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Toplumsal koşulların eşitsizliği ile erkek lehine egemen toplumsal kurumsallaşmanın, kadın yoksulluğunu istihdamda, eğitimde ve refah paylaşımında önemli oranda belirleyen bir etken olduğunu söylemek mümkündür. Bu olumsuzluk, yoksulluğun dinamik bulduğu kırsal toplumsal yapılarda, gecekondu vb. yerleşimlerde yoğun yaşanmaktadır. Yoksulluğun hane içi ilişkilerde en çok kadını etkilediğini, yoksulluğun getirdiği kötü şartlarla, görünmeyen bir alanda ise en çok kadınların mücadele ettiğini yapılan çalışmalar göstermektedir (Fidan, 2016, s. 85). Yoksulluğun kadın boyutunu anlamak için hem hane içi hem de hane dışındaki yapılara bakmak gerekir. Genel cinsiyet beklentileri ve eşitsizlikler, kaynaklara erişim ve kullanım anlamında yoksulluğu tetikleyen eşitsizlikleri beslemektedir. Bununla ilişkili olarak kadın yoksulluğunun toplumsal cinsiyet analiziyle genel yoksulluktan farklılaşma boyutu, toplumlarda yoksulluğun önlenmesine veya azaltılmasına yönelik çabaları içine alarak; kadınların sosyal yaşama katılabilirliğini, bireysel yapabilirliklerini, ekonomik ve sosyal sermayelerini, aitliklerini ve sosyal dışlanmışlıklarını çözümlemeye sevk eden bir tutum doğurmuştur (Körükmez, 2008, s. 219; Alptekin, 2014, ss. 15-33).

Farklı bir örnek olması bakımından, kadın yoksulluğunu fuhuş sektöründen yola çıkarak işleyen bir araştırmayı ele alalım. Mersin genelevinde ve sokakta fuhuş pazarında var olma mücadelesi veren 44 kadınla yapılmış derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler şu şekildedir: Kadınların sermaye olarak fuhuş pazarına çıkma yaşına baktığımızda, %27,5’inin 13-15, %50’sinin 16-20, %17,5’inin 21-25 ve yalnızca %5’inin 25 ya da geç bir yaşta olduğu görülmektedir. Nedenler arasında erken yaşta evlilik, yoksulluk, eğitimsizlik ve parçalanmış

ailelerden gelme oranları %67,5 olarak belirtilmiştir (Açıklan, 2014, ss. 290-311). Kadının kötü koşullarda cinsel sömürüsü başlı başına bir kadın düşmanlığı alanı açmaktadır. Yine örneğin Sovyetler Birliği'nin dağılması, Balkanlar'da ve Ortadoğu'da yaşanan iç savaşlarda kadınların sistem içinde konumlarının ve rollerinin değişmesiyle sürükledikleri işsizlik durumu, farklı ülkelerde onları iş bulma süreçlerine itmiştir. Türkiye'de de rastladığımız bavluculuk ve diğer marjinal işlere yönelmeyle birlikte göçmen kadın fuhuşu artmış, bu işlerde çalışan kadınların yaşamları şiddet başta olmak üzere birçok sosyal sorunla içli dışlı bir hale gelmiştir.

Yoksulluğun etki ettiği kadına yönelik ayrımcılık toplumsal yaşamın her alanında rastlanan bir olgudur. Bu anlamda kadına yönelik şiddet birçok boyutu olan, karmaşık ve çoklu nedensellik gösteren bir özelliğe sahiptir (Erjem, 2018, s. 305). Daha çok yoksulluğun sonucunda şiddet artışı ortaya çıkmaktadır. Toplumsal dengelerin bozulduğu, gelir dağılımındaki uçurumun genişlediği, işsizlik korkusunun, yarın kaygısının yaygınlaştığı ortamlarda şiddet, her zaman, yarattığı 'öteki'ni ezerek kendini var eden bir toplumsal-psikolojik boşalım aracı olmaktadır. Öteki ise genellikle güçsüz olandır; kadınların şu anki konumu da böyledir (Demir, 2003, ss. 277-285). Kadına yönelik her türlü şiddet çoğu zaman bir döngü halinde süreklilik göstermektedir. Son yirmi yılı kapsayan birçok istatistiki çalışmada ulusal ve uluslararası düzeyde bu olgunun yaygınlığı kanıtlanmıştır. Örneğin Bangladeş'te tüm cinayetlerin yarısını eşleri tarafından öldürülen kadınlar oluşturmaktadır (Korkut ve Owen, 2008, ss. 8-9). Türkiye açısından ise 2015 yılında gerçekleştirilen *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*'nda önemli veriler elde edilmiştir. Örneklem olarak 15.072 hanehalkının belirlendiği araştırmanın sonuçları fiziksel ve cinsel şiddetin bir arada yaşanmasının yaygın olduğunu ortaya çıkarmıştır. Türkiye genelindeki kadınların yüzde 36'sı fiziksel şiddete, yüzde 12'si cinsel şiddete maruz kaldığını belirtirken, kadınların yüzde 38'inin iki şiddet biçiminden en az birine maruz kalması, çoğunlukla cinsel şiddetin fiziksel şiddet ile bir arada olduğunu göstermektedir. Her 10 evlenmiş kadından neredeyse 4'ünün eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine uğraması bir başka önemli bulgudur (Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015, s. 80-122). Burada kadına yönelik ölümle sonuçlanan şiddet olaylarına da bir parantez açmak gerekir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformunun 2019 yılı raporunda aynı yıl içerisinde erkekler tarafından 474 kadının öldürüldüğü belirtilmiştir (<http://kadincinayetleriniDurduracagiz.net>).

Kadına yönelik şiddetin kadınlar tarafından nasıl algılandığına dair çalışmalara da bakmakta fayda var. Çanakkale'de bir toplum merkezinde, kadına yönelik; fiziksel, ekonomik, sözel, psikolojik ve cinsel şiddet ile ilgili yapılan araştırmaya katılan 400 kadının yarısından fazlası, hayatlarında en az bir kere fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada kadınların, toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak, şiddetin yaşanmasına zemin hazırladığını düşünen kadınların oranının %48,4 gibi bir düzeyde çıkması ilginçtir. Araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların çoğunluğunun şiddet mağduru konumda olmalarına rağmen geleneksel kadınlık rollerinin toplumsal hayat içerisinde yeniden üretilmesi noktasında genellikle olumlu düşüncelere sahip olmaları dikkat çekicidir. Bunu destekleyici olarak, kız ve erkek çocuklarına, çocukluktan itibaren toplumsal cinsiyet rollerine uygun görev sorumlulukların verilmesinin gerekli olduğunu düşünenlerin oranı ise %70 kadardır. Katılımcıların %84'ü şiddeti bir insan hakları ihlali olarak görmekteyken, hukuki haklarının neler olduğunu bilenlerin oranı %51'dir (Uluocak, Gökulu, Bilir, Karacı ve Özbay, 2014, ss. 203-216).

Genel hatlarıyla bakıldığında kadına yönelik şiddetin bazı faktörlere bağlı olarak temel bulduğu görülmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddetin ortaya çıkmasını etkileyen faktörler bireysel faktörler, ilişki faktörleri, yakın çevreye ilişkin faktörler ve toplumsal faktörler olmak üzere dört temel grupta açıklanmaktadır. Şiddet riskini artıran faktörler arasındaysa iç göç, yoksulluk ve doğal felaketler sıralanmaktadır (Cornell, 2016, s. 36; Korkut ve Owen, 2008, ss. 20-23). Sonuçları açısından şiddet, kadından çocuğa kadar bütün aile bireylerini olumsuz etkilerken, sağlık bakım sisteminde olsun sosyal koruma hizmetlerinde olsun yüklü bir maliyet ortaya çıkarmaktadır. Kuşkusuz dünyanın hemen hemen her yerinde şiddeti önleyici hizmetler sunulmakta, toplumsal farkındalık ve çeşitli aşamalarda müdahale hizmetleri (adli, sağlık, sosyal hizmetler) yürütülmektedir. Diğer

yandan yapılacak çalışmalarla kadının sosyal-ekonomik statüsünün yükseltilmesi en önemli hedefler arasında ağırlığını korumaya devam etmektedir.

1.3. Medya ve Çalışma Yaşamında Mizojinik Yansımalar

Bugün sosyal yaşamı cinsiyetten bağımsız bir bakış açısından veya açıkça kadın açısından görmeye çalışan gittikçe artan bir literatür söz konusu olsa da demokratik olmayan bir medya ve iletişim sektörü, her şartta kadının aleyhine süren toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üreten bir yapıda ve güçtedir (Eriksen, 2019, s. 199). Bu nitelikte bir sektör özellikle aile kurumu içinde sınırlandırılan kız çocuğu ve kadının rollerini yeniden üretmesi yönünden tartışmanın temel kaynaklarından biridir. Daha pratik sonuçlardan hareket ettiğimizde, kitle iletişim araçlarında toplumsal cinsiyet üzerinde kadına yönelik şiddeti olumlu ya da olumsuz haliyle yansıtan olaylara rastlamak mümkündür. Örneğin çoğu televizyon dizilerinde/filmlerinde kadının geleneksel rolleri işlenmekte, bunun dışındaki kadınlar farklı kadın olarak değerlendirilmektedir. Çoğunlukla kadının imajı ana akım cinsiyetçi kültürel inşa bakışını temsil etmektedir. Filimler ve dizilerin yanı sıra sektörün mutfağında çalışanlar arasında da kadın ikincil konumda tutulmaktadır. Beyaz perdede, gazete ve dergilerde kısaca yazılı ve görsel basında kadınlarla ilgili haberlerde bu olumsuzluklar gözlenmektedir. Yerine göre mizojinik yansımalar sessiz sedasız toplumun önüne sürülmekte; kadının yerine getirmesi gereken rollere uygun olmayan tutumu en azından söylem düzeyinde cezalandırılmaktadır. Çoğu zaman medyada toplumsal cinsiyeti üreten ve yeniden üreten süreçler süreklilik arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet çevreden gelen mesaj ve anlam yapılarına ilişkin olarak sürekli oluşturulmaktadır. Bu sebeple medya gündelik hayatın her alanında karşılaşılan cinsiyete dayalı ayrımcılığın en görünür olduğu alanlardan birini oluşturmaktadır (Erdoğan, 2010, s. 14).

Cinsiyete dayalı ayrımcılık yalnızca medyayla sınırlı kalmamaktadır. Çocuk bakımının kadının özel alanıyla özdeş tutulması başka bir ayrımcılık türüne örnek verilebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyete dayalı iş bölümü bağlamında kadınlara yüklenen bakım işleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temelinde yatmakta ve kadınların özel alandan çıkıp kamusal alana katılımının önünde önemli bir engel olarak varlığını korumaktadır. Kadınlar cinsiyete dayalı sorumlulukları nedeniyle ya işgücüne girememekte ya da iş taahhütlerini ve çalışma saatlerini çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamak için azaltmak zorunda kalmakta, bu durum ise kadınların az kârlı ve az sorumluluk gerektiren işlerde yoğunlaşmalarına yol açarak işgücü piyasasındaki cinsiyetçi yapıyı pekiştirmektedir. Dolayısıyla cinsiyete dayalı iş bölümüne, aile içi bir sorun ya da sadece kadınların sorunu olarak değil, tüm toplumun yapısal bir sorunu olarak bakmak gerekmektedir. Çünkü cinsiyetçi bir pratik olan bakımın toplumsal boyutunun olduğu ve toplumun refahının önemli bir unsuru olduğu unutulmamalıdır (Bütün, 2010, s. 25). Bunları tartışırken tarihsel birikimi unutmuyarak, bazı çelişkileri aydınlatması bakımından Hobsbawm'ın şu düşüncelerine eğilmekte yarar var. Hobsbawm'a göre, kadının özgürleşiminin yirminci yüzyılın en büyük tarihsel olaylarından biri olduğuna hiç şüphe yok. Onun değerlendirmesiyle yirminci yüzyılda kadının özgürleşimi, gerçekte dünyanın belli bir kısmıyla ve de toplumun belli bir kesimiyle sınırlıydı. Dünyada hâlâ bu fenomenin vuku bulmadığı pek çok yer bulunmaktadır. Bu hareket içerisinde iki büyük evre yaşanmıştır: Birincisi, aynı siyasal haklar ile seçme/seçilme hakkı için verilen mücadele; ikincisi ise, meslek ediniminde eşitlik mücadelesidir. Teknik olarak bu amaçlara İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra ulaşılmıştır. İkinci Dünya Savaşı ertesinde kadınların oy kullanmadığı ülkeler küçük bir azınlık oluştururken, zaman içerisinde bu durum ortadan kalkmıştır. Kadınların iş hayatında ilerleme kaydetmesini olağanüstü derecede teşvik eden etmen savaş olmuştur; son otuz yılda ise bu etmen, ailelerin giderek tek gelir yerine iki gelire duydukları gereksinimdir. Kadınların üst düzey mesleki pozisyonlar ile anneliği bir arada götürmede yaşadıkları olağanüstü güçlükleri de görmek gerekmektedir. Sorunu, çocukları bakıcılara ya da anaokullarına emanet ederek, onları öz annelerinin yerine başka insanların yetiştirmesine imkân vererek çözmek kuramsal olarak mümkündür. Tarih bize bunun mümkün olduğunu söylemektedir: Aristokrasi bu uygulamaya çokça başvurmuştur. Fakat günümüzde bunun çocuklar açısından en iyi çözüm olmadığına herkes

hemfikir. Bu, gelecek kuşaklara duygusal ve toplumsal bir bedel ödetmesi muhtemel olan bir sorundur (Hobsbawm, 2007, s. 154).

1.4. Edebiyat ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

İnsan dünyasının bir parçasını, insan etkinliğinin özgün bir alanını düzenli kılma yönünde atılan her yeni adım, eski sorunları ortadan kaldırırsa bile yeni sorunlar oluşturur. Her yeni adım yeni türden müphemlikler doğurur ve böylelikle-benzer sonuçlar doğuracak daha başka adımların atılmasını zorunlu kılar (Bauman, 2015, s. 213). Bu kısır bir döngü olarak değerlendirilmemelidir. Düşünürseldir, kendi içinde dönüşürken, dönüştürür de. Bu açıdan sorunların değişimi ve dönüşümü edebiyatın da konusu olmaktadır.

Edebiyat eleştirisinin tarihsel ve toplumsal koşulları göz ardı edemeyeceği, yazın metninin tarihi ve ideolojik konumuyla ilişkisinin kavranmasının o metnin okunması, incelenmesi, değerlendirilmesi, yorumlanması için kaçınılmaz olduğu; biçimle içeriğin ayırt edilemezliği, feminist eleştiri geleneği ve bu geleneğin getirdiği analitik ölçütler sayesinde tartışılmaz bir biçimde kanıtlanmıştır. Feminist eleştiri, kendisine dek hiçbir edebi yaklaşımın metodolojisine dâhil etmeyi akıl etmediği bir analitik araç kullandı: Kültürel olarak belirlenen cinsiyet. Değişik feminist yaklaşımlar, kâh kültürel olarak belirlenmiş kadın, kâh kültürel olarak belirlenmiş erkek rolleri ve bu rollerin yazın metnindeki izleri üzerinde durdular; sanat yapıtı açısından bu belirlenimlerin anlamını kâh uzlaşmacı kâh uzlaşmaz bir tavırla eleştirel yaklaşımlarının temeline yerleştirdiler. Kadının toplumca belirlenen konumunu her yönüyle irdeleyen feminist çalışmaların edebiyat eleştirisine asıl katkıları ise eleştirmenleri 'kadın imajı' konusunda düşünmeye zorlamak oldu. Bu niteliğiyle kadın hareketi edebiyatta kadın imgesinin, eğretilene olarak kadının, kadın motif ve temalarının, kadın yaratıcılığının incelenmesine çok büyük bir ivme kazandırdı (Parla, 2014, ss. 19-23).

Şüphesiz ki, toplumsal yaşamın farklı yüzlerinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyetin, çeşitli sektörler içindeki konumu edebiyatın ilgisini çekmeye başlamıştır. Edebiyatın bir dalı olan roman diğer türlere göre toplumsal bütünü genişçe ele alma olanağına sahiptir. Roman kadın ve erkeğin (yazıldığı kadar LGBTİ'lerin de) yer aldığı çoğu zaman gerçeklerden yola çıkılarak kurgulanan bir dünyadır. Ne yazık ki romanda genel hatlarıyla erkeğin daha işlevsel olduğunu görmekteyiz (Şeker, 2020, s. 340). Ancak bu çelişki, edebiyatın roman türünde, toplumsal yapıyı ya da çeşitli sosyal konuları işleyiş yönleriyle kadın olgusuna roman kahramanlarından gidilerek genişçe yer verilmesini beraberinde getirmiştir. Romanlarda kadın kimliğinin türlü halleriyle karşılaşırız. Toplum içindeki kadının sosyo-ekonomik statüsü romanlarda gözlenebilmekte ve hatta roman konuları içinde yeniden üretilebilmektedir. Kadın erkek ilişkisinde ve kadın-toplum etkileşiminde toplumsal cinsiyetin roman metninde nasıl kurgulandığına rahatlıkla tanıklık edebiliriz. Bu, romana yansıyan toplumu tanımaya katkı sağlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair veriler sunan romanlarda, roman kahramanlarının sosyal gerçeklikleriyle gelen en yakın sorun ise yoksulluktur. Romanlarda kadın hem cinsiyetinden dolayı hem de yoksulluğu ortaya çıkaran toplumsal koşulların olumsuz etkilerini yaşayan ve yansıtan bir rolde karşımıza çıkabilmektedir.

Türk romanlarında, nesnel feminist eleştiri geleneği ortaya çıkmazdan önce kadın temsili ataerkil toplumsal yapı içinde işlenmiştir. Kadın temsilleri toplumun belirlediği sınırlarda kalmıştır. Örneğin Orhan Kemal'in romanlarında büyük şehirlere göç ve bu süreçte şehirlere tutunmaya çalışan ailelerde kadın kimliği aşağı statüdedir. Bunun yanında toplumsal cinsiyet sarmalındaki yapılarda erkek yazar tarafından oluşturulan bir kadın imgesi vardır. Kamusal alana kadının inmesi çok ciddi ve önemli aşamalardan sonra gerçekleşmiştir. Orhan Kemal'in *Gurbet Kuşları* romanı İstanbul'da 1950 sonrası gecekondulaşma-yoksulluk manzaralarını konu edinmektedir. O dönemdeki toplumsal dinamikte şu sosyolojik sorunsal yer alır: Kent yoksulluğu olgusunun Türkiye'de ilk yansımaları, bilindiği üzere 1950 sonrasında ivmelendirilen kapitalist gelişmenin, kırlardan büyük kentlere göçü teşvik etmesiyle oluşan 'gecekondu' idi. Buralarda yoksulluk, sefalet manzaraları, dramlar kol geziyor olmasına rağmen, zamanında gecekondu üzerine yapılmış araştırmalarda hemen görüleceği üzere ne şimdi gördüğümüz karamsar hava ne bu denli içe dönük bir öfke ne aşağılanma ve

dışlanma duygusu, ne de iş ve varoluşlarına karşı utanç, tikslenme hali egemendir. Bunlar neo-liberalizme karşılık gelen, bu öğelerin belirleyici arka planında gerçekleşen 1980 sonrası ikinci göç dalgası ile oluşan ‘yeni’ yoksulluğun sonuç ve ifadeleridir (Laçiner, 2011, ss. 320-321). Orhan Kemal’in roman kahramanlarında büyük şehirlere göç sürecinde yoksulluk içinde şehirlere tutunmaya çalışan insanlarda, o dönem umut ve yaşamın güzelleşeceği inancı hep vardır. Bunun karşısında ise ağırlıklı ataerkil toplumun dili, kadınları çeşitli biçimlerde nesneleştirerek ve işaretleştirerek erkek öznenin kuruluşunun araçları yapmış, dilin öznesi olma sürecini kadınlar için özellikle sorunlu kılmıştır. ‘Konuşan’ kadın; kamusal alanda konuşan kadın, hep öznellik ile nesnelik arasında, sözün sahibi olmak ile söz tarafından sahiplenilmek arasında kalmış, kendi içinde kendine karşı bölünmesi gerekmiştir. Sözü edilen gerçeklikleri yansıtmaya edebiyat, toplumsal cinsiyet açısından da hayati bir önem taşır, çünkü bir yandan toplumsal cinsiyetin hangi bağlamlarda, hangi varsayımlar yoluyla dile geldiğini açığa çıkarırken, bir yandan da aynı bağlam ve varsayımların sınırlarını gösterir, farklı söz söyleme biçimleri ve konumları yaratır (Parla ve Irzık, 2014, ss. 7-13).

Edebiyat, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili çalışmalara toplumsal yapıyı anlama, yorumlama ve çözümleme noktasında önemli ipuçları verebilir. Sosyolojik bir okumayla feminist edebiyat eleştirisi temeline dayanan bir edebiyat üretme pratiği, kadın için ötekileştirici olmayacaktır. Mizojini konusundaki duyarlılığın edebi metinlerde kadının kurucu özne olarak inşa edilmesiyle birlikteliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda elbette gelişme adına bir işlev yüklenmiş olacaktır.

1.5. Kadınların Güçlenmesi İçin Neler Yapılabilir?

Cinsiyet ilişkilerinin bir süreç ve oluşum halinde kavranması gereği, bu ilişkileri çevreleyen düzenin belirgin yapısal süreklilik kazanmış boyutlarını gözlerden saklamamalıdır. Bu yapısal(laşmış) boyutlardan en önemlisi, kuşkusuz, kadınların ve kadınlığa dair anlamların evrensel anlamda süreğenlik ve yaygınlık kazanmış ikincilliği, bağlılığı ve dezavantajlı konumudur. Sosyolojik olarak tanımlanmış cinsiyet grupları içinde hiyerarşilerin mevcut olduğu gerçeği, cinsiyet ilişkileri, bütün toplumsal ilişkiler gibi, aynı zamanda bir değişim, direnç ve mücadele alanı açar (Çakır ve Alkan, 2014, ss. 229-271). Bu anlamdaki sosyal değişim ve mücadeleye Castells’in kendisine sorulan bir soruya verdiği şu yanıt örnek gösterilebilir:

Ataerkil değil de eşitlikçi olan aile yeni bir icat. Henüz orada değiliz, ama bu da bir sorunsal. İspanya’da kadınlar, erkeklerin beş katı ev işi yapıyor, çocukların faaliyetlerinin yüzde 80’i onların sorumluluğunda. Ama ataerkil aile de krizde. Genç kadınlar ‘bak öyle değil, böyle yapacağız, yoksa çocuk yok,’ diyor. Genellikle ‘tamam, çocuk yok,’ cevabını alıyorlar. Özellikle de ABD’de çocuğu olmayan ya da tek kişilik hanelerin sayısında artış gözleniyor. Bugün insanların zihinlerini ve tavırlarını değiştiren başka aile tiplerini deneyimliyoruz. Bu ailelerdeki çocuklar daha mutlu olabilirler, ama bu gelişmelere ilişkin sıkı verilere ihtiyacımız var, çünkü meseleler çok ideolojik. Şimdi ataerkil olmayan ailelerde yetişmiş çocukların ilk kuşağı büyüyor ve bu ataerkil olmayan aileye ilişkin ilk deneyimimiz olduğu için sonuçlarını görmemiz, bu şekilde çocuk yaparak nereye gittiğimizi görmemiz lazım. Ama ailede ve toplumsal ilişkilerin cinsiyet boyutundan arınmasının, ailenin ve toplumsal ilişkilerin insanlar için anlam kaynağı olarak işleme biçimini değiştireceğini sanıyorum (Castells ve İnce, 2006, s. 89).

Kadınların güçlenmelerinin cinsiyet rejiminde demokratik açılımlara yol açabilmesi, bu sınırları sorun eden, güçlenmeyle birlikte özgürleşmeyi perspektifine yerleştiren yeni anlam çerçevelerinin kurulabilmesine bağlıdır. Farklılığın ve eşitsizliğin yaşandığı özel alanda geliştirilen çeşitli güçlenme stratejilerinin kamusal bir dile tercümesi ve gerçek bir dönüşüm olanağı haline getirilmesinin yanında, kamusal alanın gerçekten bir eşitlik imkânı olabilmesi için özel alandaki engel ve sınırların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Yoksa kamusal alan-özel alan ayrımı, kadın ve erkeklerin yaşamlarının, birbiriyle ilişkilerinin daha demokratik ve özgür olması için gayet hayati görünen bir sorun alanı olarak kalacaktır (Üstün ve Bora, 2005, s. 106). Bu yolda örneğin toplumsal cinsiyete dayalı sosyal iş bölümünü eşitlikçi bir iş bölümüne dönüştürmek için, yasal, kurumsal ve sosyal uzlaştırma mekanizmalarının oluşturulması ve işlerliğinin sağlanması büyük önem

taşımaktadır. İş ve aile yaşamı uzlaştırma politikaları, hane ve hane halkı bakımına ilişkin ev içi iş yükü ile işyerindeki sorumlulukları bağdaştırmaya yönelik yasal, kurumsal ve sosyal destek mekanizmalarını geliştirmeyi hedefleyen politikalarlardır. Diğer pek çok gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye de uzlaştırma mekanizmaları boyutlarıyla tam bir gelişim sağlayamamıştır. Çünkü Türkiye'deki egemen bakım rejimi, ağırlıklı olarak kadınların aile/ev içindeki işlerden tek başlarına sorumlu olduğu (haliyle ezici çoğunluğun tam zamanlı ev kadınlığını temel meslek olarak benimsediği), tek (erkek) kazananlı hane modeli çerçevesinde şekillenmiştir (İlkkaracan, 2010, ss. 8-9-17). Hiç kuşkusuz uzlaştırma mekanizmalarının varlığı ve uygulanabilirliği üzerinden somut çalışmalar yapılarak, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi kadınların sosyal statüsünü yükseltecektir. Elbette, toplumsal cinsiyet sosyolojisiyle bakıldığında toplumsal eşitsizliklerin sosyal adalet temelli giderilmesi yönünde refah istatistikleri kolay kolay kısa vadede değişmezler. Eşitsizliklerle rasyonel mücadelenin sonuçlarını görebilmek bazen uzun süreleri alabilmektedir (Zencirkıran, 2013, ss. 412-447).

Günümüzde küreselleşmenin olumsuz sonuçlarını yaşayanlar arasında dezavantajlı konumdaki kadınlar ve çocuklar en geniş sosyolojik kategoriyi oluşturmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerine kurulu bir dünyanın, sosyal sorunları çözemeyeceği aşikârdır. Bu bağlamda Türkiye'ye örneğine bakalım: 2014 İnsani Gelişim Raporu'nun Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi'nde (TCEE); üreme sağlığı, kadının güçlendirilmesi ve ekonomik etkinlikler alanında 155 ülke arasında Türkiye 71'inci sırada yer almaktadır. Her 100 bin canlı doğumdan 20 kadın hayatını kaybederken ergenlik çağındaki doğurganlık oranı 15-19 yaşları arasında, her 1000 kadında 30,9'dur. Kadınların iş gücü piyasasına katılımı %29,4'tür. Erkeklerde bu oran %70,8'dir. Eğitim, sağlık ve ekonomik kaynakları kullanma açısından hesaplanan Cinsiyete Dayalı Gelişim Endeksinde ise kadınlarınki erkeklerden daha aşağıda göstermektedir (https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/hdr-2014.html). Ayrıca kent ve kadın açısından değerlendirdiğimizde de cinsiyete dayalı tartışmalar karşılaşacağımız konular arasındadır: Kentlerin yapılarında ve mekânsal düzenlerinde neden toplumsal cinsiyete dayalı oldukları konusunda ileri sürülen en sağlam iddia, üretim, tüketim ve toplumsal yeniden üretimin farklı işlevlerinin ayrışmasına dayanır. Çünkü kentler, toplumsal cinsiyete dayalı norm ve kimliklerin üretim, tüketim ve yeniden üretim sürecinde önemli işlev görürler. Aynı zamanda kentlerin kendisini biçimlendiren şey evde, kamuda ve hareket halinde gündelik rutinlerin toplumsal cinsiyete dayalı oluşumu ve toplumsal gerçekliğidir (Cloke, Kantor ve Jarvis, 2012, ss. 1-135).

Son tahlilde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'deki kadın-erkek eşitsizliğinin temelindeki sorunların çözümü için toplumsal cinsiyet duyarlılığının tüm plan ve programlara yansıtılması gerekmektedir. Türkiye gibi Avrupa Birliği'ne katılmak isteyen ülkeler için topluluk kazanımlarının benimsenmesi bir zorunluluk olup kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği de bunun bir parçasını oluşturmaktadır. Bu sebeple aday ülke konumunda olan ve 3 Ekim 2005 tarihi itibarıyla üyelik yönünde görüşme süreci başlayan Türkiye'den, Birliğin kadın-erkek eşitliğine ilişkin düzenlemelerinin benimsenmesi, iç hukuka ve toplumsal pratiğe aktarılması beklenmektedir. Ayrıca Birleşmiş Milletler gözetiminde gerçekleştirilen kadın konferansları sonucunda alınan kararlarda, eşitsizliklerin giderilmesi amacıyla bir strateji dâhilinde toplumsal cinsiyet bakış açısının tüm ana plan ve programlara yansıtılması gereği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede bireylerin yaşantısını doğrudan etkileyen makro ekonomik kararların ve bu kararların yansımaları bulduğu bütçelerin de toplumsal cinsiyet duyarlılığıyla hazırlanmasına dikkat edilmelidir (Aksoy, 2006, s. 118). Her şeyden önce kadın yoksulluğunun ortadan kaldırılması yolunda sosyal politikalar geliştirmek isteniyorsa, temel çözümlerden biri kadına kendi yaşamını yönetebilme ve kontrol edebilme yeteneğini geliştirebileceği koşulları hazırlamaktır. Bu, kadına güçlü ve bağımsız olması gerektiği söylenerek değil, bilişsel, psikolojik, ekonomik ve politik güçlendirme politikalarıyla sağlanabilecek bir süreçtir. Bilmeliyiz ki, demokrasi erkek egemen bir bireysel kalkınma vaadi üzerine kurulamaz. Onun en büyük ve eşsiz özelliği herkesin özgürlüğüne hizmet etmektir (Açıkalın, 2014, ss. 290-311; Bauman, 2014, s. 49).

Sonuç

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden hareketle kadını ötekileştiren durumlar; göç, yoksulluk, şiddet, medya, çalışma yaşamı ve edebiyat gibi olgular etrafında kamusal alandaki yansımalarıyla değerlendirilmiştir. Yapılan sosyolojik çözümlemenin sonuçlarına göre, hızla değişen günümüz dünyasında kamusal alanın birçok boyutunda kadınlar lehine birtakım iyileşmeler kaydedilmesine rağmen baskın ataerkil yaklaşımın varlığını koruduğunu ve toplumda kadının ikincil konumda tutulduğunu ifade etmek mümkündür. Kadın özgür ve eşit doğabilir, diğer yandan sonrasında onun onur ve haysiyetinin kabul edilmediği ya da kolayca içselleştirilmediği ataerkil sosyal sistemlerde kadını içermeyen sosyal adaletin ve sosyal refahın gerçekleşmesine dair beklentiler sonuçsuz bir tartışmadan öteye geçmez. Bütün bunlara ilave olarak gerçek bir demokrasiden ise kadının cinsiyet ayrımcılığına uğramadığı, katılımının önündeki irrasyonel engellerin kaldırıldığı, adalet temelinde yükselen bir özgürlük anlayışıyla kadının bireyselliğine verilen değer toplumdaki karşılık bulduğunda ancak söz edilebilir.

Yukarıdaki saptamalar gösteriyor ki kadının her alanda güçlendirilmesi, üzerinde çalışılması gereken yaşamsal bir konudur. Öncelikle devlet bu anlamda birincil derecede sorumluluğa sahiptir. Devletin toplumsal gerçeğe etki edecek yönde uygulayacağı sosyal politikalar çocuk, kadın ve aile eksenli toplumun demokratikleşmesinin önünü açacaktır. Bu meyanda adil olmayan toplumsal koşulların kadın ve erkek açısından eşit kılınmasının, toplumsal cinsiyetten kaynaklı önyargısal eşitsizliklerle mücadelede önemli bir insan hakları etkinlik alanı oluşturacağını belirtmek gerekir.

Kaynakça

- Açıkalın, N. (2014). Yoksulluğun öteki yüzü: Fuhuş pazarında kadın olmak. A. Topçuoğlu, G. Aksan, D. Alptekin (Yay. Haz.), *Yoksulluk ve kadın* (ss. 290-311). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aksoy, N. (2006). *Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve kadının statüsü genel müdürlüğünün rolü*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Alptekin, D. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği örüntüsünde kadının yoksulluğu ve yoksunlukları. A. Topçuoğlu, G. Aksan, D. Alptekin (Yay. Haz.), *Yoksulluk ve kadın* (ss.15-33). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2014). *Bu bir günlük değildir*. (D. Kizen, çev.). İstanbul: Jaguar Yayınları.
- Bauman, Z. (2015). *Sosyolojik düşünmek*. (A. Yılmaz, çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Butler, J. (2014). *Cinsiyet belası/Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. (B. Ertür, çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bütün, M. (2010). *Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden çocuk bakım hizmetleri: Farklı ülke uygulamaları*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Castells, M., ve İnce. M. (2006). *Manuel Castells'le söyleşiler*. (E. Kılıç, çev.). İstanbul: Bilgi Ü. Yayınları.
- Cloke, J. Kantor, P. & Jarvis, H. (2012). *Kent ve toplumsal cinsiyet*. (Y. Temurtürkan, çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Cornell, William R. (2016). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. (C. Soydemir, çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çakır, S., ve Alkan, A. (2014). Osmanlı İmparatorluğu'ndan modern Türkiye'ye cinsiyet rejimi: Süreklilik ve kırılmalar. F. Alpkaya, B. Duru (Drl.), *1920'den Günümüze Türkiye'de toplumsal yapı ve değişim* (ss. 229-271). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Demir, S. (2003). Kadın ve yoksulluk. G. Erdost, (Yay.Haz.), *Türkiye insan hakları hareketi konferansı 2002* (ss. 277-285) Ankara: Türkiye İnsan Hakları Yayınları.
- Erdoğan, M. T. (2010). *Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında medya okuryazarlığının rolü*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Eriksen, H. T. (2019). *Küçük yerler, büyük meseleler. Sosyal ve kültürel antropoloji*. (A. Erkan Koca, çev.). (4.baskı). Ankara: Atıf Yayınları.
- Erjem, Y. (2018). Toplumsal cinsiyet, hukuk ve suç. D. Şenol & H.E. Kaya (Ed.), *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi* (ss. 285-310) İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Fidan, Z. F. (2016). *Yoksulluk kışkırtıcısında kadın*. İstanbul: Opsiyon Kitap Yayınları.

- Giddens, A. (2008). Küreselleşme ve değişen dünya. H. Özel (Böl. çev.), C. Güzel, (Yay.Haz.) *Sosyoloji* (ss.101). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giddens, A. (2011). *Sosyolojinin savunusu*. (İ. Kaya, çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, A. & Sutton, W. P. (2014). *Sosyolojide temel kavramlar*. (A. Esgin, çev.). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Giddens, A. (2014). *Mahremiyetin dönüşümü*. (İ. Şahin, çev.). (3.baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güvenç, B. (1991). *İnsan ve kültür*. (5.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hanks Wiesner, M. (2020). *Tarihte toplumsal cinsiyet*. (M. Çiyan Şenerdi, çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Heywood, A. (2013). *Küresel siyaset*. (N. Uslu ve H. Özdemir, çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Hobsbawm, E. (2007). *Yeni yüzyılın eşiğinde, söyleşi Antonio Polito*. (İ. Yıldız, çev.). İstanbul: Yordam Yayınları.
- <http://kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/2889/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2019-raporu>. (Erişim Tarihi: Temmuz 2020).
- İlkkaracan, İ. (2010). "Giriş", İ. İlkkaracan (Drl.), *İş ve aile yaşamını uzlaştırma politikaları* (ss. 8-17). İstanbul: İTÜ BMTKAUM ve Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği Yayınları.
- Kaptanoğlu, Y. İ., ve Çavlin, A. (2015). Kadına yönelik şiddet yaygınlığı, İ. Y. Kaptanoğlu, A. Çavlin, A.B. Ergöçmen, vd. (Haz.), *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması 2015* (ss. 81-122). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Korkut, F., ve Owen, W.D. (2008). *Kadına yönelik aile içi şiddet*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Körükmez, L. (2008). Kent yoksulluğu ile mücadelede kadınların geliştirdiği stratejiler ve toplumsal cinsiyet rolleri. N. Oktik (Drl.), *Türkiye'de yoksulluk çalışmaları* (ss. 207-244). İzmir: Yakın Kitabevi.
- Laçiner, Ö. (2011). Bir süreç ve durum olarak yoksullaşmayı sorgulamak. N. Erdoğan (Ed.), *Yoksulluk halleri* (ss. 313-324). Ankara: İletişim Yayınları.
- Parla, J. (2014). Kadın eleştirisi neyi gerçekleştirdi? S. Irzık, J. Parla (Drl.), *Kadınlar dile düşünce/Edebiyat ve toplumsal cinsiyet*. (ss.15-33). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Parla, J., ve Irzık, S. (2014). "Önsöz", S. Irzık, J. Parla (Drl.), *Kadınlar dile düşünce/Edebiyat ve toplumsal cinsiyet* (ss.7-13). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ritzer, G. (2011). *Küresel dünya*. (M. Pekdemir, çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şeker, A. (2020). *Edebiyat ve toplumsal cinsiyet*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Uluocak, Ş. Gökulu, G. Bilir, O. Karacık, E. N., ve Özbay, D. (2014). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet*. Edirne: Paradigma Yayınları.
- UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı). (2014). İnsani Gelişme Raporu. https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/hdr-2014.html. (Erişim Tarihi: Eylül 2019).
- Üner, S. (2008). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Üstün, İ., ve Bora, A. (2005). *Sıcak aile ortamı/Demokratikleşme sürecinde kadın ve erkekler*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Zencirkıran, M. (2013). Küreselleşme, küresel sosyal sorunlar ve çözüm arayışları. M. Zencirkıran (Ed.), *Türkiye'nin toplumsal yapısı* (ss. 412-447). Bursa: Dora Yayınları.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). *Toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklik olgusu*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Wallerstein, I. (2012). *Tarihsel kapitalizm ve kapitalist uygarlık*. (N. Alpay, çev.). İstanbul: Metis Yayınevi.

Türkiye’de Hanehalkı Gelir Eşitsizliğine Etki Eden Faktörlerin Lorenz ve Yoğunlaşma Eğrileri ile Analiz Edilmesi ve Bölgeler Arası Karşılaştırma

Analysis of Factors Affecting Household Income Inequality with Lorenz and Concentration Curves and Interregional Comparison in Turkey

Seher Gülşah Topuz* , Taner Sekmen

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Eskişehir, Türkiye

Öz

Adil gelir dağılımı, iktisat politikalarının çözmede yetersiz kaldığı en temel iktisadi ve sosyal problemlerinden biridir. Dolayısıyla gelir dağılımını düzeltecek daha iyi politikaların geliştirilebilmesi için gelir eşitsizliğine yol açan nedenlerin belirlenebilmesi son derece önemlidir. Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’de gelir dağılımının güncel durumunu ve bölgelerarası farklılıkları, Lorenz eğrisi ve yoğunlaşma (konsantrasyon) eğrileri aracılığıyla incelemektir. Bu amaç hanehalkı gelir bileşenlerinin analizi ile detaylandırılmaktadır. TÜİK tarafından sağlanan 2018 yılına ait Hanehalkı Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi verileri ile yapılan analizlerde Türkiye için Gini katsayısı ve Palma oranı sırasıyla 0,393 ve 1,798 olarak tahmin edilmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye’de gelir eşitsizliği coğrafi bölgeler arasında önemli oranda farklılaşmaktadır. İstanbul ve Batı Marmara bölgeleri en yüksek gelir eşitsizliğine sahip bölgelerdir. Bu sonuç, iktisadi gelişme ya da büyümenin gelir eşitsizliğini azaltmada başarılı olmadığını göstermektedir. Diğer yandan sosyal yardımlar, vergiler, menkul kıymet ve gayrimenkul gelirlerinin gelir dağılımı üzerinde önemli etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Türkiye’de vergi sistemi gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde etkiye sahipken gelir gruplarının diğer gelir bileşenlerinden aldıkları payın büyük kısmı genellikle üst gelir gruplarına aktarıldığından dolayı bu gelir bileşenlerinin mevcut dağılımı gelir eşitsizliğini artırıcı etkiler yaratmaktadır. Bunun yanı sıra, sosyal yardımların da daha çok üst gruplara aktarıldığına ve düşük gelir gruplarına yönlendirilemediğine dair kanıtlara ulaşılmaktadır. Son olarak gayrimenkul gelirlerinin de adil dağılmadığı ancak menkul kıymet gelirlerinden farklı olarak gayrimenkul gelirlerinin tüm gelir grupları tarafından elde edilebildiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Lorenz Eğrisi, Yoğunlaşma Eğrisi, Palma Oranı.

Abstract

The fair income distribution is one of the main economic and social problems that economic policies fail to solve. Therefore, it is crucial to clearly understand the causes of income inequality in order to develop better policies to improve income distribution. The main aim of this study is to examine the current status of income distribution and interregional disparities in Turkey through the Lorenz curve and the concentration curves. This aim is detailed by analyzing household income components. The statistical analyzes are performed with Household Income and Living Conditions Survey provided by TÜİK for 2008 and the Gini coefficient, and Palma rate is estimated at 0.393 and 1.798, respectively, for Turkey. Moreover, income inequality varies greatly among geographic regions in Turkey. Istanbul and West Marmara regions are the regions with the highest income inequality. This result shows that economic development or growth was not successful in reducing income inequality. On the other hand, it is concluded that social benefits, taxes, securities, and real estate revenues have important effects on income distribution. The tax system has an impact on reducing income inequality in Turkey since most of the share of income groups received from other income components are generally transferred to upper-income groups, the current distribution of these income components creates effects that increase income inequality. In addition, there is evidence that social benefits are mostly transferred to upper income groups and not be transferred to low income groups. Finally, it can be said that real estate revenues are not distributed fairly, but, unlike securities revenues, real estate revenues can be obtained by all income groups.

Keywords: Income Distribution, Lorenz Curve, Concentration Curve, Palma Ratio.

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author: stopuz@ogu.edu.tr

Makale Bilgileri / Article Info:

Gönderim / Received: 24.05.2020 Kabul / Accepted: 30.10.2020

Atıf için / To cite this article:

Topuz, S. G., ve Sekmen, T. (2020). Türkiye’de hanehalkı gelir eşitsizliğine etki eden faktörlerin Lorenz ve yoğunlaşma eğrileri ile analiz edilmesi ve bölgeler arası karşılaştırma. *Curr Res Soc Sci*, 6(2), 103-124. doi:10.30613/curesosc.742181

Bağlantı için / To link to this article:

<http://dx.doi.org/10.30613/curesosc.742181>

Giriş

Gelir dağılımı ya da gelir eşitsizliği konuları iktisat alan yazınında yeterli ilgiyi görmesine rağmen mevcut ekonomik sistemin bugüne kadar çözüm bulamadığı meselelerin başında gelmektedir. Gelir dağılımı ile ilgili klasik görüşler, üretimden elde edilen gelirin toprak sahibi, işçi ve sermaye sahibi ya da müteşebbis arasında sırasıyla rant, ücret ve kar olarak bölüşüleceğini ifade ederken bu bölüşümün eşitliği ya da adilliği konusunu büyük ölçüde göz ardı etmektedir. Son yüzyılda neredeyse tüm ülkelerde GSYH ve kişi başına GSYH onlarca kat artmış ve elde edilen mal ve hizmetlerin çeşitliliği bakımından toplumların refah düzeyi yükselmiş olmasına rağmen gelir adaleti konusunda ise tersine bir eğilim yaşandığı gözlemlenmektedir. Ancak bu eğilim tüm ülkelerde aynı seyretmemekte ve gelir eşitsizliği bölgeden bölgeye büyük farklılıklar göstermektedir. Dünyada eşitsizliğin en düşük olduğu bölge Avrupa iken en yüksek olan bölgenin Ortadoğu olduğu söylenebilir. 2016 yılında milli gelirden en büyük payı alan %10'luk kesimin Avrupa'da %37, Çin'de %41, Rusya'da %46, Kanada ve ABD'de %47; Sahraaltı Afrika, Brezilya ve Hindistan'da %55 gelir elde ettiği görülürken; gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu bölge Ortadoğu'da ise en üst %10'luk kesim milli gelirin %61'ine sahiptir (Alvaredo, Chancel, Piketty, Saez ve Zucman, 2018). Türkiye'de ise gelir dağılımı adaletsizliğini gösteren Gini katsayısına bakıldığında 1980'li yıllarda 0.42 olarak hesaplanan değişkenin 2018 yılına gelindiğinde düşüş göstererek 0.40 civarına ulaştığı görülmektedir.¹ Ortaya çıkan bu manzara göz önüne alındığında ülkelerin gelir eşitsizliği artış hızlarının ülkeler arasında farklılaşması aslında ülkelerin kurumlarının kalitesi ve gelir dağılımı konusundaki politikalarının, eşitsizliğin seyri üzerindeki önemini göstermektedir (Alvaredo vd., 2018).

Gelir dağılımını etkileyen faktörler ülkeden ülkeye değişebilmesine rağmen gelir dağılımı çalışmalarında ön plana çıkan birkaç temel önemli faktör bulunmaktadır; bunlardan birisi gelirin yeniden dağılımını sağlayan vergi uygulamalarıdır. Piketty (2014), 20. yüzyılda vergi alanında yapılan en büyük icadın, gelirin artan oranlı bir şekilde vergilendirilmesi, olduğunu ileri sürmektedir. Böylesi bir vergi sistemi, daha varlıklı olanlar, daha büyük servete sahip olanlar ya da daha çok tüketenler için daha yüksek oranda vergi uygulanmasını önermektedir. Bu tür bir vergi sistemi, gelir eşitsizliğinin yapısının önemli ölçüde değişmesine neden olmaktadır. Piketty artan oranlı vergi sistemini, sosyal devletin olmazsa olmaz bir parçası olarak görmekte; 20. yüzyılda eşitsizliklerin değişiminde önemli bir rol oynadığını ve hatta 21. yüzyılda ise sosyal devletin varlığını sürdürmesi için gerekli bir kurum olduğunun da altını çizmektedir (Piketty, 2014, s. 538). Diğer yandan artan oranlı vergi sistemi, devletin vergi gelirlerini yeniden dağılım için sosyal transferlere aktarabildiğinde gelir eşitsizliğini azaltmada daha büyük bir etkiye sahip olabilecektir (Joumard, Pisu ve Bloch, 2012). Dolayısıyla yalnızca vergi sisteminin artan oranlı olarak uygulanmasının yeterli olmadığı; aynı zamanda vergi gelirlerinin bölüşüm ya da kamu hizmetlerinden yararlanma anlamında etkin bir şekilde tahsisinin de gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde Atkinson (2018)'da artan oranlı ek vergi hasılatının sosyal güvenlik harcamalarını finanse etmek için kullanıldığı durumda eşitsizliğin azaltılabileceğini belirtmektedir. Gelir eşitsizlik seviyesi artış gösteren ülkelerde, bu durumun nedeni olarak sosyal güvenlik yardımlarındaki azalma gösterilmektedir (Atkinson, 2018, s. 181). Dolayısıyla gelir eşitsizliğini azaltılabilmesi için vergi politikaları, sosyal yardımlar ve sosyal politikaların eşgüdüm halinde çalışması önem arz etmektedir.

Gelir dağılımında adaleti sağlamak için alınabilecek bu önlemlerin yanı sıra diğer bir önemli faktörün de ülkelerin finansal sistemleri olduğu söylenebilir. Finansal sistem ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi anlamak iktisadi kalkınma sürecini anlamak için de önemlidir; çünkü gelir dağılımı tasarruf kararlarını, kaynakların tahsisini, inovasyon teşviklerini ve kamu politikalarını etkileyebilmektedir (Levine, 2005, s. 36). Ancak bu konuda sunulan görüşler finansal sistemlerin gelişmişlik düzeyinin gelir dağılımı üzerinde farklı etkileri olabileceği yönündedir. İyi ve gelişmiş bir finansal sistem, bireylerin krediye erişim olanaklarını arttırdığı için gelir eşitsizliğini azaltabildiği gibi (Galor ve Zeira, 1993; Banerjee ve Newman, 1993); yalnızca zenginlere yarar sağlaması nedeniyle gelir dağılımını olumsuz etkileyebilir (Clarke, Xu ve Zou, 2006, s. 580). Bunun yanı sıra diğer bir görüşe göre ise yukarıdaki iki sonuçta ülkenin finansal gelişmişlik seviyesine bağlı olabilir ve finansal gelişme, gelir dağılımını önce bozucu, finansal gelişmenin daha ileri safhalarında ise iyileştirici etki

yaratabilmektedir (Greenwood ve Jovanovic, 1990). Dolayısıyla finansal göstergelere ilişkin faktörlerin etkilerinin tartışılması bir ekonominin gelir dağılımının seyrini yorumlamak için oldukça önemlidir.

Bu çalışma Türkiye’de gelir eşitsizliğinin ve bölgeler arası gelir farklılıklarının güncel durumunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Hanehalkı Gelir ve Yaşam Koşulları anketine dayanan 2018 yılı verileri kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra daha spesifik olarak gelir dağılımı üzerinde önemli etkilere sahip olduğu düşünülen, hane halkının ödediği vergiler, elde ettiği sosyal yardımlar, menkul kıymet ve gayrimenkul gelirlerinin, gelir eşitsizliği üzerinde yarattığı etkiler ve bu gelir türleri ve vergilerin gelir grupları arasında eşit dağılıp dağılmadığı analiz edilmektedir. Bu analizler Lorenz ve Yoğunlaşma eğrilerinin istatistiksel tahminleri ve bu tahminlere dayanan bar ve histogram grafikleri aracılığıyla yapılmaktadır. Ayrıca yapılan bu tahminler Türkiye’deki alt coğrafi bölgeler için tekrarlanarak karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaştırma TÜİK’in 1. düzey istatistiksel bölge birimleri sınıflandırmasına göre 12 bölge için yapılmaktadır.

Çalışmanın bütünü beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünü takip eden ikinci bölümde Türkiye’deki gelir dağılımını inceleyen çalışmaların bulgularına ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Üçüncü bölümde kullanılan hanehalkı gelir bileşenlerine ilişkin tanımlamalar ve yapılan istatistiksel tahminlerin dayandırıldığı yöntemler anlatılmaktadır. Dördüncü bölümde istatistiksel tahminlerden elde edilen bulgular sunulmaktadır. Beşinci ve son bölümde ise çalışmanın genel değerlendirmesini içeren sonuç bölümüne yer verilmektedir.

1.1. Literatür İncelemesi

Bu bölümde çalışmamızla ilişkili olarak Türkiye’de gelir dağılımını ve çalışmamızda kullandığımız ilgili değişkenler ile ilişkisini inceleyen temel çalışmalara yer verilecektir.

Türkiye için gelir dağılımını bir problem olarak ele alan ve titizlikle inceleyen Bulutay, Timur ve Ersel (1971), DPT (1976) ve Esmer, Fişek ve Kalaycıoğlu (1986)’na ait çalışmalar ilgili alanda öncü çalışmalar arasında sıralanabilmektedir. Bu çalışmaların ışığında Özmucur (1988), 1963-1984 dönemi için Türkiye’de gelirin fonksiyonel dağılımını incelemekte ve gelir dağılımında eşitliğin bozulmasının sonuç ve nedenlerini tartışmakta; Erdoğan (1986) ise ücret ve gelirler politikasını incelemekte ve ücretli çalışanların milli gelirden aldıkları payın gelişimini araştırmaktadır.

Daha güncel olarak ise öncelikle Türkiye’de hanehalkı gelirini birkaç alt kategoride ayrıştırarak inceleyen çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmalardan biri olan Kuştepeli ve Halaç (2004) çalışmalarında 1990-2002 dönemine ait Hanehalkı Bütçe Anketi (HBA) mikro veri setinden yararlanmaktadır. Yazarlar hanehalkı gelirini kır-kent bazında, sektörel bazda ve bölgesel bazda ayırarak incelemekte ve bu grupların gelirden aldıkları payları yorumlamaktadır. Elde edilen bulgular yapılan alt ayrımlara göre farklılaşmakta ancak öne çıkan sonuçlara göre kişisel gelir dağılımının çok büyük boyutlarda olmasa da iyileşme gösterdiği ortaya konmaktadır. Tarım sektöründe çalışanların verimliliğinin artırılması gerektiği ve özellikle Doğu bölgelerin kalkınabilmesi için de hızlı bir şekilde önlemler alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Benzer şekilde Türkiye’de gelir eşitsizliğini bölgesel bazda inceleyen Filiztekin ve Çelik (2010), 1994-2003 yıllarına ait Hane Halkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketlerini kullanmaktadır. Yazarlar, bölge içi ve bölgeler arasında eşitsizliğin belirleyicilerini tespit edebilmek amacıyla varyans ayrıştırma analizi ve Pyatt eşitsizlik ayrıştırma analizi yöntemine başvurmuştur. Çalışmanın bulguları; Türkiye’de genel eşitsizliğin azalma eğiliminde olduğu; ancak bölgeler arasındaki eşitsizliğin ise artma yönünde olduğudur. Dolayısıyla çalışmada gelir dağılımı analizlerinde coğrafyanın önemli bir faktör olarak göz önüne alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Diğer yandan konuyu farklı bir açıdan ele alan ve gelir eşitsizliğinde cinsiyet ayrımının önemini sorgulayan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan Gürler ve Üçdoğruk (2007), Hanehalkı Bütçe Anketi verilerini kullanarak gelir eşitsizliğinde cinsiyet ayrımının önemli olup olmadığı incelenmektedir. Kadın ve erkeklerin

işgücü piyasalarına katılımlarındaki belirleyici etmenler ve cinsiyet farkına göre piyasalardaki gelir farklılığı araştırılmaktadır. Yazarlar, Oaxaca'nın (1973) ayrıştırma metodunu kullanarak eşitsizlik hesaplaması yapmaktadır. Analiz sonucunda kadınların işgücüne katılımının düşük olduğu, ancak eğitim seviyeleri arttıkça katılımın arttığı ileri sürülmektedir. Bu sonuçlar ile birlikte Türkiye'de cinsiyetler arasında bir eşitsizlik bulunduğu ortaya konulmaktadır. Benzer şekilde cinsiyet ayrımı temel alınarak yapılan bir diğer çalışma Kaya ve Şensesen (2011)'e aittir. 2005 yılı baz alınarak yapılan çalışmada Gini katsayısı, Dagum (1997)'ün ayrıştırma yöntemi ile kişisel gelir dağılımındaki, emek piyasasındaki ve farklı gelir bileşenlerinin bölüşümündeki cinsiyet farklılıklarını belirlemek için ayrıştırılmaktadır. Bunun yanı sıra eğitim durumu, yerleşim yeri ve çalışılan faaliyet alanına göre de ayırım yapılmaktadır. Gini katsayısının ayrıştırılarak incelenmesinde elde edilen bulgulara göre Türkiye'de gelir eşitsizliğinde cinsiyet ayrımının önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir.

Türkiye için sosyoekonomik ve demografik faktörlerin kişisel gelir dağılımına etkilerini inceleyen Aydın (2012) ise çalışmasında 2003-2006 dönemine ait Hanehalkı Bütçe ve Tüketim Harcamaları anket verileri kullanılmaktadır. Uygulama kısmında gelirler %20'lik beş dilime ayrılarak gruplandırılmaktadır. Kırsal bölgelerde gelir dağılımının kentlere göre daha iyi durumda olduğu ifade edilmektedir. Yazarlar çalışmada özellikle Türkiye'nin orta sınıflaşma sürecinde beklenen ve arzulanan seviyeye ulaşamadığını ve bunun için de uzun ve kısa vadeli sosyal politikalara önem verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İpek ve Sekmen (2016), 2003-2012 dönemi için Türkiye'de gelir dağılımını farklı sosyoekonomik alt gruplara ayrıştırarak incelemektedir. Ayırım Hanehalkı Bütçe Anketleri kullanılarak hanehalklarının eğitim, yaş, cinsiyet, yerleşim yeri, çalışılan sektör ve meslek kolu bazında yapılmaktadır ve bu alt kollara ait Theil endeksi hesaplanmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre gruplar arasındaki eşitsizliğin azalmasında en önemli faktörün eğitim ve meslek kolu olduğu; ancak cinsiyetler arasındaki eşitsizliğin azaltılmasının toplam eşitsizliği azaltma üzerinde önemli bir etken olmadığı belirtilmektedir. Türkiye için diğer bir önemli sonuç ise hanehalklarının grup içi gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu grubun gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetlerinden gelir elde edenler olmasıdır. Diğer yandan Türkiye için gelir eşitsizliği incelenirken fonksiyonel gelir dağılımının etkilerinin de mutlaka hesaba katılması gerektiğini vurgulayan Bahçe ve Köse (2017) ise dağıtılmamış kar bölüşümü ile bir Gini katsayısı hesaplamaktadır. 2002-2011 dönemi temel alınarak yapılan analizde hesaplanan Gini katsayısının yıllar itibariyle artarak 0,63 seviyelerine ulaştığını göstermektedir.

Diğer çalışmalardan farklı olarak Bakış ve Polat (2015) saatlik ücret eşitsizliğini 2002-2010 yılları temelinde incelemektedir. Hanehalkı İşgücü Anketleri kullanılarak yapılan çalışmada 2002-2004 arasında eğitilmiş işçilere göre olarak eğitimsiz işçilerin ücretleri azalmakta; 2004-2010 döneminde eğitilmiş işçi arzı artarken ücretleri sabit kalmakta ya da onların lehine artmaya devam etmektedir. Ayrıca yazarlar, 2004 yılından itibaren ise asgari ücret artışının ücret eşitsizliği açısından refah artışına işaret ettiğini ileri sürmektedir. Bakış ve Polat (2015) çalışmasını farklı açıdan ele alan Eksi ve Kırdar (2015) ise çalışmalarında saatlik ücret ve yıllık emek gelirleri değişiminin bireyler arasında neden olduğu eşitsizliği araştırmaktadır. 2002-2011 dönemine ait TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketleri kullanan yazarların ulaştığı sonuçlara göre saatlik emek geliri eşitsizliğinde 2005-2011 döneminde büyük değişimler gözlenmemiştir. 2007-2011 döneminde ise üst gelir gruplarının lehine yaşanan daha yüksek bir iyileşme sebebiyle saatlik emek geliri eşitsizliğinde artış olmaktadır. Bunun yanı sıra bireylerin eğitim durumlarına göre yapılan incelemede 2002 ile 2011 dönemi arasında emek gelir eşitsizliğinin, ilkokul mezunları ile lise mezunları arasında azalırken; lise mezunları ile üniversite mezunları arasındaki eşitsizliğin arttığı sonucuna ulaşılmaktadır. Problemi farklı bir yaklaşımla ele alan Güven vd. (2016) ise bireylerin gelirinin, daha üst ve daha alt gelir gruplarına geçişinin yani gelir hareketliliğinin, gelir eşitsizliğine etkisini Gelir ve Yaşam Koşulları (GYK) Anketlerinden elde ettiği veri ile incelemektedir. Bu amaç doğrultusunda 2005-2010 dönemi temelinde gelir eşitsizliği ve gelir hareketliliği endeksinin yanı sıra ayrıca cinsiyet, değişik yaş ve eğitim düzeyleri için de endeks hesaplaması yapılmaktadır. Yazarlar yaptıkları incelemeler sonucunda Türkiye'de gelir hareketliliğinin artıyor olmasına rağmen bu durumun gelir eşitsizliğini

azaltmadığını ileri sürmektedir. Ayrıca en alt ve en üst iki uç gelir dilimindeki bireylerin, gelir dağılımının orta kesimlerindeki bireylere göreli olarak daha hareketli olduğu da sonuçlar arasındadır.

Gelir eşitsizliği ile ilişkili olarak son dönem çalışmalardan olan Çobanoğlu ve Yılmaz (2019), 2016 yılına ait Hanehalkı Bütçe Araştırması mikro veri setini kullanarak hanehalkı sorumlusunun toplam yıllık gelirindeki eşitsizliği incelemektedir. Gelir eşitsizliğinin görece olarak yüksek olduğu en düşük %20 ile en yüksek %20 karşılaştırılmaktadır. Hanehalkı sorumluları arasında düşük gelire sahip olanların gelir eşitsizliği katsayıları daha düşük iken, gelirdeki artışla eşitsizlik katsayılarının da artış gösterdiği ileri sürülmektedir. Lorenz eğrileri yardımıyla eğitim seviyesinin, mesleki farklılıkların ve yaşın, refah düzeyi üzerinde etkili bir faktör olduğu ortaya konulmaktadır. Tahsin (2019)'e ait çalışma ise Türkiye için gelir eşitsizliği göstergelerinden biri olan Palma oranı hesaplaması temelindedir. Yazar, 2001 sonrası dönem özelinde Palma oranı ve Gini katsayısının ulusal ve bölgesel düzeyde anlamlı bir örtüşen eğilim gösterdiğini belirtmektedir. Ayrıca en üst %10'luk gelir grubunun Türkiye'nin bölgelerarası ve içindeki gelir eşitsizliğinin yoğunlaşmasında belirleyici bir özelliğe sahip olduğuna dair kanıtlar sunulmaktadır.

Türkiye için gelir dağılımı ve gelir eşitsizliği üzerine yapılan çalışmaların yanı sıra çalışmamızda kullanılan yöntem ve teknikleri kullanan çalışmaların tespiti de yol gösterici niteliktedir. Bu gruptaki çalışmalardan biri Araújo (2019)'ya aittir. Çalışmada Portekiz için dolaylı vergilerin dağılımsal etkileri, 2005, 2010 ve 2015 yılları temel alınarak incelenmektedir. Hanehalkı Bütçe Anketi mikro verileri ile yapılan analiz sonuçlarına göre Portekiz'deki küresel dolaylı vergi sisteminin azalan oranlı olduğuna dair değerlendirme yapılmaktadır. Vergi üzerine inceleme yapan bir diğer çalışma da Andriopoulou vd. (2020)'ye aittir. Yazarlar, yüksek borç oranına sahip Yunanistan'da vergilerin dağılımsal etkilerini analiz etmektedir. Zengin hanehalkının yoksul hanehalkına göre ödediği vergi oranları yüksek olmasına rağmen vergi uygulamasından sonra eşitsizlik ve görece yoksulluk göstergelerinde artış olduğu ileri sürülmektedir. Özellikle gelir dağılımının alt dilimlerine yakın kesimler ve yoksullar arasında gelir dağılımına daha duyarlı endeksler için daha güçlü kanıtlar sunulmaktadır.

Bu çalışma kapsamında ise literatürden farklı olarak Türkiye'de gelir eşitsizliğinin ve bölgeler arası gelir farklılıklarının güncel durumunun tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda seçilmiş hanehalkı gelir bileşenleri Lorenz ve yoğunlaşma eğrileri ile incelenmektedir. Ayrıca gelir eşitsizliği göstergelerinden Gini katsayısı ve Palma oranı hem ülke geneli hem de bölge bazında hesaplanmakta ve bu sayede Türkiye'de gelir dağılımı problemine ilişkin önemli çıkarımların yapılmasına da imkân sağlamaktadır.

Veri Seti ve Yöntem

2.1. Veri Seti

Türkiye'de gelir dağılımının dinamiklerini temel gelir değişkenleri bakımından ortaya çıkarmak ve bölgelerarası karşılaştırma yapabilmek amacıyla TÜİK tarafından yapılan 2018 yılı Hanehalkı Gelir ve Yaşam Koşulları anketinde yer alan verilerden yararlanılmaktadır. Bu anket içerisinden seçilen ve çalışmada kullanılan veriler sırasıyla hanehalklarının toplam harcanabilir geliri, menkul kıymet gelirleri, gayrimenkul gelirleri (kira), hanehalkına yapılan sosyal yardımlar ve hanehalkı tarafından ödenen vergilerden oluşmaktadır. Hanehalkı toplam geliri içinde yer alan gelirler; hanehalkında yer alan fertlerin yıllık toplam net nakdi ve aynı ücret, maaş, yevmiye ve müteşebbis geliri, fertlerin aldığı işsizlik yardımları (kıdem tazminatı dahil), emeklilik gelirleri ve ikramiyesi, dul ve yetim maaşları (ölüm tazminatı dahil), ücretli hastalık izninden dolayı elde edilen rapor parası, sakatlık, gazilik, malulen emeklilik gelirleri, burs, bağış vb. gelirleri, hanehalkının oturduğu konutun yıllık izafi kirası, 15 yaşından küçük fertlerin elde ettiği toplam gelir, nakdi ve aynı çocuk yardımları, konut yardımları ve sosyal yardımlar, başka bir haneden alınan aynı ve nakdi yardımlar, alınan nafaka, hanehalkının kira ve menkul kıymet gelirleri, hane tüketimine yönelik olarak üretilen bitkisel veya hayvansal ürünlerin piyasa fiyatı, cevapsız fert/fertler için impute edilmiş yıllık gelirden oluşmaktadır. Hanehalkının elde edilen bu toplam gelirden başka bir kişi veya haneye düzenli verilen aynı ve nakdi yardımlar, nafakalar

ödenen düzenli vergiler ve isteğe bağlı emeklilik primi düşülerek toplam hanehalkı harcanabilir geliri elde edilmektedir. Hanehalkı tarafından ödenen vergiler gelir vergisi hariç emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi ve düzenli ödenen varlık vergilerini kapsamaktadır. Sosyal yardımlar değişkeni ise başka bir haneden alınan aynı ve nakdi yardımlar hariç tutularak hanehalkına devlet tarafından yapılan nakdi ve aynı çocuk yardımları, konut yardımları ve sosyal yardımlar değerlerinin toplamından oluşturulmuştur.

2.2. Yöntem

Lorenz eğrisi nüfus ve servet değişkenlerini içeren grafiksel bir gösterimdir ve bir değişkenin yüzde payına karşılık gelen diğer değişkenin aldığı yüzde pay değerinin yorumlanmasına imkan sağlamaktadır.² Lorenz eğrisi hesaplamaları için ilk olarak X gelir değişkeni olduğu varsayalım. X 'in kümülatif dağılım fonksiyonu $F_X(x) = \Pr(X \leq x)$ olarak; dağılım fonksiyonunun tersi olarak da tanımlayabileceğimiz kuantil fonksiyon ise $p \in [0,1]$ iken $Q_X(p) = F_X^{-1}(p) = \inf\{x | F_X(x) \geq p\}$ olarak verilsin. Bu durumda sürekli değişken olan X için görece Lorenz eğrisinin koordinatları:

$$L_X(p) = \frac{\int_{-\infty}^{Q_X^p} y dF_X(x)}{\int_{-\infty}^{\infty} x dF_X(x)} \quad (1)$$

Lorenz eğrisi çizildiği durumda, eğrinin üzerindeki herhangi bir nokta, nüfusun en yoksul $px100$ 'lük bir kısmının toplam gelirden aldığı payın yorumlanmasına imkân sağlamaktadır. Nüfusun sonlu olduğu durumda ise $L_X(p)$ 'nin aşağıdaki şekilde ifade edilmesi mümkündür:

$$L_X(p) = \frac{\sum_{i=1}^N X_i I(X_i \leq Q_X^p)}{\sum_{i=1}^N X_i} \quad (2)$$

Eşitlikte $I(A)$ bir gösterge fonksiyonudur ve A eğer doğruysa 1; değilse 0 olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra J_i ise, i gözleminin j alt nüfus kümesi içinde olup olmadığına dair bir gösterge olarak tanımlansın. Bu durumda j alt kümesinde X 'in Lorenz eğrisinin sonlu formu aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

$$L_X^j(p) = \frac{\sum_{i=1}^N X_i I(X_i \leq Q_X^{p,j}) J_i}{\sum_{i=1}^N X_i J_i} \quad (3)$$

Burada $Q_X^{p,j}$, j alt nüfus kümesi içinde X 'in p kuantilidir. Tüm gözlemler için $J_i = 1$ olarak ayarlandığında tüm nüfus için Lorenz eğrisi elde edilebilmektedir. Lorenz (1905), y eksenine nüfus yüzdesini, x eksenine ise toplam servetin yüzdesini yerleştirmiştir olmasına rağmen genel olarak Lorenz eğrisi çalışmalarında eksenlerin yerleri değiştirilerek kullanılmaktadır.

Lorenz eğrisi, eşitsizliği genel sonuç seviyesinden bağımsız olarak değerlendirdiğinden; örneğin gelir eşitsizliğinin zamanla artıp artmadığını, eşitsizlik yapısının nasıl değiştiğini veya eşitsizliğin ülkeler arasında nasıl farklılaştığını değerlendirmeye imkan sağlamaktadır (Jann, 2016a, s. 837).

Lorenz eğrisi temel alınarak hesaplanan ve dağılımla ilişkili olarak yorumlama yapılabilmesine imkan sağlayan farklı göstergeler de tanımlanmaktadır. Bunlardan biri ise *Eşitlik Açığı* eğrisidir. Eşitlik açığı eğrisi, nüfusun en yoksul $px100$ 'lük kısmının toplam çıktıdan aldığı payın, bu nüfusun dağılımının adil olması durumunda toplam çıktıdan aldığı paydan sapma derecesini göstermektedir. Yani eşitlik açığı eğrisi, Lorenz eğrisi ile mutlak eşitliği gösteren köşegen arasındaki farkı göstermektedir ve iki eğri arasındaki fark matematiksel olarak aşağıdaki gibi ifade edilebilmektedir:

$$EG_X^j(p) = p - \frac{\sum_{i=1}^N X_i I(X_i \leq Q_X^{p,j}) J_i}{\sum_{i=1}^N X_i J_i} = p - L_X^j(p) \quad (4)$$

Toplam Lorenz eğrisi ise alt nüfus grubunda en yoksul px100 arasındaki çıktıının kümülatif toplamını göstermektedir ve nüfusun sonlu olduğu durumda ise alt örnekleme ait toplam Lorenz eğrisi aşağıdaki gibi tanımlanabilmektedir:

$$TL_X^j(p) = \sum_{i=1}^N X_i I(X_i \leq Q_X^{p,j}) J_i \quad (5)$$

Genelleştirilmiş Lorenz eğrisinin koordinatları olan $GL_X(p)$, kümülatif sonuç ortalamasını ifade etmektedir. Bu nedenle X 'in ortalaması olarak $GL_X(1) = \bar{X}$ şeklinde ifade edilebilir ve Genelleştirilmiş Lorenz eğrisi aşağıdaki biçimde yazılabilir:

$$GL_X(p) = \int_{-\infty}^{Q_X^p} x dF_X(x) \quad (6)$$

Yine Lorenz eğrisine benzer bir yol izleyerek eşitliği sonlu nüfus formunda ise:

$$GL_X(p) = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N X_i I(X_i \leq Q_X^p) \quad (7)$$

olarak ifade edebiliriz. Bunun yanı sıra nüfusun j alt kümesi için Genelleştirilmiş Lorenz eğrisi:

$$GL_X^j(p) = \frac{1}{\sum_{i=1}^N J_i} \sum_{i=1}^N X_i I(X_i \leq Q_X^{p,j}) J_i \quad (8)$$

$\sum_{i=1}^N J_i$ alt nüfusun büyüklüğüne eşit iken denklemdeki gibi tanımlanabilir. Bu eğri temelinde hesaplanan bir diğer ölçüm ise *Mutlak Lorenz eğrisidir*. Mutlak Lorenz eğrisi ise Genelleştirilmiş Lorenz eğrisinin kümülatif sonuç ortalaması açısından eşit dağılım köşegeninden sapma derecesini belirlemeye yardım etmektedir. Buna göre j alt nüfus kümesindeki Y mutlak Lorenz eğrisi ise aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

$$AL_X^j(p) = \frac{1}{\sum_{i=1}^N J_i} \left\{ \sum_{i=1}^N X_i I(X_i \leq Q_X^{p,j}) J_i - p \sum_{i=1}^N X_i J_i \right\} = GL_X^j(p) - p \frac{\sum_{i=1}^N X_i J_i}{\sum_{i=1}^N J_i} \quad (9)$$

Eşitsizlik çalışmalarında üzerinde durulan diğer bir önemli husus yeniden dağılım problemidir. Örneğin bir değişkenin gelir dağılımının şeklini nasıl değiştirdiği incelenmek istendiğinde Lorenz eğrisinin başka bir formu olan *yoğunlaşma eğrileri* kullanılmaktadır. Bu eğriler sayesinde yeniden dağılımın kazanan ve kaybedenleri de tanımlanabilmektedir (Jann, 2016a, s. 838).

Lorenz eğrisi nüfusun kümülatif payına karşılık X değişkeninin kümülatif payını ifade etmektedir. Yoğunlaşma eğrisinde ise alternatif olarak başka bir Y değişkenine göre X değişkeninin nasıl dağıldığı konumlandırılabilir. Diğer bir ifadeyle X değişkeninin (gelirin) Y 'ye göre olarak yoğunlaşma eğrisi aşağıdaki gibi tanımlanabilir:

$$L_{XY}(p) = \frac{\int_{-\infty}^{Q_Y^p} \int_{-\infty}^{\infty} x f_{XY}(x, y) dx dy}{\int_{-\infty}^{\infty} x dF_X(x)} \quad (10)$$

Q_Y^p , Y dağılımının p kuantili ve $f_{XY}(x, y)$ ise X ve Y 'nin ortak dağılım fonksiyonudur. Yine Lorenz eğrisindeki gibi benzer şekilde nüfusun sonlu olduğu durumda ise yoğunlaşma eğrisi aşağıdaki şekilde daha sade ifade edilebilir:

$$L_{XY}(p) = \frac{\sum_{i=1}^N X_i I(Y_i \leq Q_Y^p)}{\sum_{i=1}^N X_i} \quad (11)$$

Yine yukarıdaki denkleme benzer şekilde nüfusun j alt kümesi için yoğunlaşma eğrisi:

$$L_{XY}^j(p) = \frac{\sum_{i=1}^N X_i I(Y_i \leq Q_Y^{p,j}) J_i}{\sum_{i=1}^N X_i J_i} \quad (12)$$

olarak ifade edilebilmektedir. Bu göstergelerin yanı sıra eşitsizliğin değerlendirilmesi için bir diğer yol ise yüzde payları yorumlamaktır. *Yüzde payları* temsil eden $S(p_1, p_2)$, $p_1 \leq p_2$ koşulu altında $(Q_{p_1}, Q_{p_2}]$ yüzdelik dilimine düşen toplam çıktının payına eşittir. Bu ise p_1 ve p_2 için belirlenen Lorenz koordinatları arasındaki farka eşittir ve daha genel olarak aşağıdaki biçimde ifade edilebilir (Jann, 2016b):

$$S(p_1, p_2) = L(p_2) - L(p_1)$$

Yüzde payların nüfusun sonlu olduğu durumda bir başka ifadesi ise:

$$S(p_1, p_2) = \frac{\sum_{i=1}^N Y_i I_{Y_i \leq Q_{p_2}}}{\sum_{i=1}^N Y_i} - \frac{\sum_{i=1}^N Y_i I_{Y_i \leq Q_{p_1}}}{\sum_{i=1}^N Y_i} = \frac{\sum_{i=1}^N Y_i (I_{Y_i \leq Q_{p_2}} - I_{Y_i \leq Q_{p_1}})}{\sum_{i=1}^N Y_i} \quad (13)$$

biçimindedir. Ayrıca yüzde payların, mutlak verilere göre toplamlar (T_ρ) veya ortalamalar (A_ρ) olarak ya da genelleştirilmiş Lorenz eğrisi referans alınarak da (G_ρ) farklı formlarda ifade edilmesi mümkündür.

Bir X değişkenine ait örneklem için Lorenz eğrilerinin tahmininde iki farklı yaklaşım kullanılabilir. Birinci yaklaşımda X 'in bağları orantılı olarak birbirinden ayrıştırılır ve doğrusal interpolasyon uygulanır. İkinci yaklaşımda ise doğrusal interpolasyon yapmaksızın Lorenz değeri ($\widehat{L}_X(p)$) tahmin edilir.³ Bu tahmin yaklaşımlarından ilki daha tercih edilebilir görülmektedir; çünkü ikinci yaklaşım X 'in bağları içindeki sıralamada keyfi kararlar alınmasını gerektirmektedir. Lorenz eğrisi temelinde geliştirilen toplam, genelleştirilmiş, mutlak Lorenz eğrilerini tahmin etmek için de benzer formüller kullanılabilir. Yoğunlaşma eğrilerinin tahmininde ise yapılan tek farklılık; gözlemler X yerine Y 'ye göre sıralanmaktadır, istikrarlı sonuçların elde edilmesi için de X değerleri Y 'nin bağları içerisinde ortalaması alınabilmektedir. Ayrıca Lorenz eğrisi koordinatlarının varyans tahminleri de artık değişkenlerin toplamı tahmin edilerek yaklaşık olarak yapılabilir.⁴

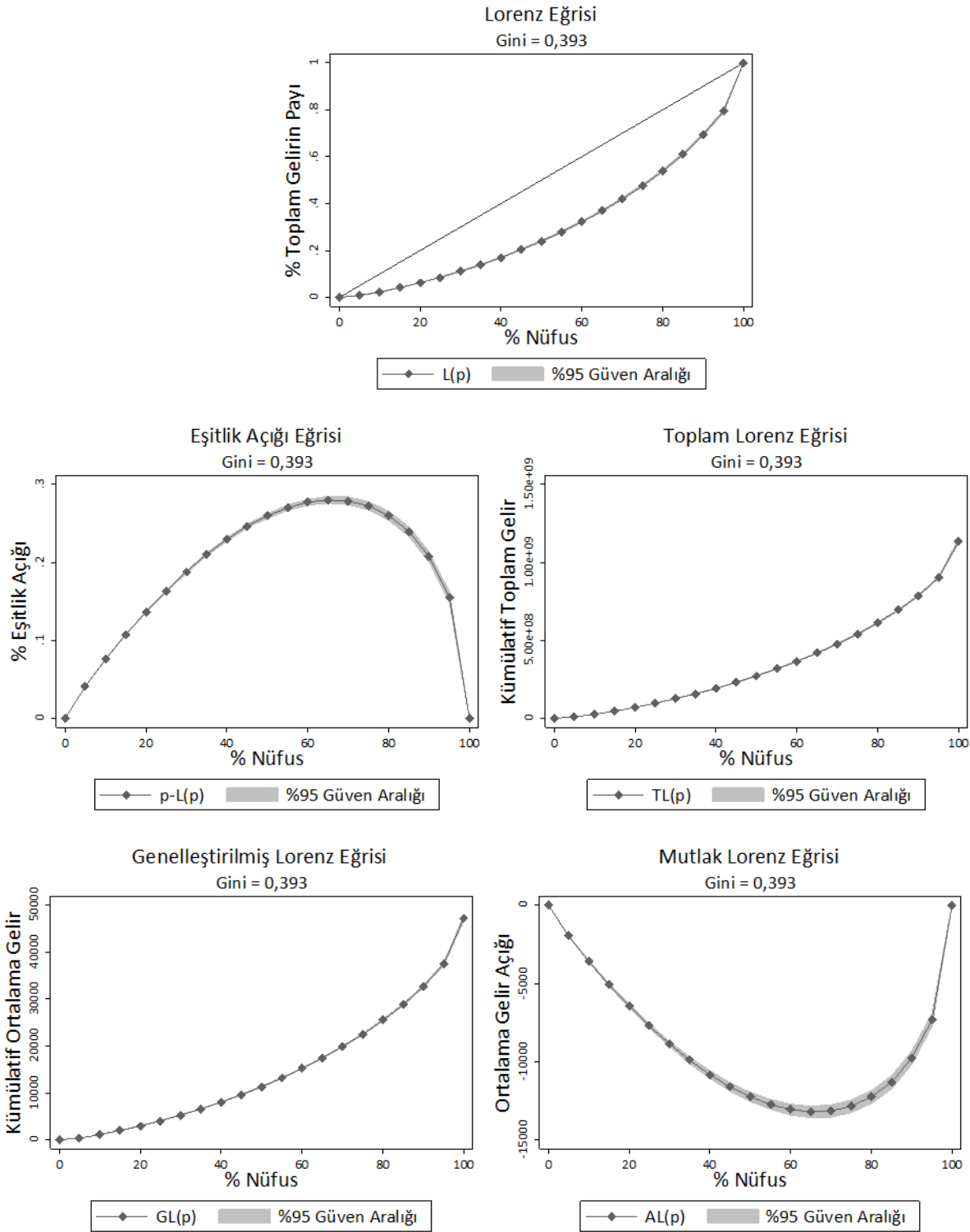
Gelir eşitsizliği göstergesi olarak kullanılan diğer bir yöntem ise Palma oranıdır. José Gabriel Palma'nın adıyla isimlendirilen en yüksek gelire sahip %10'luk grubun gelirden aldığı payın en düşük gelire sahip %40'luk grubun gelirden aldığı paya oranı, Palma oranını göstermektedir. Palma orta sınıf olarak tanımladığı %40 ve %90 arası gelir grubunun, gelirin yaklaşık yarısına sahip olduğunu ve bu oranının birçok ülkede ve farklı dönemlerde oldukça istikrarlı seyrettiğini gözlemlemektedir (Palma, 2011). Bu durum gelir dağılımının uç gruplarındaki değişimler yaşanmasına rağmen nispeten istikrarlı olan orta grup dolayısıyla Gini katsayısındaki değişimlerin de oldukça yavaş olduğunu göstermektedir. Bu bulguya dayanarak Cobham ve Sumner (2013) gelir dağılımının alt ve üst gruplarındaki değişimlere oldukça duyarlı olan Palma oranını hesaplamaktadır.

Ampirik Analiz

3.1. Türkiye'de Gelir Dağılımının Genel Durumu ve Bölgeler Arası Farklılıklara İlişkin Bulgular

Çalışmamızda ilk olarak Lorenz eğrisi ve Gini katsayısı incelenmekte ve Türkiye için genel Gini katsayısı 0,393 olarak hesaplanmaktadır. Grafik 1'de Türkiye için sırasıyla Lorenz, Eşitlik Açığı, Toplam Lorenz, Genelleştirilmiş Lorenz ve Mutlak Lorenz eğrileri yer almaktadır. Lorenz eğrisi incelendiğinde en düşük gelire sahip %10'luk grup toplam gelirin yalnızca %2,4'üne sahipken en yüksek gelire sahip %10'luk grubun toplam gelirin %30,7'sine sahip olduğu görülmektedir. Nüfusun en düşük gelire sahip ilk yarısı ise toplam gelirin yaklaşık %24'ünü almaktadır. Eşitlik açığı eğrisi ise gelir dağılımının tam adil olduğu varsayımında farklı gelir grupları tarafından elde edilmesi gereken gelir oranı ile Lorenz eğrisi ya da gerçekleşen gelir oranı arasındaki farkı göstermektedir. Bu eğriye göre tam eşitliğin sağlanabilmesi için en düşük gelire sahip %10'luk gelir grubuna toplam gelirin yaklaşık %7,6'sı kadar gelir aktarımı yapılması gerekirken toplumun en düşük gelire

sahip %50'sinin eşit bir gelir dağılımına sahip olabilmesi için toplam gelirin yaklaşık %25,9'unun bu gruba transfer edilmesi gerekmektedir.

Şekil 1. Türkiye için Lorenz eğrileri

Nüfusun düşük gelire sahip gruplarından daha yüksek gelir gruplarına doğru ilerledikçe toplamda eşitlik açığı önce artmakta sonra ise azalmaktadır. Bu eşik değer nüfusun %66'sından oluşmaktadır. Bu ilk %66'lık dilim bütün olarak ele alındığında yaklaşık %28'lik bir eşitlik açığı ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu eşikten sonra daha yüksek gelirli olanların etkisiyle bu açığı ya da transfer edilmesi gereken gelir oranı azalmaktadır. Toplam

Lorenz eğrisi nüfusun belirli oranlarının aldığı toplam nominal gelir düzeyini göstermektedir. Eğrinin şekli sağa doğru gittikçe eğri üzerinde %5'lik gelir gruplarını temsil eden noktalar arası farkın açılması üst gelir gruplarında nominal gelir farklılıklarının açıldığını göstermektedir. Genelleştirilmiş Lorenz ve Mutlak Lorenz eğrileri ise eşitlik açığı karşılaştırmasını ortalama gelir üzerinden yapmaktadır. Mutlak Lorenz eğrisine göre en yüksek eşitlik açığının görüldüğü nüfusun en düşük gelire sahip %66'sında yer alan hanehalklarına gelir adaletini sağlayabilmek için yaklaşık ortalama 13.209 TL gelir transferi yapılması gerekmektedir.

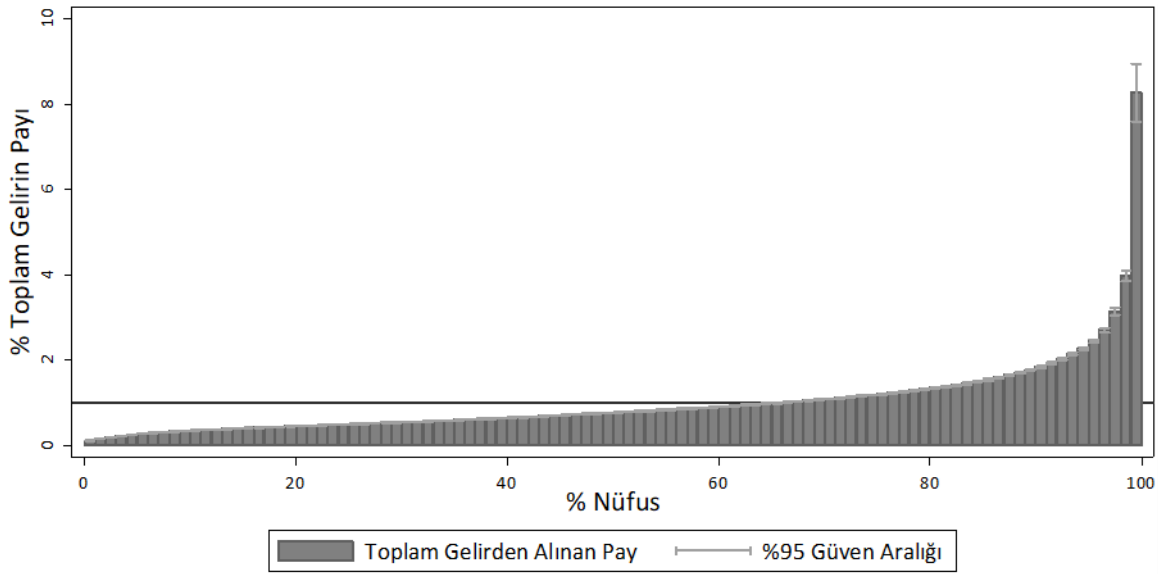
Lorenz eğrisi tahminlerine dayanan bu bilgiler gelir gruplarına göre yüzde paylar cinsinden de ifade edilebilir. Tüm %10'luk gelir gruplarının elde ettiği ortalama gelir düzeyi ve toplam gelirden aldığı yüzde paylar Tablo 1'de gösterilmektedir. Tablo 1 ayrıca Palma oranını göstermektedir. Palma oranına göre en yüksek gelire sahip %10'luk gelir grubu en az gelire sahip %40'luk gelir grubun elde ettiği toplam gelirden %79 daha fazla gelir elde etmektedir.

Tablo 1.

Farklı gelir gruplarının toplam gelirden aldıkları paylar

<i>Panel A: Gelir Gruplarının Yıllık Ortalama Geliri</i>				
Gelir Grupları (% dilim)	Katsayılar	Standart Hatalar	Güven Aralıkları	
			Alt Sınır	Üst Sınır
0-10	11339.38	115.3785	11113.23	11565.52
10-20	18596.33	102.2677	18395.87	18796.78
20-30	23026.13	114.5788	22801.55	23250.72
30-40	27582.3	147.3726	27293.44	27871.15
40-50	32938.33	176.9585	32591.48	33285.18
50-60	39007.67	199.2733	38617.08	39398.26
60-70	46262.06	244.5832	45782.67	46741.46
70-80	56104.78	315.7092	55485.97	56723.59
80-90	72053.07	469.7546	71132.32	72973.82
90-100	144824.5	2563.264	139800.4	149848.7
<i>Panel B: Gelirden Alınan Pay (%)</i>				
0-10	2.403762	.0268105	2.351212	2.456312
10-20	3.942117	.0296475	3.884006	4.000228
20-30	4.881163	.0339756	4.814569	4.947757
30-40	5.846995	.0396955	5.769189	5.924801
40-50	6.982386	.0454914	6.89322	7.071552
50-60	8.268987	.0510797	8.168867	8.369106
60-70	9.8068	.0583608	9.692409	9.921191
70-80	11.8933	.0682319	11.75956	12.02703
80-90	15.27407	.0854191	15.10664	15.4415
90-100	30.70043	.3606842	29.99346	31.40739
Palma Oranı	1.798077	.0322574	1.734853	1.8613

Lorenz eğrilerinin daha dar gelir gruplarının ya da farklı alt gruplarının karşılaştırılmasında görsel olarak sunduğu bilgiler yetersiz kalabilmektedir. Daha detaylı bilgileri ifade edebilmek için bu tür karşılaştırmaları gelirden alınan yüzde paylar cinsinden bar ve histogram grafikleri aracılığıyla sunmak anlaşılabilirliği artırmaktadır. Dolayısıyla yukarıdaki analizler (özellikle eşitsizlik eğrisi için) daha dar gelir grupları için Şekil 2’de histogram olarak verilmektedir. Yüzde birlik gelir gruplarına göre yapılan tahminlerden oluşturulan bu grafikte % 1 düzeyinde yatay eksene paralel çizilen doğru, gelirin eşit dağıtıldığı varsayımı altında her bir % 1’lik gelir grubunun toplam gelirden % 1 pay alması gerektiğini temsil eden referans doğrusudur. Burada en düşük % 1’lik gelir grubunda olanların, adil gelir dağılımı koşullarının yaklaşık % 89 altında gelir elde ettiği en yüksek % 1’lik gelir grubunun ise adil gelir dağılımı koşullarının yaklaşık 8,27 katı gelir elde ettiği görülmektedir. Ayrıca nüfusun %66’sının mevcut gelir dağılımdan olumsuz etkilendiği, kalan %34’ün ise kazanç sağladığı sonucuna varılmaktadır.

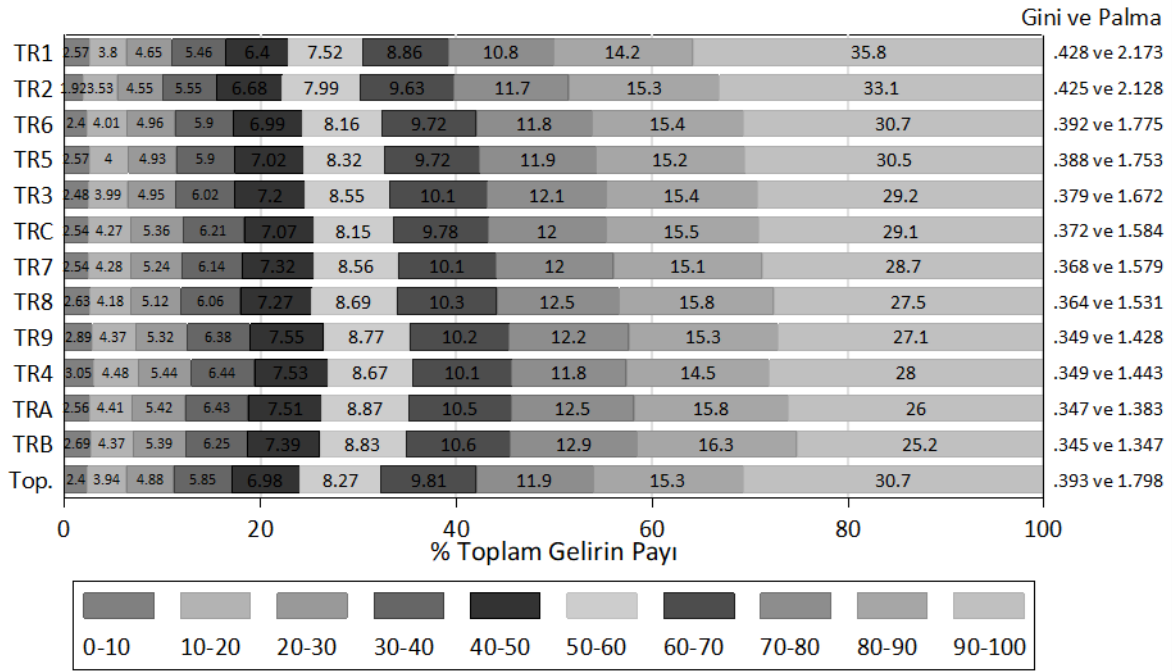

Şekil 2. % 1’lik Gelir gruplarının toplam gelirden aldığı paylar

Şekil 3 Türkiye’de gelir dağılımının durumunu bölgelerarası karşılaştırmaktadır. Bu karşılaştırma TÜİK’in 1.düzyen istatistiki bölge birimleri sınıflandırmasına göre yapılmaktadır. Bu bölgeler sırasıyla TR1-İstanbul, TR2-Batı Marmara, TR3-Ege, TR4-Doğu Marmara, TR5-Batı Anadolu, TR6- Akdeniz, TR7-Orta Anadolu, TR8-Batı Karadeniz, TR9-Doğu Karadeniz, TRA-Kuzey Doğu Anadolu, TRB-Orta Doğu Anadolu ve TRC-Güney Doğu Anadolu şeklindedir. Şekil 3’de en sağ sütunda bölgelerin Gini katsayısı ve Palma oranı yer almaktadır. Bu bölgeler sırasıyla değil en sağ sütunda yer alan Gini katsayılarına göre yukarıdan aşağı doğru sıralanmaktadır. Gini katsayısına göre gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu bölge İstanbul bölgesidir. Bu bölgeyi Batı Marmara bölgesi takip etmektedir. Bu iki bölge genel olarak aynı coğrafi bölgede bulduklarından Marmara Bölgesi Türkiye’de gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelir eşitsizliğinin en düşük olduğu bölge ise Orta Doğu Anadolu Bölgesi’dir. Türkiye’deki genel gelir dağılımı ile kıyaslandığında İstanbul ve Batı Marmara kendi içinde daha adaletsiz bir dağılıma sahipken diğer bölgelerin tümü kendi içinde Türkiye’deki genel gelir dağılımdan daha iyi bir gelir dağılıma sahiptir.

Nüfusun en yüksek gelire sahip % 10’unun toplam gelirden aldığı pay en yüksek İstanbul ve Batı Marmara bölgelerindedir. Bu grup sırasıyla bu bölgelerde gelirin %35,8 ve % 33,1’ine sahiptir ve bu oranlar genel Türkiye ortalamasının üzerindedir. Diğer bölgelerde ise bu grubun aldığı pay Türkiye ortalamasının altındadır. Nüfusun en düşük gelire sahip % 10’luk grubunda yer alanların toplam gelirden aldıkları payın en düşük olduğu bölge Batı Marmara bölgesidir. İstanbul ve Batı Marmara bölgesinde diğer tüm gelir grupları diğer bölgelere göre toplam gelirden daha az oranda pay almaktadırlar. Tüm bunlar İstanbul ve Batı Marmara bölgesinin en yüksek gelir eşitsizliğine sahip olmasına yol açmaktadır. Tahsin (2019) bulgularına benzer bir

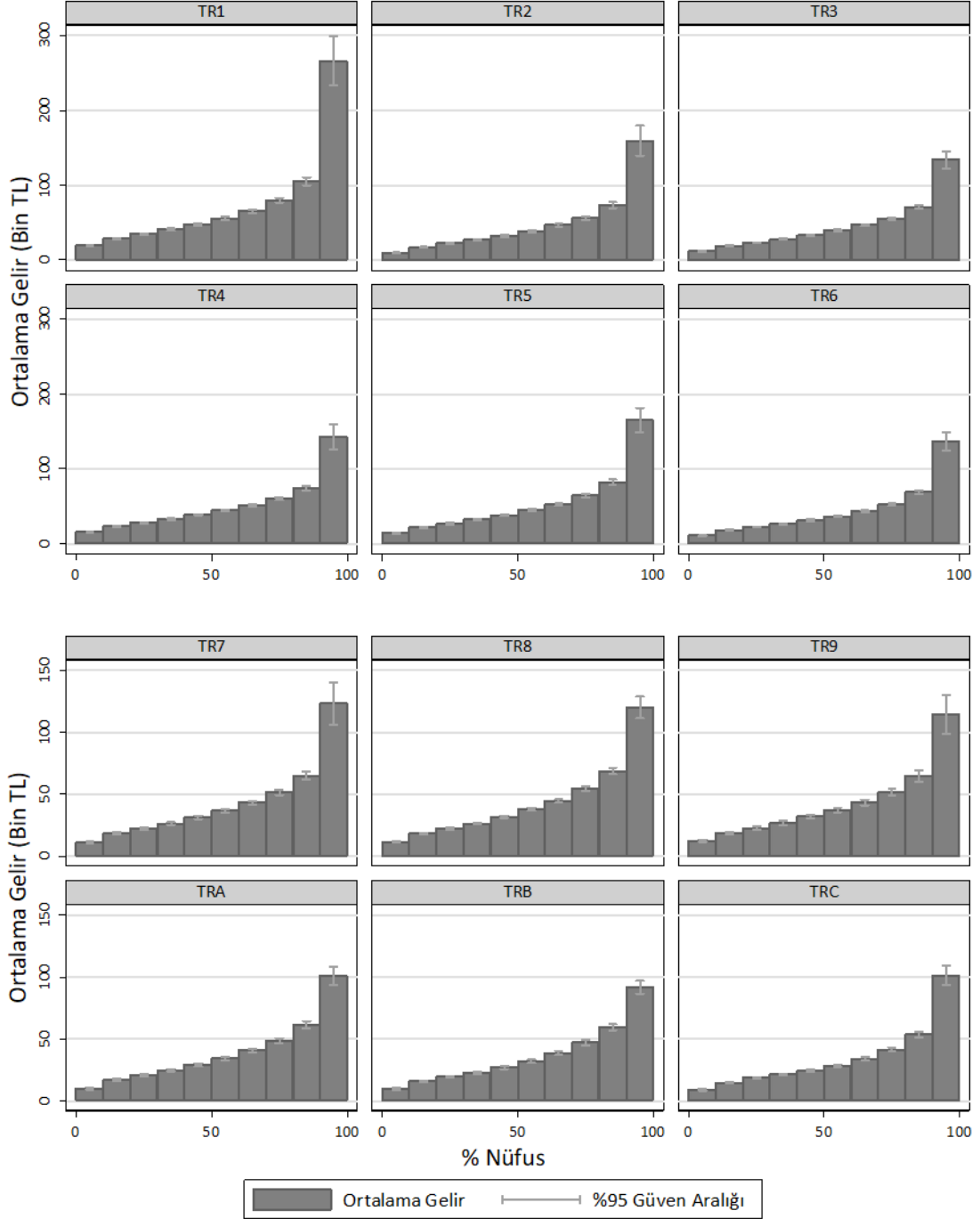
şekilde farklı bölgelerde Gini katsayısı ve Palma oranı örtüşen eğilim göstermektedir. Palma oranına göre de yine İstanbul ve Batı Marmara bölgelerinde en yüksek gelirli grup ile en düşük gelirli gruplar arasındaki gelir eşitsizliği diğer bölgelere göre oldukça yüksektir.

Şekil 3. Türkiye’de gelir dağılımının bölgelerarası karşılaştırması

Gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu bölgelerden nispeten düşük olduğu bölgelere doğru gidildiğinde bu bölgelerde nüfusun en üst gelire sahip %10’luk kesiminin toplam gelirden aldığı payın azaldığı gözlemlenmektedir. Bu eğilim bu bölgelerin gelir dağılımının daha adaletli olmasının en belirgin nedeni olarak görülmektedir. Bu bölgelerde en alt gelir grubunda diğer bölgelere göre önemli farklılıklar ortaya çıkmazken orta gelir gruplarının gelirden aldıkları payın nispeten artış gösterdiği söylenebilir. Bu eğilim ise bu bölgelerin gelir dağılımının daha adaletli olmasının diğer bir nedeni olarak sayılabilir.

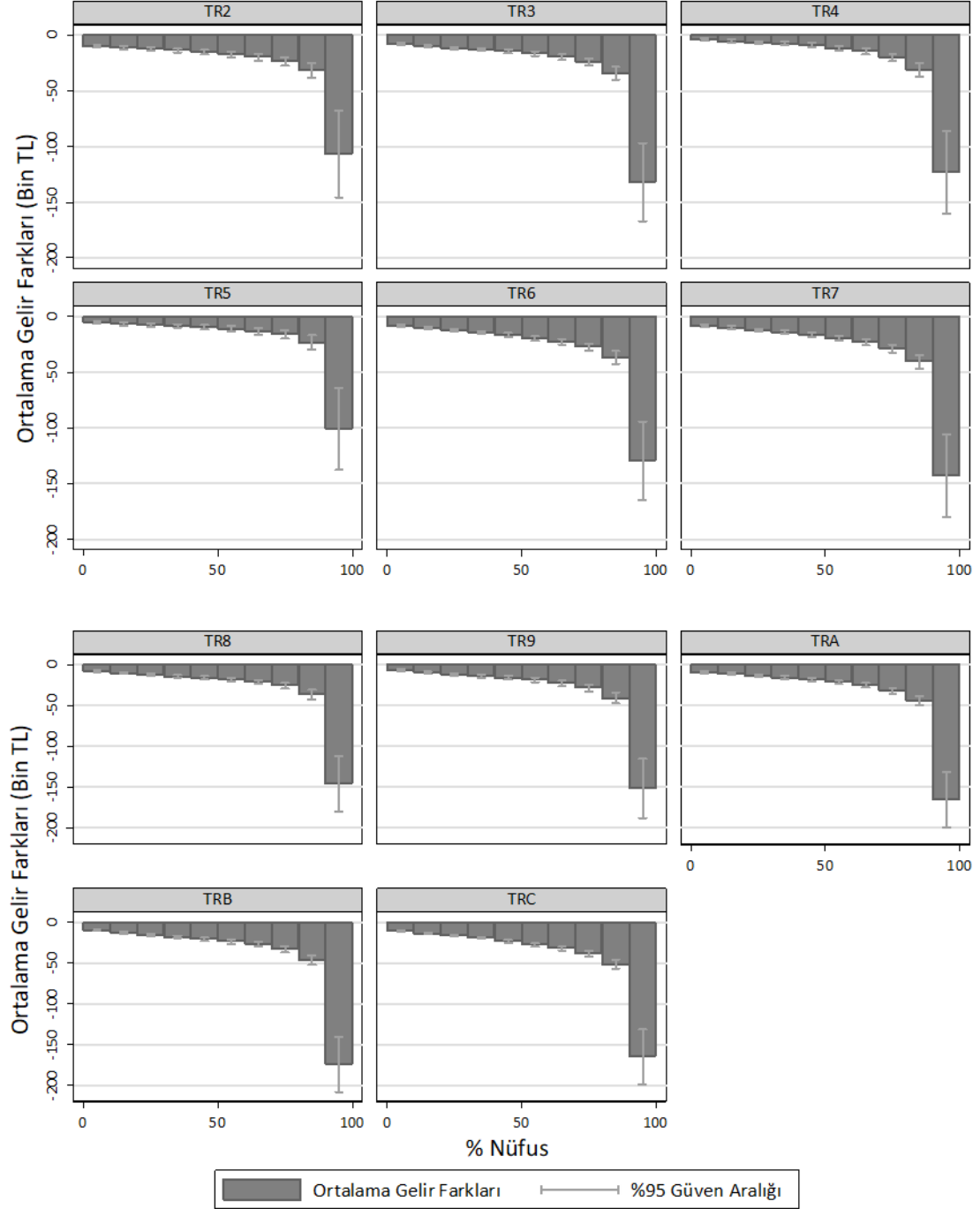
Gelir dağılımı bakımından ortaya çıkan bu sonuçlar nominal gelir açısından da incelenebilir. Şekil 4, 12 bölge için farklı gelir gruplarının yıllık ortalama ne kadar nominal gelir elde ettiklerini göstermektedir. Yine burada da İstanbul belirgin bir biçimde öne çıkmaktadır. En üst %10’luk gelir grubunda yer alanlar İstanbul’da yaklaşık yıllık ortalama 265.975 TL kazanırken en düşük %10’luk gelir grubundakiler ise yıllık ortalama 19.084 TL kazanmaktadır. İstanbul her iki grup içinde en yüksek yıllık ortalama gelire sahip bölgedir. İstanbul ortalama olarak en yüksek gelir düzeyine sahip olmasına rağmen gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu bölgedir. Bu sonuç Güven vd. (2016) ve Çobanoğlu ve Yılmaz (2019) çalışmalarında elde edilen Türkiye’de gelir hareketliliği ve gelir artıyor olmasına rağmen bu durumun gelir eşitsizliğini azaltmadığını, tersine eşitsizlik katsayılarında artış gözlemlendiği yönündeki bulgulara paraleldir.

Şekil 4. Gelir gruplarının ortalama gelir düzeylerinin bölgelerarası karşılaştırması

En yüksek gelir grubunun elde ettiği 165.340 TL yıllık ortalama gelir ile İstanbul'dan sonra ikinci sırada Batı Anadolu bölgesi yer almaktadır. En yüksek gelir grubunun kazandığı yıllık ortalama gelir 91.779 TL ile en düşük Orta Doğu Anadolu bölgesindeyken bu bölgede en düşük gelir grubunun kazandığı gelir ise yaklaşık 9.790 TL'dir. Yüksek ve düşük gelirlielerin elde ettikleri ortalama gelir arasındaki farkın düşüklüğü bu bölgenin gelir dağılımı bakımından en iyi bölge olmasının nedenidir. En düşük %10'luk gelir grubu için 8.809 TL ile en düşük yıllık ortalama geliri Güney Doğu Anadolu bölgesinde elde etmektedir. Şekil 5 ise bölgeler arası gelir farklılıklarını en yüksek gelire sahip bölge olan İstanbul ile karşılaştırmaktadır. Tüm bölgelerde tüm gelir grupları için yıllık ortalama gelirin İstanbul'dan negatif yönde önemli oranda farklılaştığı gözlemlenmektedir.

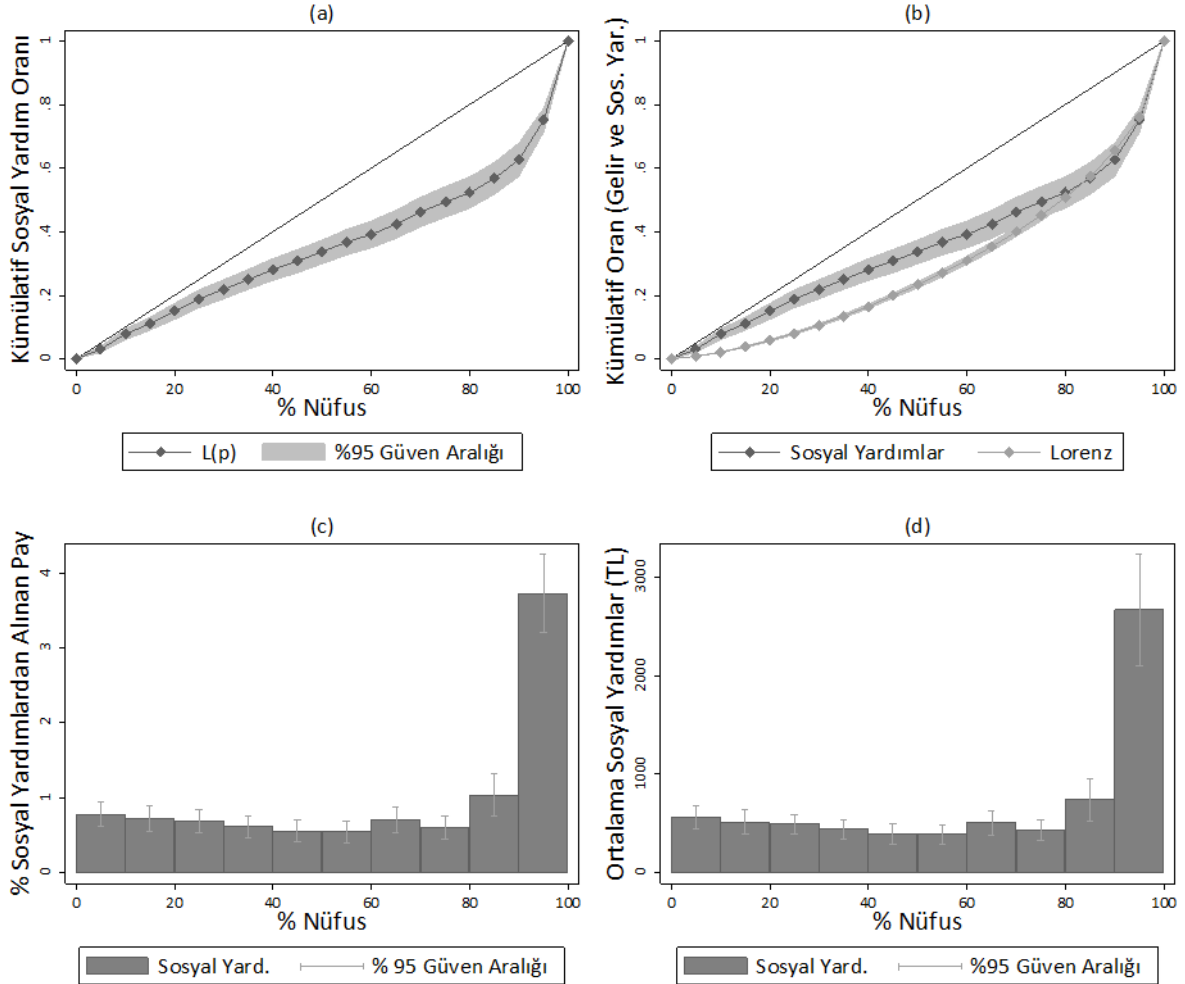

Şekil 5. Farklı bölgelerdeki gelir gruplarının ortalama gelir düzeylerinin İstanbul ile karşılaştırması

3.2. Seçilmiş Bazı Makroekonomik Göstergelerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri

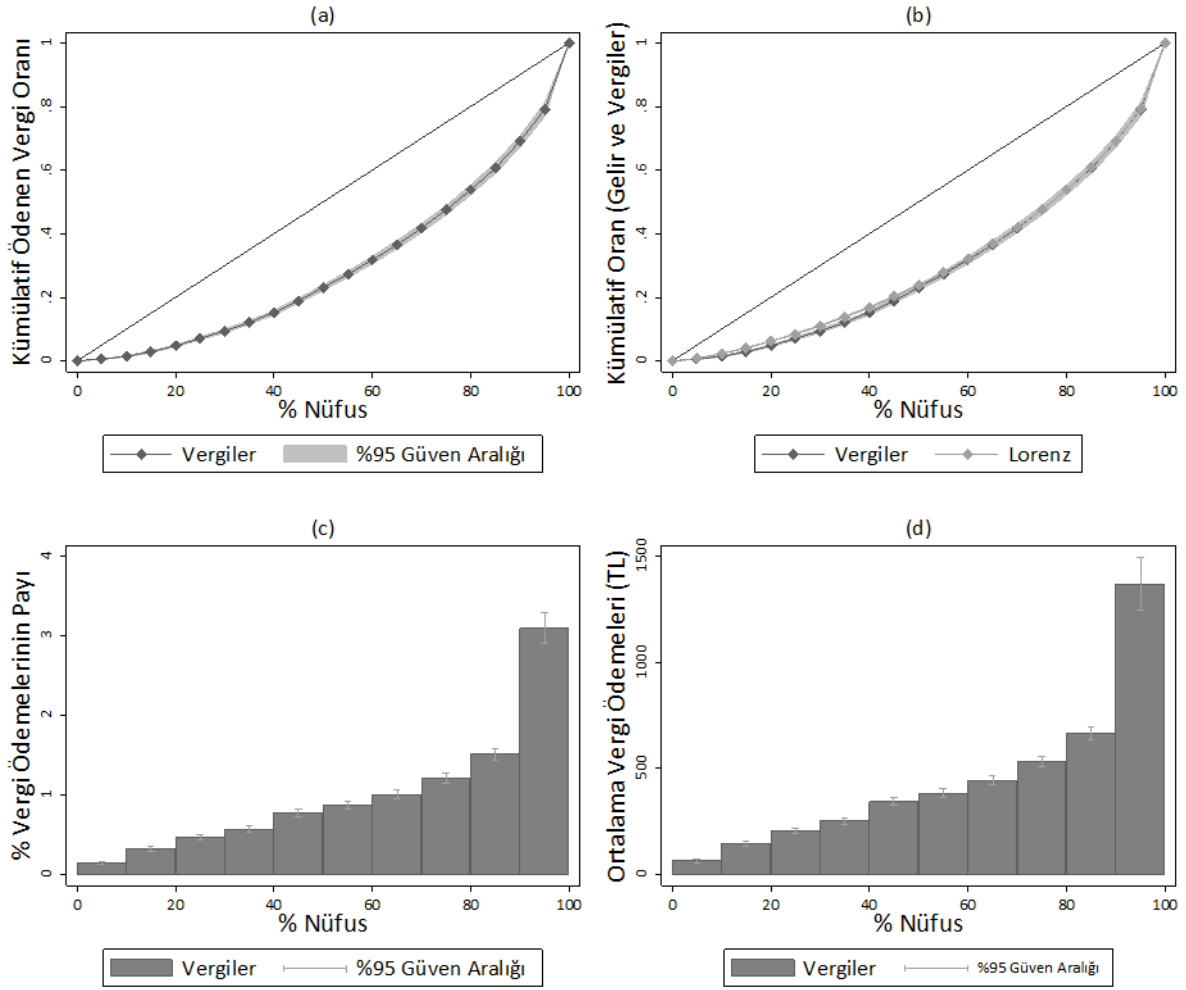
Bu bölümde gelir dağılımı üzerinde önemli etkilere sahip olabileceği düşünülen sosyal yardımlar, vergiler, finansal gelirlerin (menkul kıymet gelirleri) ve gayrimenkul gelirlerinin hanehalkı gelir grupları arasındaki dağılımı ve dolayısıyla gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu amaçla Lorenz eğrilerine dayanan yoğunlaşma eğrileri kullanılmaktadır. Bu eğriler ilgili değişkenlerin gelir grupları arasında nasıl dağıldığını ya da hangi gelir grubunda yoğunlaştığını göstermektedir. Bu çerçevede Şekil 6'nın (a) kısmı sosyal yardımların yoğunlaşma eğrisini, (b) kısmı ise sosyal yardımların yoğunlaşma eğrisi ile Lorenz eğrisi ile karşılaştırmasını, (c) kısmı farklı gelir gruplarının toplam sosyal yardımlardan aldığı payları ve son olarak (d) kısmı ise bu grupların aldığı ortalama sosyal yardım miktarlarını göstermektedir. Sosyal yardımlar yoğunlaşma

eğrisinin sağa çarpık olması beklenmedik bir biçimde Türkiye’de sosyal yardımların büyük oranda üst gelir grubundaki hanehalklarına aktarıldığını ifade etmektedir. Sosyal yardımların yoğunlaşma eğrisinin ilk % 80’lik gelir grubu için Lorenz eğrisinin üzerinde olması bu gruplar için toplam sosyal yardımlardan alınan payın toplam gelirden alınan paydan yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ancak daha üst gruplarda bu paylar önemli oranda artmakta ve sosyal yardımların eşitsiz dağıldığına kanıt sunmaktadır.

Şekil 6. Sosyal yardımların dağılımı

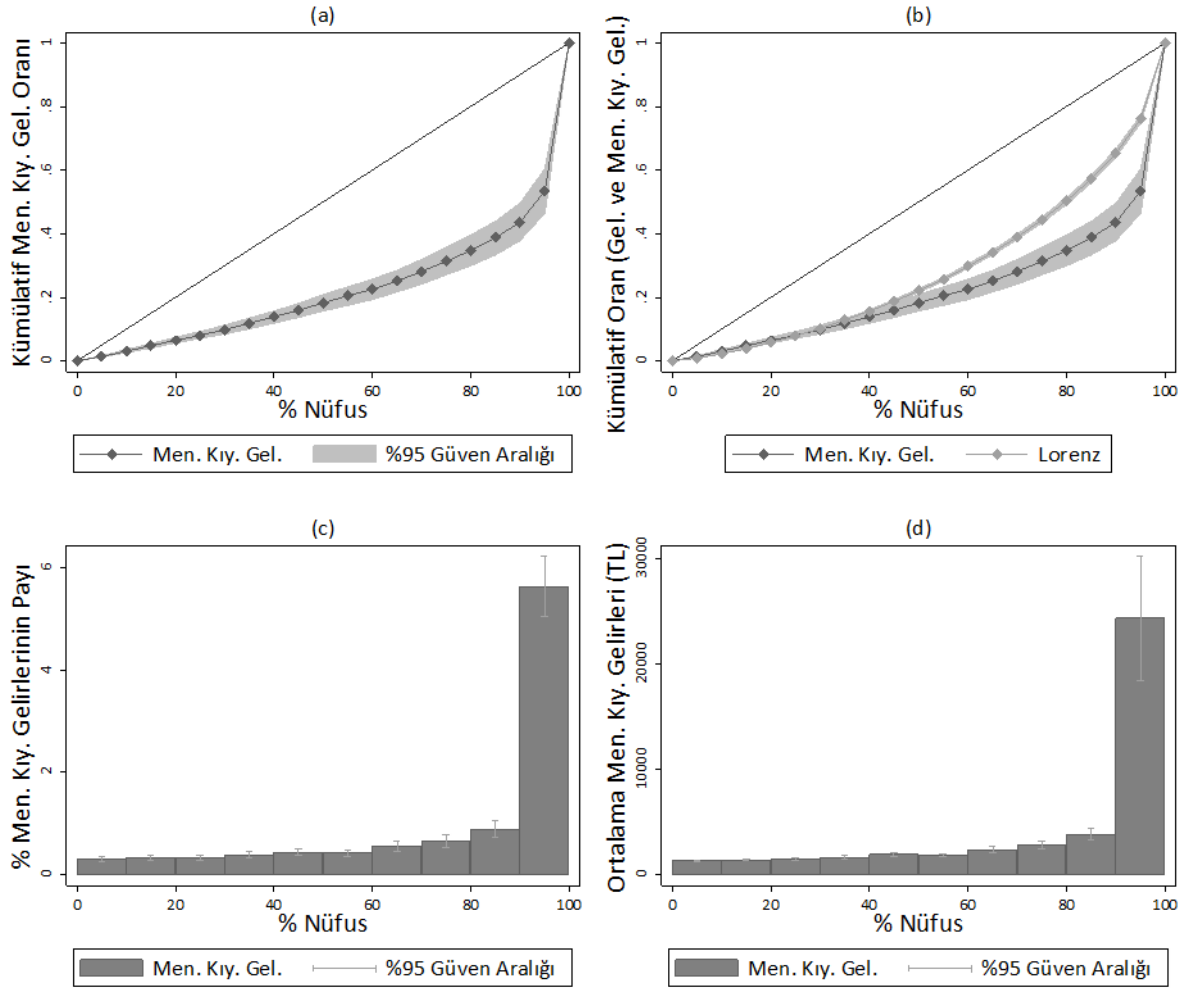
En üst %10’luk gelir grubundaki hanehalkları yaklaşık yıllık ortalama 2.670 TL sosyal yardım alarak sosyal yardımların %37,3’üne sahip olmaktadır. En yüksek ikinci gelire sahip %10’luk grup ise yaklaşık yıllık ortalama 741 TL ile sosyal yardımların %10,3’ünü alarak ikinci sırada yer almaktadır. Sadece bu iki grup sosyal yardımların neredeyse yarısına sahiptir. Diğer gelir grupları arasında aldıkları sosyal yardımlar bakımından belirgin bir farklılık göze çarpmamaktadır. Bu veriler Türkiye’de sosyal yardımların beklendiği gibi düşük gelir gruplarına yönlendirilemediğini ve gelir dağılımını bozucu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 7. Vergilerin ödemelerinin dağılımı

Şekil 7'nin (a) kısmı hanehalkı tarafından ödenen emlak, motorlu taşıtlar ve varlık vergilerinin (gelir vergileri hariç) farklı gelir grupları arasında nasıl dağıldığını, (b) kısmı bu dağılımın Lorenz eğrisi ile karşılaştırmasını, (c) ve (d) kısımları ise sırasıyla farklı gelir gruplarının ödediği vergilerin ödenen toplam vergilerin içindeki payını ve ortalama vergi miktarını göstermektedir. Vergilerin yoğunlaşma eğrisi, vergilerin hanehalkları arasında eşit dağılmadığını göstermektedir. Bu eğrinin sağa çarpık görünmesi daha düşük gelirli hanehalklarının vergilerin daha az bir kısmını ödedikleri anlamına gelmektedir. Bu eğrinin sağa çarpıklığı, vergilerin dağılımı anlamında eşitlik sağlamamasına rağmen bu sonuç vergi adaleti açısından arzu edilen bir durum sayılabilir. Toplumun en düşük gelire sahip ilk %50'lik bölümü toplam vergilerin sadece %23'ünü ödemektedir.

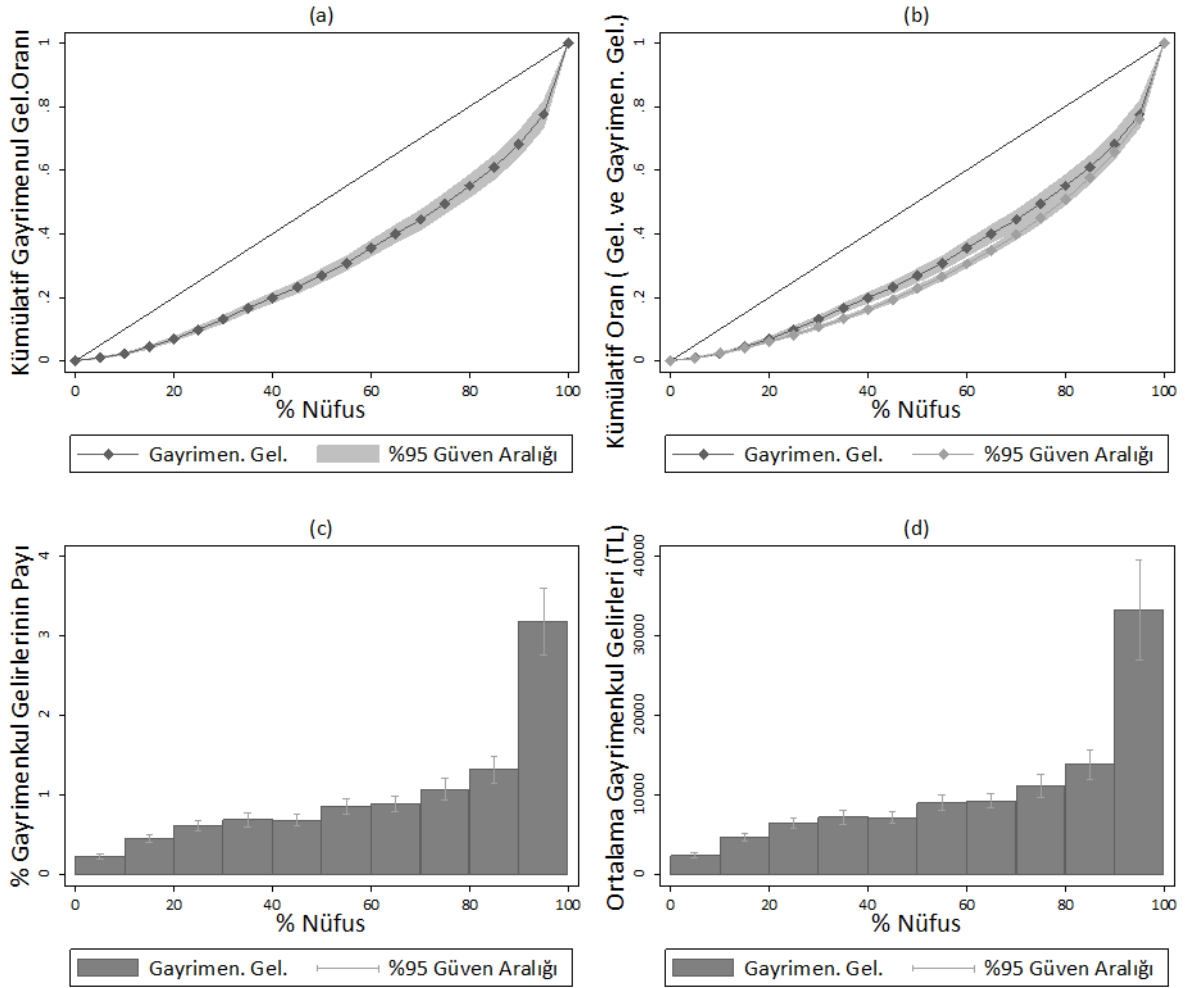
Vergi sisteminin daha yüksek gelirlilerden daha yüksek oranda alınarak artan oranlı olarak tasarlanmasının gelir dağılımı üzerinde pozitif etkilere sahip olması beklenebilir. Vergiler ve toplam gelirin gelir grupları arasında dağılımı açısından önemli bir farklılık ortaya çıkmamaktadır. Vergilerin toplumda nasıl dağıldığını daha detaylı görebilmek için Şekil 7'nin (c) ve (d) kısımları incelendiğinde gelirin en yüksek %10'luk diliminde yer alanlar yıllık ortalama 1.367 TL vergi öderken, ödenen toplam vergilerden bu grubun payına düşen yaklaşık %30,1 kadardır. En düşük %10'luk gelir grubundakiler ise yıllık ortalama 66 TL vergi öderken vergi yükünden aldıkları pay yaklaşık %1,5'dir. Bu bulgular Türkiye'de vergilerin büyük ölçüde artan oranlı olduğu göstermektedir. Vergi sistemi artan oranlı olarak tasarlandığında ve elde edilen gelirler sosyal transferlere yönlendirildiğinde vergiler gelir eşitsizliğini azaltmada en etkili mekanizmalardan biri olmaktadır (Joumard vd., 2012; World of Work Report, 2008, s. 128).

Şekil 8. Menkul kıymet gelirlerinin dağılımı

Bu çerçevede Türkiye’de vergilerin dağılımına ilişkin bulgular vergi politikalarının gelir adaleti lehine sonuçlar doğurmuş olabileceği biçiminde yorumlanabilir. Ancak özellikle harcama üzerinden alınan vergiler toplumun her kesimine eşit oranda uygulanmaktadır. Tüketim harcamaları düşük gelir gruplarının geliri içinde daha büyük paya sahip olduğundan bu grupların gelire oranla daha fazla vergi ödemesi anlamına gelmekte, bu ise gelir eşitsizliğini artırıcı etki yapabilmektedir (IMF, 2014; Sağbaş, 2013). Dolayısıyla devlet, en düşük gelir gruplarıyla sınırlı olmak üzere, bu grupların diğer vergi kalemlerinde dengeleyici indirim uygulaması yapabilir.

Şekil 8’in (a) kısmında menkul kıymet gelirlerinin toplumun farklı gelir gruplarına nasıl dağıldığı, (b) kısmında bu dağılımın Lorenz eğrisi ile karşılaştırması, (c) ve (d) kısmında ise sırasıyla farklı gelir gruplarının toplam menkul kıymet gelirlerinden aldıkları pay ve yıllık ortalama menkul kıymet gelirleri yer almaktadır. Bu değişken finansal sistem ile gelir eşitsizliği ilişkisi bakımından önem taşımaktadır. Finansal gelişmenin gelir eşitsizliğini pozitif ya da negatif etkileyeceğini iddia eden geniş bir literatür bulunmaktadır (Clarke vd., 2006, Galor ve Zeira 1993, Banerjee ve Newman, 1993) Dahası finansal gelişmenin farklı evrelerinde farklı sonuçların ortaya çıkabileceği de düşünülmektedir (Greenwood ve Jovanovic, 1990). Finansal gelişmenin erken evrelerinde gelir eşitsizliği artarken ileri aşamalarında azalabilecektir.

Şekil 9. Gayrimenkul gelirlerinin dağılımı

Sağa çarpık menkul kıymet gelirlerinin yoğunlaşma eğrisi bize bu gelirlerin önemli ölçüde yüksek gelir grupları tarafından elde edildiğini ifade etmektedir. Toplumun en düşük gelire sahip ilk yarısı menkul kıymet gelirlerinin yalnızca %18'ine sahip olmaktadır. Toplumun en düşük gelire sahip %90'ı bu gelirlerin yalnızca %43,7'sini etmektedir. Menkul kıymet gelirleri yoğunlaşma eğrisinin özellikle yüksek gelir grupları bölgesinde Lorenz eğrisinin altında kalması bu gelirlerin dağılımının toplam gelirden daha adaletsiz olduğunu ve gelir eşitsizliği üzerinde önemli negatif etkilere sahip olduğunu göstermektedir. En fazla gelire sahip %10'luk gelir grubundakiler menkul kıymet gelirlerinin yaklaşık %56,3'ünü alırken bu oranların yaklaşık yıllık ortalama 24.358 TL menkul kıymet geliri elde ettikleri anlamına gelmektedir. Diğer gelir grupları ise birbirlerine oldukça yakın ve son derece düşük paya sahiptir. Türkiye'de en yüksek gelire sahip %10'luk gelir grubunun yıllık ortalama geliri 144.824 TL'dir. Menkul kıymet gelirleri toplam gelirin yaklaşık %17'si kadardır. Dolayısıyla bu grubun toplam geliri üzerinde önemli etkilere sahip olabilir. Bu bulgular finansal gelişmenin, menkul kıymet gelirleri bakımından ele alındığında gelir eşitsizliği üzerinde önemli derecede bozucu etkiler yarattığı şeklinde değerlendirilebilir.

Şekil 9'un (a) kısmı gayrimenkul gelirlerinin yoğunlaşma eğrisini, (b) kısmı ise bu eğri ile Lorenz eğrisinin karşılaştırmasını, (c) kısmı farklı gelir gruplarının gayrimenkul gelirlerinden aldıkları payı ve (d) kısmı ise ortalama miktarı göstermektedir. Gayrimenkul gelirlerine ait yoğunlaşma eğrisinin sağa çarpık olması gayrimenkul gelirlerinin de yüksek gelir gruplarında yoğunlaştığını ifade etmektedir. Toplumun en düşük gelire sahip ilk yarısı burada gayrimenkul gelirlerinin sadece %26,9'unu elde edebilmektedir. Gayrimenkul gelirleri yoğunlaşma eğrisini Lorenz eğrisi ile karşılaştırdığımızda yine toplam gelir dağılımına göre daha

adaletsiz bir dağılım gözlemlenmektedir. En düşük gelire sahip %10'luk gelir grubu ise gayrimenkul gelirlerinin %2,3'ünü alırken en yüksek gelire sahip %10'luk gelir grubu ise gayrimenkul gelirlerinin %31,7'sini almaktadır. Bu oranlara göre gayrimenkul gelirleri, menkul kıymet gelirlerine göre daha adil dağılmaktadır. Ancak bu oranlar en alt ve en üst gelir gruplarının sırasıyla 2.476 TL ve 33.290 TL yıllık ortalama gayrimenkul geliri elde ettikleri anlamına gelmektedir. En yüksek gelire sahip grubun elde ettiği bu gelir miktarı menkul kıymet gelirlerinden daha fazladır ve toplam gelirinin %23'ünü oluşturmaktadır. Dolayısıyla gayrimenkul gelirlerinin dağılımında yaşanan bozulmalar diğer bileşenlere göre gelir dağılımının üzerinde daha büyük etkiler yaratabilecek potansiyele sahiptir.

Sonuç

Gelir dağılımı ve gelir eşitsizliği konuları her zaman ekonomik ve sosyal alanlarda yapılan tartışmalarda ön sırada yer almaktadır. Ancak bu tartışmalar pek çok ülkede gelir eşitsizliği problemini çözmek için yeterli olmamaktadır. Diğer taraftan bu konuyu önemli kılan sadece gelirin adil bölüşülemediği olması değil aynı zamanda bu durumun ortaya çıkardığı diğer ekonomik ve sosyal problemlerdir. Gelir dağılımında yaşanan adaletsizlik pek çok iktisadi faktörden kaynaklanıyor olabileceği gibi tersine gelir eşitsizliği de birçok makroekonomik değişkeni ve sosyal ilişkiyi etkilemektedir. Bu da meselenin oldukça karmaşık bir hale dönüşmesini ve çözüm bulunması gereken öncelikli ekonomik problemlerden biri olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu faktörlerin doğru bir şekilde tespit edilmesi ve bu doğrultuda politikaların uygulanması önem arz etmektedir. Gelir dağılımı çalışmalarında ön plana çıkan ve adaletsizlik ile mücadelede araç olarak kullanılan faktörlerden biri vergidir. Vergi uygulamaları gelirin yeniden dağılımını sağlayan önemli bir araç olarak görülmekte ve etkin vergi politikaları sayesinde eşitsizliği azaltabilmektedir. Diğer bir faktör ise genellikle vergi ile birlikte üzerinde durulan sosyal transfer harcamalarıdır. Bu iki faktör gelir dağılımında adaleti sağlamak için birbirini tamamlayıcı olarak görülebilir; vergi gelirleri doğru bir şekilde sosyal harcamalara kanalize edildiğinde gelir adaletinin önündeki engelleri kaldırmaya yardımcı olabilir. Gelir dağılımı çalışmalarında oldukça sık tartışılan bir diğer faktör de finansal sistemdir. Ülkelerin sahip olduğu finansal sistem yapısı ve gelişmişlik düzeyi, bireylerin yatırım ve tasarruf yapma kararlarını etkileyebileceğinden gelir dağılımı üzerinde etkili olabilmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'de gelir eşitsizliğinin mevcut durumunu, bölgelerarası eşitsizlik farklarını ve ayrıca sosyal yardımlar, vergiler, menkul kıymet gelirleri ve gayrimenkul gelirlerinin gelir dağılımı üzerinde yarattığı etkileri ortaya çıkarmak amacıyla 2018 yılı Hanehalkı Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi'nden elde edilen hane halkı gelir bileşenlerine ilişkin veriler, Lorenz ve Yoğunlaşma eğrilerinin yanı sıra yüzde paylar tahminlerine dayanan bar ve histogram grafikleri ile analiz edilmektedir. Elde edilen bulgulara göre Türkiye'de en yüksek gelire sahip %10'luk gelir grubu toplam gelirin yaklaşık %30'una sahiptir. Diğer yandan Türkiye'de gelir dağılımı coğrafi bölgeler arasında önemli oranda farklılaşmaktadır. İstanbul ve Batı Marmara bölgeleri gelirden en yüksek payı alırken aynı zamanda en adaletsiz gelir dağılımının bulunduğu bölgelerdir. Özellikle İstanbul'da en yüksek gelir grubunun aldığı pay %35'lere ulaşmakta ve gelir eşitsizliğinin en önemli nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelir dağılımının en adil olduğu Orta Doğu Anadolu bölgesi için ise bu sonuç büyük oranda yüksek gelir grubundakilerin diğer bölgelere göre daha düşük gelir düzeyine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Burada karşımıza çıkan önemli sonuçlardan biri iktisadi gelişme ya da büyümenin gelir eşitsizliğini azaltmakta başarılı olamadığıdır. İstanbul diğer bölgelere göre en gelişmiş iktisadi bölge iken aynı zamanda gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu bölgedir. Gelir eşitsizliğinin en düşük olduğu bölgeler ise iktisadi açıdan en az gelişmiş bölgelerden olan Kuzey Doğu Anadolu ve Orta Doğu Anadolu'dur. Dolayısıyla bu sonuç yoksulluğun yüksek olduğu bölgelerde gelir eşitsizliğinin azaldığı şeklinde yorumlanabilir.

Diğer yandan sosyal yardımlar, vergiler, menkul kıymet ve gayrimenkul gelirlerinin gelir dağılımı üzerinde önemli etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. İlk olarak sosyal yardımlar büyük oranda üst gelir gruplarına aktarılmaktadır. Böylesi beklenmeyen bir durumun Türkiye'de nasıl ortaya çıkmış olabileceği önemli bir soru olarak ortaya konulmaktadır. Sosyal yardımların ortalama gelir içindeki payı düşük olmasına

rağmen; sosyal yardımların yeniden dağılımı ile ilgili politikalar aracılığıyla bu negatif etkinin ortadan kaldırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. İkincisi vergiler dağılım açısından gelir grupları arasında eşit dağılmamaktadır. Daha yüksek gelire sahip olanların daha fazla vergi ödediği görülmektedir. Bu vergi adaleti bakımından arzu edilen bir durumdur. Artan oranlı olarak karşımıza çıkan böylesi bir vergi sisteminin Türkiye’de gelir dağılımını olumlu etkilemesi muhtemeldir. Üçüncü olarak, gelir eşitsizliği üzerinde olumsuz etkiye sahip olan en önemli değişkenin hanehalklarının elde ettiği menkul kıymet gelirlerinin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuç aynı zamanda finansal gelişmenin büyük oranda toplumdaki daha zengin gruplara fayda sağladığı ve gelir eşitsizliğini artırdığı yönündeki hipotezleri destekler niteliktedir. Son olarak gayrimenkul gelirlerinin de adil dağılmadığı anlaşılmaktadır. Ancak gayrimenkul gelirleri, menkul kıymet gelirlerine göre farklı gelir gruplarının bu gelirden daha fazla pay almasına imkân vermektedir. Bu durum genel olarak toplumun tasarruflarını finansal sistemden ziyade reel yatırımlarda değerlendirmek istediği şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç gayrimenkul yatırımlarının getirilerinin menkul kıymet getirilerinden fazla olmasından ya da tasarruf sahiplerinin bir bölümünün fon fazlasını hala finansal sistemde değerlendirmekten çekindikleri anlamına gelebilir. Dağılım açısından menkul kıymet gelirleri kadar bozucu etkiye sahip olmadığı görülse de toplam gelir içindeki payının diğer bileşenlere göre büyüklüğü bakımından gayrimenkul gelirlerinin gelir dağılımı üzerindeki potansiyeli son derece önemlidir. Bu sonuçlar Türkiye’de gelir eşitsizliğini azaltmak için incelenen değişkenler arasında özellikle menkul kıymet ve gayrimenkul gelirlerinin dağılımının düzeltilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Yüksek gelir gruplarının yatırım yaptığı türdeki gayrimenkullere ilişkin uygulanacak emlak, kira veya rant gibi vergiler ile bu gelir grubunun menkul kıymet gelirlerine ilişkin gelir vergilerindeki artışlar ya da bu vergilerin alt gelir grupları için istisnası bir yandan artan oranlı vergiler anlamına gelerek vergi adaletini sağlarken diğer yandan da gelir dağılımının iyileşmesine yardımcı olabilir.

Kaynakça

- Alvaredo, F., Chancel, L., Piketty, T., Saez, E., & Zucman, G. (Eds.). (2018). *World inequality report 2018*. Cambridge: Belknap Press.
- Andriopoulou, E., Kanavitsa, E., & Leventi, C. (2020). The distributional impact of recurrent immovable property taxation in Greece. https://www.researchgate.net/profile/Chrysa_Leventi/publication/339376605_The_Distributional_Impact_of_Recurrent_Immovable_Property_Taxation_in_Greece/links/5e4e52ee458515072dabbce7/The-Distributional-Impact-of-Recurrent-Immovable-Property-Taxation-in-Greece.pdf adresinden erişilmiştir.
- Araújo, A. (2019). The distributional effects of indirect taxes in Portugal. https://run.unl.pt/bitstream/10362/66382/1/Araujo_2019.pdf adresinden erişilmiştir.
- Atkinson A. B. (2018). *Eşitsizlik ne yapılabilir?* (Ö. Limanlı ve E. Kaya, çev.). Efil Yayınevi: Ankara. (Orijinal çalışma 2015’te yayınlanmıştır).
- Aydın, K., (2012). Türkiye’de kişisel gelir dağılımının sosyo ekonomik ve demografik belirleyicileri. *Çalışma ve Toplum*, 1, 147-166.
- Bahçe, S., ve Köse, A. H. (2017). Türkiye’de sınıfsal gelir dağılımı (2002-2011): Dağıtılamamış kârları içeren bir analiz. M. Koyuncu, H. Mihçı ve E. Yeldan (Ed.), *Geçmişten geleceğe Türkiye ekonomisi: Fikret Şenses’e Armağan* (ss. 319-342). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bakis, O., & Polat, S. (2015). Wage inequality in Turkey, 2002–10. *Economics of transition*, 23(1), 169-212.
- Banerjee, A. V., & Newman, A. F. (1993). Occupational choice and the process of development. *Journal of Political Economy*, 101(2), 274-298.
- Binder, D. A., & Kovacevic, M.S. (1995). Estimating some measures of income inequality from survey data: An application of the estimating equations approach. *Survey Methodology*, 21, 137-145.
- Bulutay, T., Timur, S., ve Ersel H. (1971). *Türkiye 'de gelir dağılımı 1968*. Ankara: SBF Yayımları.
- Clarke, G. R. G., Xu, L. C., & Zou, H. (2006). Finance and income inequality: What do the data tell us?. *Southern Economic Journal*, 72(3), 578-596.
- Cobham, A., & Sumner, A. (2013). *Putting the Gini Back in the bottle?: 'The Palma' as a policy-relevant measure of inequality*. Mimeograph. London: King’s College London.

- Çobanoğlu, F., ve Yılmaz, H. İ. (2019). Türkiye’de hanehalkı sorumlusunun yıllık toplam gelirindeki eşitsizliğin ölçülmesi. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 25-43.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1976). *Gelir dağılımı 1973*. Ankara: DPT Yayınları.
- Eksi, O., ve Kırdar, M. G. (2015). Emek gelirlerinin ve eşitsizliğinin Türkiye için bir analizi: 2002-2011. *İktisat İşletme ve Finans*, 30(353).
- Erdoğan, A. (1986). *Ücretler ve gelirler politikasının ekonomik ilkelerle ve tedbirlerle bütünleştirilmesi ve ücretlerde gelişmeler*. Ankara: DPT SPB.
- Esmer, Y., Fişek, H., ve Kalaycıoğlu E. (1986). *Türkiye’de sosyoekonomik öncelikler, hane gelirleri, harcama ve sosyoekonomik ihtiyaçlar üzerine araştırma dizisi*, 2(1), İstanbul: TÜSİAD Yayını.
- Filiztekin, A., ve Çelik, M. A. (2010). Türkiye’de bölgesel gelir eşitsizliği. *Megaron*, 5(3), 116-127.
- Galor, O., & Zeira, J. (1993). Income distribution and macroeconomics. *The Review of Economic Studies*, 60(1), 35-52.
- Greenwood, J., & Jovanovic, B. (1990). Financial development, growth, and the distribution of income. *Journal of Political Economy*, 98(5), 1076-1107.
- Güven, A., Dalgiç, B., & Tansel, A. (2016). Gelir hareketliliği gelir eşitsizliğini azaltabilir mi? Türkiye örneği 1. *METU Studies in Development*, 43(2), 549.
- Gürler, Ö., ve Üçdoruk, Ş. (2007). Türkiye’de cinsiyete göre gelir farklılığının ayırıştırma yöntemiyle uygulanması. *Journal of Yasar University*, 2(6), 571-589.
- Hyndman, R. J., & Fan, Y. (1996). Sample quantiles in statistical packages. *American Statistician*, 50, 361–365.
- International Monetary Fund (IMF). (2014). *Fiscal policy and income inequality (Staff Policy Paper, Fiscal Affairs Department)*. Washington, DC: IMF.
- İpek, E., ve Sekmen, Ö. (2016). Türkiye’de gelir dağılımının sosyo ekonomik profili, *KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 359-374.
- Jann, B. (2016a). Estimating Lorenz and concentration curves. *The Stata Journal*, 16(4), 837-866.
- Jann, B. (2016b). Assessing inequality using percentile shares. *The Stata Journal*, 16(2), 264-300.
- Joumard, I., Pisu, M., & Bloch, D. (2012). Tackling income inequality. *OECD Journal: Economic Studies*, 2012(1), 37-70.
- Kaya E., ve Şenesen, Ü. (2011). Türkiye’de gelir bölüşümü eşitsizliğine cinsiyet ayrımının katkısı, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(0). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiibd/issue/2706/35792> adresinden erişilmiştir.
- Kovacevic, M. S., & Binder, D. A. (1997). Variance estimation for measures of income inequality and polarization-The estimating equations approach. *Journal of Official Statistics*, 13(1), 41–58.
- Kuştepli, Y., ve Halaç, A. (2004). Türkiye’de genel gelir dağılımının analizi ve iyileştirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(4), 143-160.
- Levine, R. (2005). Finance and growth: Theory and evidence. *Handbook of economic growth*, 1, 865-934.
- Lorenz, M. O. (1905). Methods of measuring the concentration of wealth. *Journal of the American Statistical Association*, 9, 209–219.
- Oaxaca, R. (1973). Male-female wage differentials in urban labor markets. *International Economic Review*, 14(3), 693-709.
- Özmucur, S. (1988). Gelirin fonksiyonel dağılımı, 1963-1984. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 44(1-4).
- Palma, G. (2011). Homogeneous middles vs. heterogeneous tails, and the end of the ‘Inverted-U’: It’s all about the share of the rich. *Development and Change*, 42(1), 87-153.
- Piketty, T. (2014). *Yirmi birinci yüzyılda kapital*. (H. Erkoçak, çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sağbaş, İ. (2013). *Vergi teorisi*. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- Solt, F. (2009). Standardizing the world income inequality database. *Social Science Quarterly*, 90(2), 231-242.
- Tahsin, E. (2019). An investigation of the Palma Ratio for Turkey both on national and regional level. *Sosyoekonomi*, 27(41), 151-182.
- TÜİK (2018). Hanehalkı gelir ve yaşam koşulları anketi, Ankara.
- World of Work Report (2008). *Income inequalities in the age of financial globalization*. Geneva: International Institute for Labour Studies.

Notlar:

---

¹ Türkiye için verilen güncel veriler Solt (2009) tarafından yayınlanan “Standardized World Income Inequality Database Versiyon 8.2 (2019)” den elde edilmektedir.

² Bu kısımda kullanılan notasyon ve anlatım için Jann (2016a) ve Jann (2016b) çalışmaları takip edilmektedir.

³ İnterpolasyon prosedürünün detaylı adımları için Hyndman ve Fan (1996) çalışması incelenebilir.

⁴ Buradaki tahmin prosedürü için Binder ve Kovacevic (1995); Kovacevic ve Binder (1997) çalışmalarına bakılabilir.

Education Policies as a Tool of Soft Power: Alliance Française and Yunus Emre Institute

Yumuşak Güç Aracı Olarak Eğitim Politikaları: Alliance Française ve Yunus Emre Enstitüsü

Ebru Eren *

Yeditepe University, Faculty of Economy and Administrative Sciences, Political Science and International Relations Department (French), İstanbul, Turkey

Abstract

The cultural diplomacy is an application of public diplomacy. It is used as an effective tool of soft power. A developing state depends on various political and economic factors, but also on public diplomacy; namely cultural diplomacy that state pursues in foreign policy. Considering that the education is a part of cultural diplomacy, we can suppose that education policy is an effective tool of soft power. It should be noted that there is an inevitable relationship between “education policy” and “soft power”, differing from state to state. In this context, it is important to examine the education policies of cultural institutions that state operate abroad. That is why, the present study analyzes the education policies of Alliance française and those of Yunus Emre Institute in the context of soft power. These educational institutions will be compared, and a special attention will be given to education policies that states develop in their cultural diplomacy.

Keywords: Education Policy, Soft Power, Cultural Diplomacy, Alliance française, Yunus Emre Institute, Contrastive Approach.

Öz

Kültürel diplomasi kamu diplomasinin bir uygulama alanı olup, devletler bu diplomasi çeşidini etkili bir yumuşak güç aracı olarak kullanmaktadır. Bir devletin güçlü sayılması birtakım siyasi ve iktisadi etmenlere bağlı olmak ile birlikte, o devletin dış politikasında izlediği kültürel diplomasisi etkinlikleri başta olmak üzere kamu diplomasisi etkinliklerine doğrudan bağlı olduğunu belirtmek mümkündür. Kültürel diplomasinin bir alt başlığının eğitim başlığı olduğu düşünülür ise devletlerin eğitim politikalarını bu açıdan etkili bir yumuşak güç aracı olarak kullandığı varsayılabilir. Bu bağlamda, “eğitim politikaları” ile “yumuşak güç” kavramları arasında doğrudan bir bağlantı olduğunu öne sürmek mümkündür. Bir devlete ait olan ve o devletin sınırları dışında faaliyet gösteren kültürel diplomasiye bağlı eğitim kurumlarının incelenmesi bu açıdan oldukça önemlidir. Söz konusu çalışma, Alliance française’in eğitim politikaları ile Yunus Emre Enstitüsü’nün eğitim politikalarını yumuşak güç bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Öncelik ile sözü geçen her iki eğitim kurumu karşılaştırılarak, ardından kültürel diplomasi bağlamında Fransa ile Türkiye’nin geliştirdiği eğitim politikaları uygulamalarına dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Politikası, Yumuşak Güç, Kültürel Diplomasi, Alliance française, Yunus Emre Enstitüsü, Karşılaştırmalı İnceleme.

* Corresponding Author / Sorumlu Yazar: ebru.eren@yeditepe.edu.tr, ebrueren@hotmail.fr

Article Info / Makale Bilgileri:

Received / Gönderim: 21.05.2020 Accepted / Kabul: 23.11.2020

To cite this article / Atf için:

Eren, E. (2020). Education policies as a tool of soft power: Alliance Française and Yunus Emre Institute. *Curr Res Soc Sci*, 6(2), 125-134. doi:10.30613/curesosc.741167

To link to this article / Bağlantı için:

<http://dx.doi.org/10.30613/curesosc.741167>

Introduction

Introduced by Edmund Gullion in 1965, the “public diplomacy” is any diplomatic practice that aimed at acting directly not only on foreign governments, but also on foreign publics (societies). In international relations, these public attitudes grew greatly during the First World War (1914-1918) and the Second World War (1939-1945) strengthened them, giving birth to the process of intercultural communication within the framework of foreign policies (Pigman, 2010, p. 121). The purpose of public diplomacy is to engage in the intercultural interaction and to increase the national reputation through thoughts, ideologies and sociocultural values in the international arena.

As a set of sociocultural practices that create meaning for society (for example, “high culture” such as literature, art and education or “elites’ culture and popular culture” that focuses on mass entertainment), “culture” became an important part of public diplomacy (Nye, 2008, p. 96). During Cold War (1947-1991), besides military and economic sanctions, the public diplomacy was used as a national security strategy that focused on sociocultural and political resources of a nation. After the fall of bipolar system, in the period of Post-Cold War, many nations tended to use these sociocultural resources based on their foreign policy and consequently in their cultural diplomacy (Amirbek and Ydyrys, 2014, p. 514).

Defined by Milton C. Cummings, the “cultural diplomacy” is the exchange of ideas, information, values, systems, traditions, beliefs and other aspects of culture, with the aim of fostering a mutual understanding”. The transmission of this cultural discourse abroad, includes the cultural and sociopolitical values of nation (Chakraborty, 2013, p. 30). The goal of cultural diplomacy is to present a sociocultural model to foreign the societies and to raise an awareness of cultural values in the foreign policy practices (Cull, 2009, p. 33). So, it is indispensable for a state to create its own positive perception or an attractive image in the international arena (Kalin, 2012, p. 150) and the favorable conditions for its long-term socioeconomic development (Nye, 2009, p. 7).

The cultural diplomacy is a domain of diplomacy which is related to the establishment, development and maintenance of relations with foreign states through culture, art and education. It is an external projection, involving the interaction and progress of institutions, value systems and culture of states (Ivey and Cleggett, 2008, p. 2). The cultural diplomacy practices of a state should (1) communicate some aspect of values, such as cultural diversity, merit-based society and individual freedom of thought, (2) offer the cultural exchange and mutual respect, (3) form part of a long-term relationship between states, (4) influence positively the perception of citizens of other states (Schneider, 2003, p. 3).

In this respect, the cultural diplomacy must be understood as a source of soft power (Lord, 2005, p. 68). Introduced by Joseph Samuel Nye, the power called “soft power”, contrary to the power called “hard power”, is the ability to influence the behavior of other nations and to achieve the desired results through attraction, without pressure or coercion (Nye, 1990, p. 153). Although the soft power was not defined yet, it was used alongside hard power (so as the power called “smart power”) in the Cold War between USA and Russia. The end of Cold War and so the superiority of USA was due to this tool of soft power. During the period, cultural diplomacy became a kind of propaganda used by the bipolar world against each other.

In other words, to use soft power in the international arena, an attractive image must be created through foreign policies, based on national institutions, sociocultural and sociopolitical values (Nye, 2004, p. 121). The soft power is an effective tool to achieve the desired results in foreign policies (Nye, 2004, p. 129). It depends largely on sociocultural and on sociopolitical values that state pursues in its foreign policy, such as education, science, art, media etc. (Demir, 2012, p. 60). As an integral part of cultural diplomacy, the education policy comes to be one of the most effective soft power tools (Amirbek and Ydyrys, 2014, p. 515). In this way, international relations are structured according to the educational aims which include educational institutions, scholarships, exchange programs, internships, seminars, conferences, etc. (Nye, 2004, p. 108).

Many developing states not only adopt an innovative political and economic model, but also pay a special attention to the modernization and internationalization of their educational system as a result of soft power in the international arena (Nye, 2008, p. 94). That is why, the present study analyzes the integral part of cultural diplomacy, namely education policies of Alliance française and Yunus Emre Institute in the context of soft power. The cultural institutions mentioned above, are described and are compared according to their educational policies and to their cultural diplomacy practices which vary considerably from state to state.

1.1. Problematic of Education Policies as a Soft Power

It is important to understand the context in which the public/ cultural diplomacy operates (Lord, 2005, p. 62). It should be noted that there is an inevitable relationship between education policy and soft power, differing from state to state. Considering that cultural diplomacy depends on its context, it should be emphasized that the soft power rests primarily on three resources, such as (1) its culture “in places where is attractive to others”, (2) its political values “when it lives up to them at home and abroad” and (3) its foreign policies “when they are seen as legitimate and having moral authority” (Nye, 2005, p. 12). Below, a figure illustrates this relationship:

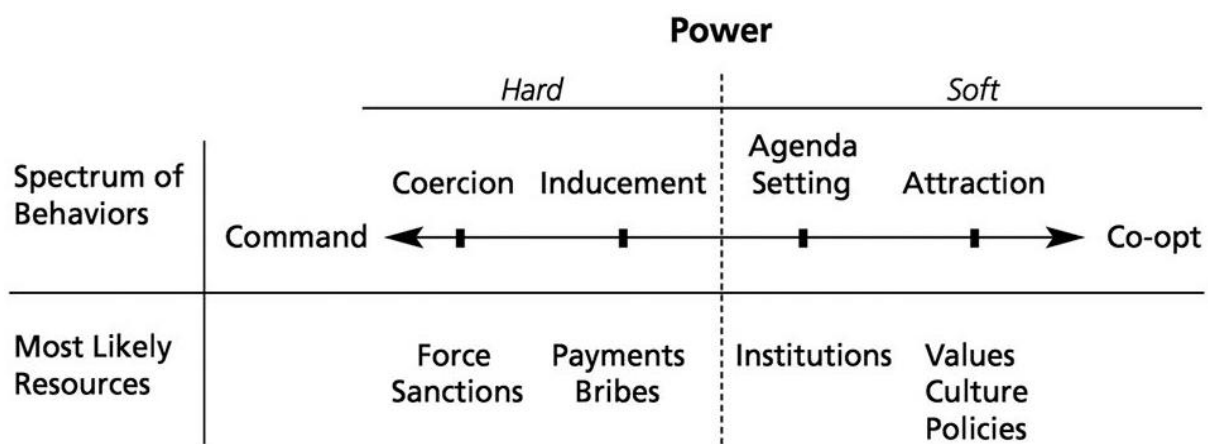

Figure 1. Power.

From Nye, J. S. (2005). Soft power and higher education. *Educause: Forum for the future of Higher Education*, <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2005/1/ffp0502s-pdf.pdf>, p.12.

It is observed that the soft power is evaluated in terms of (1) “sociocultural values”, (2) “political values” and (3) “foreign policies”. In this sense, the education policy is considered as an important step in the development of a state. Because it includes political principles, decisions and steps (2) that are applied in order to educate individuals with social patterns (1) and to provide individuals with desired mental and cultural characteristics and to nurture a society in accordance with educational culture accepted (3) in the institutions (Eren, 2018, p. 226). As a result of soft power, the education policy helps the exposure of national education to outside, through agenda setting, attraction, co-opt rather than force, coercion or inducement (Amirbek and Ydyrys, 2014, p. 515).

It would not be wrong to say that the education policy is an effective tool of soft power to promote national interests in the international area (Nye, 2004, p. 24). In this perspective, the diffusion of language and culture abroad is not only in the scope of education policy (Chaubet, 2004, p. 774), but also it is a significant element of cultural diplomacy practice (Pells, 1997, p. 31). According to the problematic of education policy as soft power, it is necessary to describe and to compare cultural institutions such as Alliance française (1883) in France, British Council (1934) in United Kingdom, Goethe Institute (1951) in Germany, Cervantes Institute (1991) in Spain, Confucius Institute (2004) in China, Yunus Emre Institute (2009) in Turkey, etc.

1.2. Contrastive Approach as Method: Education Policies in the Cultural Institutions

This study is a qualitative research in which a relational model is applied: In order to reveal the cause-effect relationship between “education policy” and “soft power”, these concepts are examined in the same problematic. On the other hand, a causal/contrastive analysis model is applied in this study (namely the comparison of education policy in different cultural institutions). Introduced in the 1960’s in the United States, it should be emphasized that “contrastive approach” consists to describe and to compare different organizations (“cultural institutions” in this study), to identify structural differences/ similarities (in term of “education policy” in this study) and to deduce influence between these organizations (Besse and all, 1991, p. 201). Therefore, in this study, it is aimed to compare the differences/ similarities between cultural institutions, particularly Alliance française and Yunus Emre Institute within the framework of cultural diplomacy. These cultural institutions reflect both the cause-effect relationship between “education policy” and “soft power” in the context of France and Turkey.

It should be mentioned that the priorities given to cultural codes change completely its cultural diplomacy practices (Kalin, 2011, p. 5). The choice of Alliance française stems from the fact that the cultural diplomacy is traditionally considered to be a French specificity (Gazeau-Secret, 2013, p. 104). After Franco-Prussian War (1870-1871), France was the first state that realized the importance of cultural diplomacy and that established the first cultural institution to correct France’s image that began to decline and to promote French culture to the world. As for Yunus Emre Institute, the number of these institutions increases according to the importance attached to cultural diplomacy in Turkey. This state realized the importance of cultural diplomacy much later than many states and thus Turkey’s soft power is different from many states (from Balkans and Middle East to Central Asia) in its form and in its content (Kalin, 2011, p. 10).

From the first cultural institution in France [Alliance française, 1883] to the one of latest cultural institution in Turkey [Yunus Emre Institute, 2018], each one of them is a key part of soft power in these states. They bear the traces of sociocultural values (educational culture accepted in the state and cultural characteristics), political values (political principles, decisions and steps) and foreign policies of a context (form of exposure of a national education to outside). In this study, the description of sociocultural values in foreign policy practices will lead to the result that education policy is used as a tool of soft power differently according to state’s cultural diplomacy practices. What is the situation of cultural diplomacy practices in France and in Turkey?

1.3. Cultural Diplomacy in France: Alliance française as a tool of Soft Power

It should be remembered that the cause-effect relationship between education policy and soft power rests on comparison of cultural institutions. With the intention to describe cultural diplomacy in France, it should be highlighted that the origin of cultural diplomacy is French Revolution (1789). The cultural diplomacy practices of France are based on nationalism, because this state aimed to spread its own revolutionary ideology (values such as freedom, equality and fraternity) as a cultural model to other states. From the 18th century and particularly in the period of Post-Second World War, the promotion of French language and French culture abroad was an effective tool of soft power to enhance the national reputation of France through its ideologies and its sociocultural values.

In this perspective, the Ministry of Foreign Affairs established “General Directorate of Cultural Affairs” in 1945 and then called “Ministry of Culture” in 1959 in France. With the rise of technical, academic, cultural and economic interest, this one became respectively “General Directorate of Cultural, Scientific and Technical Affairs” in 1969, “General Directorate of International Cooperation and Development” in 1999 and “General Directorate of Globalization, Development and Partnership” in 2009 [France Diplomatie, 2001]. Nowadays, France accords greater importance to the cultural diplomacy practices as an integral part of its foreign policy

(including also France Medias Monde, France 24, French International Radio, etc.). These practices contribute directly to France's political and economic power in the international area [Legifrance, 2020].

As can be seen nowadays, the cultural diplomacy of France is carried out through educational institutions such as Alliance française [Alliance Française, 1883] French Education Agency (AEFE, 1990), Campus France (CF, 2010) and Institut français (IF, 2011) under the supervision of Ministry of Foreign Affairs. France was the first state that realize the importance of cultural diplomacy practices and strengthen them with a particular focus on education policies of France. Alliance française, whose existence over a hundred years (137 years) attests to the national reputation of France (Chaubet, 2004, p. 763), plays traditionally an increasingly important role in the context of sociocultural history of international relations. The purpose of French cultural diplomacy is to increase a recognition of French language and of Francophone cultures and to foster the sociocultural diversity in the international area [France Diplomatie, 2001].

Within the framework of French cultural diplomacy, Alliance française is engaged as an important cultural institution in the context of international relations of France. Established in 1883 by a French group including especially Louis Pasteur, Jules Verne, Ernest Renan and Armand Colin, the mission and the vision of Alliance française are to develop French language teaching, to foster the promotion and the propagation of French and Francophone cultures, to contribute to the internalization and the modernization of a state, to improve the sociocultural diversity and to make this cultural institution, an innovative and united network that gathered around Alliance française label [Alliance française, 2020]. Its goals are announced as follows:

- to support the development of an exceptional network that defends French language, Francophone cultures and cultural exchange in the world, but also innovative projects that allow network modernization and that make them more competitive;
- to improve the cultural exchange between French and Francophones around the world and to promote international cooperation and network;
- to associate the values like freedom, equality, fraternity, diversity, tolerance and interculturality to this centenary institution (Chaubet, 2004, p. 765).

Alliance française is an effective tool of soft power in the context of France and a cultural model to other states. It rests on the sociocultural values of French Revolution ("promotion of national language and of Francophone cultures"), on sociopolitical values of French revolutionary ideology ("cultural exchange with the values like freedom, equality, fraternity, interculturality, etc. abroad") and foreign policy practices of France ("international cooperation and network"). Since 1883, Alliance française as the first cultural institution in France, has in 131 countries, 837 cultural institutions overall (so "cultural centers") in the international area [Alliance française, 2020]:

- in Africa: in Madagascar (29), in Nigeria (10), in Mauritius (6), in Kenya (4), in Ghana (4), in Comoros (3), in Ethiopia (2), in Botswana (1), in Eritrea (1), in Lesotho (1), in Mozambique (1), in Namibia (1), in Swaziland (1), in Tanzania (1), in Uganda (1), in Zambia (1) and in Zimbabwe (1);
- in America: in the United States (110), in Argentina (72), in Brazil (39), in Mexico (38), in Colombia (20), in Canada (13), in Peru (12), in Venezuela (12), in Chile (6), in Ecuador (5), in Haiti (5), in Bolivia (5), in Dominican Republic (4), in Costa Rica (3), in Cuba (3), in Nicaragua (3), in Honduras (2), in Bermuda (1), in Grenada (1), in Guatemala (1), in Jamaica (1), in Panama (1), in Paraguay (1), in Puerto Rico (1), in Saint Lucia (1) and in Uruguay (1);
- in Asia and in Oceania: in Australia (31), in India (24), in China (15), in South Korea (7), in Indonesia (4), in Pakistan (4), in Hong Kong (3), in Malaysia (3), in New Zealand (3), in Bangladesh (2), in Kazakhstan (2), in Taiwan (2), in Kyrgyzstan (1), in Cambodia (1), in Maldives (1), in Mongolia (1), in Nepal (1), in Philippines (1), in Singapore (1), in Sri Lanka (1), in Thailand (1), in Uzbekistan (1) and in Vietnam (1);

- in Europe: in Sweden (17), in United Kingdom (11), in Spain (12), in Ireland (6), in Croatia (5), in Hungary (5), in Albania (4), in Romania (4), in Armenia (1), in Belgium (1), in Iceland (1), in Malta (1), in Moldova (1), in Monaco (1) and in Turkey (1).

As can be seen in the list above, France pays a special attention to Alliance française as a crucial result of its soft power in the world. After Franco-Prussian War (1870-1871), the propagation of cultural institution started in France for the purpose of correcting its image that began to decline in the world. France tried to create an attractive image of its sociocultural values related to French Revolution, by the promotion of French language as a world language and Francophone culture as a world culture abroad. From Africa (34) to America (34), from Asia (31) to Oceania and also in Europe (32), France seeks to enhance its national reputation with a greater number of Alliance française in all over the world. The cultural diplomacy has a particularly important role for France: Alliance française is established largely in Africa in the sense that each one of them bears historically the traces of France colonization in the African territories (Roselli, 1996, p. 74).

1.4. Cultural Diplomacy in Turkey: Yunus Emre Institute as a tool of Soft Power

From the declaration of Republic of Turkey (1923) to the 1990's, the state played a reduced role in its foreign policy due to its introversive and its protective foreign policy approach in international relations. The states such as United Kingdom, Germany and United States tried to establish international relations with Turkey, but their cultural diplomacy practices were too limited throughout the Cold War (1947-1991). That is why, Turkey realized the importance of cultural diplomacy much later than many states. After the dissolution of Soviet Union, Balkans states declared their independence and Turkey began to establish international relations with them in the period of Post-Cold War. Turkish foreign policy became more and more active in the cooperation with Central Asian and Balkans states (Kalm, 2011, p. 10).

At this point, the number of public diplomacy institutions increases according to the importance attached to Turkish foreign policy. The public diplomacy practices of Turkey developed largely with the foundation of Turkish Cooperation and Coordination Agency [TİKA, 1992], Turkey Radio and Television Corporation [TRT], 1964 and 1968), Yunus Emre Institute (2009), Public Diplomacy Coordination (2010), Presidency for Turks Abroad and Related Communities [YTB, 2010] and Cultural Diplomacy Academy (2016). The priorities given to TİKA and TRT in Turkish foreign policy affect the orientation of cultural diplomacy practices in Turkey. They are different from France in the sense that Turkey's soft power does not focus directly on education policies.

However, Yunus Emre Institute is engaged as the major cultural institution in the context of international relations in Turkey. It is certainly a key part of state's soft power. Established in 2009 as a public foundation attached to the Ministry of Culture, the mission and vision of Yunus Emre Institute are to increase the recognition, credibility and reputation of Turkey and particularly, the number of people friendly to this state in international area [Yunus Emre Institute, 2020a]. The goals of Yunus Emre Institute are described as follows (Law dated 05.05.2007 and numbered 5653):

- to promote Turkey's cultural heritage, language, history, culture and art, to improve the friendship between Turkey and other states, but also to increase the sociocultural exchange with the foundation of this cultural institution abroad;
- to provide an education or a certified program abroad; to conduct researches, activities or co-projects with universities and non-governmental organizations abroad, to publish in the written and visual media, but also to give a financial support to academic research in this field;
- to cooperate with the associations established in the fields of culture, arts and education, to organize the competitions and to give awards in regard to the promotion of Turkish language, Turkish culture and Turkish art (Resmi Gazete, 2007).

Such as an effective tool of soft power in Turkish context, Yunus Emre Institute rests primarily on its sociocultural values (“promotion of Turkish language, history, culture and art”), on its political values (“sociopolitical exchange with foundation of this cultural institution abroad”) and on its foreign policies (international relations or “friendship between Turkey and other states”). Since 2009, Yunus Emre Institute extends its cultural diplomacy practices particularly in Balkans and has 58 cultural institutions in the international area (58 “cultural centers” in 48 countries and 60 cities overall):

- in Balkans: in Bosnia Herzegovina (2009, 2011 and 2014), in Albania (2009, 2011 and 2012), in Macedonia (2010), in Romania (2011), in Serbia (2015), in Kosovo (2011 and 2012), in Montenegro (2014), in Gagauzia (2015) and in Croatia (2015);
- in Asia: in Kazakhstan (2010), in Tatarstan (2012), in Georgia (2012), in Azerbaijan (2013), in Yemen (2013), in Pakistan (2016) and in Russia (2017);
- in Middle East: in Jordan (2012), in Lebanon (2012), in Iran (2012), in Cyprus (2014), in Qatar (2015) and in Bahrain (2018);
- in Europe: in Belgium (2010), in United Kingdom (2010), in Germany (2011 and 2014), France (2012), in Netherlands (2012), in Poland (2013), in Italy (2014), in Hungary (2013), in Austria (2014), in Ukraine (2017), in Spain (2018) and in Ireland (2019);
- in Africa: in Egypt (2010), in Morocco (2013), in Algeria (2014), in Sudan (2015), in Somali (2016), in Tunisia (2017) and in Senegal (2017);
- in Far East: in Japan (2011), in Malaysia (2015), in Australia (2018) and in South Korea (2019);
- and in America: in the United States (2016) and in the United Mexican States (2018).

From Balkans (%26) to Asia (%15), from Europe (%14) to Africa (%14), from Middle East (%14) to Far East (%14) and recently in America (%3), Turkey tried/ tries to engage in the intercultural interaction with its own cultural diplomacy practices, to reconnect them with Ottoman traditions (Polo and Üstel, 2014, p. 29) and to enhance its historical/ national reputation through an increasingly number of Yunus Emre Institute (in all over the world and especially in the old Ottoman territories). Nowadays, this cultural institution increases according to the importance attached to Turkish foreign policy that is activated with the cooperation in Balkans states and Central Asia.

With the slogan of “the world knows Turkey better”, Turkey aims to increase the number of Yunus Emre Institute from 58 to 100, on the 100th anniversary of Republic of Turkey in 2023 [Yunus Emre Institute, 2020b]. The state seeks to create an attractive image of its sociocultural values by promotion of Turkish language as a world language and Turkish culture as a world culture in the international arena. In this respect, Yunus Emre Institute is an important cultural institution in which the promotion of Turkish language (so Turkish culture) is favored as a tool of soft power around the world. As in the case of Turkish Maarif Foundation, Yunus Emre Institute does not only focus on Turkish language teaching abroad: it is the particularity of Yunus Emre Institute’s education policies.

1.5. Education Policies in Cultural Institutions: Alliance française and Yunus Emre Institute

The education policies of Alliance française rest on several French teaching programs such as “Online Learning Platform of My Alliance” (2017), “Portrait of Alliance française” (2017), “Common Website for all of Alliance française” (2018) and “Annual Questionnaire of Alliance française” (2018). There are also educational projects like “Data Booklet” (2018), “Webinar on the New European Data Protection Regulation” (2018) and “Data Journal” (2019). As for Yunus Emre Institute, its education policies focus on Turkish teaching programs like “Turkish Courses for Foreigners” (2009), “My Preference is Turkish” (2010), “Turkish Certification Program”, “Distance Turkish Learning” and “Summer School of Turkish Teaching”. The aim of two cultural institutions is to promote first of all, French (Alliance française) or Turkish (Yunus Emre Institute) language abroad. Their education policies bear certainly traces of sociocultural values France (Alliance

française) or Turkey (Yunus Emre Institute), in the sense that they are supported largely by many sociocultural activities:

- in Alliance française: “Alliance française at the theater”, “France Inter” (2018), “France Musique”, “France Culture”, “Cycle of Literary Meetings of Foundation” (2016), “Celebrated Francophonie Day with the Dictionary Meeting”, “House of Cultural World”, “International Competition of Photo”, “Partnership with French Press Agency” and “Week of French Language and Francophonie” [Fondation Alliance française, 2018];
- in Yunus Emre Institute: “Protection and the Promotion of Turkish Cultural Heritage in the World”, “All of Branches of Art”, “Support of Promotion and Production in Virtual Field of Turkish Culture”, “Turkish Food Culture and Cuisine”, “Mobility of Turkish Artists all around the World”, “Turkish Cinema Summer School” and “Turkish Movies Week”.

All of these cultural diplomacy practices that are mentioned above, improve the intercultural interaction and contribute certainly to the soft power of France (through Alliance française) or Turkey (through Yunus Emre Institute) in the world. Since the origin of cultural diplomacy is French Revolution, the education policies of Alliance française appeal to the revolutionary ideology of France for the promotion of French language and French culture abroad, called “Francophonie”. The notion refers to people or organizations that use French language as a mother/ second tongue, as an official/ foreign language in the international area (Organisation internationale de la francophonie). Alliance française, as a cultural institution based on key-term “Francophonie”, apply the values of French Revolution in this respect. The aim is to unify people (“equality”), to create a solidarity group (“fraternity”) and to promote cultural diversity (“liberty”) supported by Francophonie [Alliance française, 2020].

As for Yunus Emre Institute, this cultural institution is based on sociocultural values inherited from Ottoman Empire. Although it was established as a cultural institution much later than others, Yunus Emre Institute tries/ tried to carry out cultural diplomacy practices through its education policies in Turkey. It would not be wrong to say that Turkey developed its cultural diplomacy practices through foundation of Yunus Emre Institute in Balkans and in Middle East. The cultural heritage of Ottoman Empire serves as a bridge between Turkey and Balkans (and Middle East) and the cultural institution has a successful impact on this context. In this way, Yunus Emre Institute established “Cultural Diplomacy Academy” (2016) to develop Turkish foreign policy priorities and to strength its cultural diplomacy practices in Turkey.

Conclusion and Discussion

“The real creation of a nation is seen in its language, because each language has a national form. However, what is the national form of a language? Does language determinate the nation? Or does nation determinate the language? The impact of nation on language and the impact of language on nation are mutual. The birth of first language ensured the separation of nations. The most important factor of a nation is its language. The significant factor of a nation is not its physical appearance such as its skull shape, its hair color, but its language. The language serves to distinguish nations from one another and vice versa. Thus, language is the appearance of a nation. The language of a nation is its soul.” (İnal, 2012, p. 101).

In the present study, the education policies of Alliance française and Yunus Emre Institute are analyzed as an integral part of cultural diplomacy, respectively in the context of France’s soft power and Turkey’s soft power. The comparison of these cultural institutions leads to the result that education policies are used as a tool of soft power differently according to the cultural diplomacy practices of France and of Turkey. Not only the priorities given to the cultural codes change completely cultural diplomacy practices in France and in Turkey, but also these different cultural practices bear traces of some sociopolitical values, respectively such as ideology of French Revolution in the context of Alliance française and such as traditional ideology of Ottomanize in the context of Yunus Emre Institute.

The repartition of these cultural institutions shows the importance that is given to foreign policy practices in different states. The promotion of a language/ culture abroad is not only in the scope of education policy, but also cultural diplomacy. For example, Alliance française is/ was established largely in Africa due to the colonization of African territories in the history of France. As for Yunus Emre Institute, it is/ was established largely in Balkans and in Middle East due to Ottoman heritage. Thus, the education policy depends on foreign policy and comes to be one of the most effective soft power tools to promote national interests in the international area. As the first educational institution in France, Alliance française is a key part of France's soft power and as the one of latest educational institution in Turkey, Yunus Emre Institute is a key part of Turkey's soft power.

These cultural institutions are established according to the priority given to cultural diplomacy practices in France and in Turkey: France was the first state that realized the importance of cultural diplomacy and that established the one of its cultural institution, while Turkey realized the importance of cultural diplomacy lastly and established its only cultural institution. Besides the educational programs there, Alliance française develops intercultural interaction with more cultural activities than in Yunus Emre Institute. Therefore, Turkey's soft power is different from France's soft power in its form (primarily in Balkans and not in Africa) and in its content (education policies are based on Ottoman heritage and not on French Revolution). In fact, "does language determinate nation? Or does nation determinate language?" The impact is mutual in the sense that there is an inevitable cause-effect relationship between education policy and soft power, differing from the cultural diplomacy practices of a state.

References

- Alliance française (2020). *Mission, vision et valeurs*. <https://www.fondation-alliancefr.org/?cat=1457>, (Accessed March 7, 2020).
- Amirbek, A., & Ydyrys K. (2014). Education and soft power: Analysis as an instrument of foreign policy. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 143, 514-516.
- Besse, H., & Porquier R. (1991). *Grammaire et didactique des langues*. Paris: Didier & Hatier LAL.
- Chakraborty, K. (2013). *Cultural diplomacy dictionary*. California: Center for Cultural Diplomacy Publications.
- Chaubet, F. (2004). L'Alliance française ou la diplomatie de la langue (1883-1914). *Revue historique* 4(632), 763-785.
- Cull, N. J. (2009). *Public diplomacy: Lessons from the past*. Los Angeles: Figueroa Press.
- Demir, V. (2012). *Kamu diplomasisi ve yumuşak güç*. İstanbul: Beta.
- Eren, E. (2018). Ulus devletlerde toplumsal, kültürel ve siyasi bir etmen olarak kimlik algısı: Türkiye bağlamında ulusal kimlik merkezli dil ve eğitim Politikaları. *Turkish Studies Economics, Finance and Politic*, 13(22), 225-237.
- France Diplomatie (2001). Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. *Archives diplomatiques*. <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/archives-diplomatiques/>, (Accessed February 28, 2020).
- Fondation Alliance française (2018). *Rapport d'activité 2018 p. 18-21*. https://www.fondation-alliancefr.org/wp-content/medias/RAPPORT%20ACTIVITES/FAF_RA_2018_A4_V5_PP_BD_juin2019.pdf, (Accessed March 9, 2020).
- Gazeau-Secret, A. (2013). -Soft Power-: L'influence par la langue et la culture. *Revue Internationale et Stratégique*, 1(89), 103-110.
- İnal, K. (2012). *Dil ve politika. Dilin kökeni, etnik boyutu ve kimlikle ilişkisi*. Ankara: Ütopya Yayınları, Sosyoloji-Antropoloji Dizisi.
- Ivey, B., & Cleggett P. (2008). Cultural diplomacy and the national interest: In search of a 21st century perspective. *Arts Industries Policy Forum*, 1-41.
- Kalın, İ. (2011). Soft and public diplomacy in Turkey. *Perceptions Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.
- Kalın, İ. (2012). Türk dış politikası ve kamu diplomasisi. İstanbul: Tasam Yayınları.
- Legifrance Service Public de la Diffusion du Droit de France (2020). *Arrêté du 17 février 1964 Création et Nominations de Membres au Comité d'études pour la Préparation du Second Plan Quinquennal d'Expansion Culturelle* https://www.legifrance.gouv.fr/jo_pdf.do?id=JORFTEXT000000842972&pageCourante=01919, (Accessed February 28, 2020).
- Nye, J. S. (1990). Soft Power. *Foreign Policy*, 80, 153-172.

- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to succes in world politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. S. (2005). Soft power and higher education. *Educause: Forum for the future of higher education*, <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2005/1/ffp0502s-pdf.pdf>, (Accessed February 8, 2020).
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94-109.
- Nye, J. S. (2009). Smart power. *New Perspectives Quaterly*, 26(2), 7-9.
- Organisation Internationale de la Francophonie (OIF). *Les acteurs de la coopération francophone*. <https://www.francophonie.org> adresinden erişilmiştir.
- Pells, R. (1997). *Not like us*. New York: Basic Books.
- Pigman, G. A. (2010). *Contemporary diplomacy*. Cambridge: Polity.
- Polo, J.-F., & Üstel F. (2014). Les nouvelles orientations de la politique culturelle turque : A la recherche d'un modele conservateur alternatif ? *Pôle Sud*, 4(2), 17-32.
- Resmî Gazete. (2007, Mayıs 18). No 26526. *Law of Yunus Emre Institute*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070518-3.htm>, (Accessed February 28, 2020).
- Roselli, M. (1996). Le projet politique de la langue française. Le rôle de l'Alliance française. *Politix. Revue des Sciences sociales du Politique*, 36, 73-94.
- Schneider, C. P. (2003). Diplomacy that works: Best practices in cultural diplomacy. *Cultural Diplomacy Research Series Center for Arts and Culture*. <https://www.americansforthearts.org/sites/default/files/Schneider.pdf>, (Accessed February 2, 2020).
- Lord, C. (2005). Diplomatie publique et soft power. *Politique Américaine*, 3(3), 61-72.
- Yunus Emre Institute (2018). *Faaliyet Raporu 2018*. https://ipek.yee.org.tr/tr/yayin/2018-faaliyet-raporu_(Accessed March 6, 2020).
- Yunus Emre Institute (2020a). *2023 Vizyonu Strateji Geliştirme Müdürlüğü*. https://www.yee.org.tr/sites/default/files/2023_vizyonu.pdf_(Accessed March 7, 2020).
- Yunus Emre Institute (2020b). *Kültürel diplomasi akademisi*. <http://kda.yee.org.tr/kulturel-diplomasi-akademisi>, (Accessed March 7, 2020).

Mutluluk ve Ekonomi: Yaşam Memnuniyeti Araştırması Üzerinden Bazı Dikkatler

Happiness and Economy: Some Notices on The Life Satisfaction Survey

Halil İbrahim Aydın*

Batman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
Batman, Türkiye

Öz

Tüm insanlığın ortak gayesi olan mutluluk disiplinlerarası bir kavram olup, dünyada birçok alanda yoğun bir biçimde araştırmalara konu edilmektedir. Mutluluğun ölçülmesine ilişkin çeşitli ölçekler mevcut olup, belli periyotlarda dünya mutluluk raporları yayımlanmaktadır. Türkiye’de de mutluluk ve mutluluk ekonomisi üzerine yapılan kuramsal ve ampirik çalışmalar her geçen gün artış göstermektedir. Özellikle ampirik mutluluk çalışmaları, memnuniyet ve mutluluğa dair veri toplanmasını sağlayan Yaşam Memnuniyeti Araştırması ile birlikte artış göstermektedir. Hiç şüphe yok ki bu konu üzerine en kapsamlı çalışmayı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Yaşam Memnuniyeti Araştırması ile gerçekleştirmektedir. Tam da bu noktada çalışmanın amacı, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2003 yılından bu yana gerçekleştirilen Yaşam Memnuniyeti Araştırmasının mutluluğa dair 2019 yılı sonuçlarının önceki yıllarla karşılaştırmak suretiyle değerlendirilmesidir. Bu bağlamda çalışmada, yıllar itibarıyla mutluluk düzeyi, cinsiyet-yaş grubu ve medeni duruma göre mutluluk düzeyi, eğitim durumuna göre mutluluk düzeyi, mutluluğun kaynağı ve son olarak cinsiyete göre mutluluk düzeyi verileri çalışmaya konu edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mutluluk, Mutluluk Ekonomisi, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Türkiye.

Abstract

Happiness, which is the common goal of humanity, is an interdisciplinary concept. It is subject to intensive research in many areas around the world. There are various scales for measuring happiness and reports of these are published periodically. In Turkey, theoretical and empirical studies on happiness and happiness economics are increasing day by day. Empirical happiness studies are rising along with life satisfaction research, which provides data collection on satisfaction and happiness. The most comprehensive study on this subject is carried out by the Turkish Statistical Institute (TurkStat) Life Satisfaction Survey, undoubtedly. The aim of this study is comparing and considering the evaluate of Turkish Statistical Institute Life Satisfaction Survey results in 2019 by the previous years’ results. This paper investigates the change on the level of happiness according by the years, gender, age, marital status, educational level, source of happiness and level of hope according to gender.

Keywords: Happiness, Happiness Economics, Life Satisfaction Research, Turkey.

Giriş

Tüm insanlığın elde etmeye çalıştığı ancak üzerinde uzlaşmış net bir tanımı olmayan mutluluk kavramı, birçok disiplin içinde çalışılmakta ve disiplinler arası çalışmalara da konu edilmektedir. Mutluluk algısı, anlayışı ve yaşayışı kişiden kişiye değişmekte olsa da esas gaye optimum bir standardı yakalamaktır. Bu bağlamda tarihsel süreç içerisinde farklı bakış açılarıyla da olsa Aristoteles'ten, Farabi'ye, Sokrates'ten Gazali'ye kadar pek çok düşünür mutluluk üzerine çalışmıştır. Mutluluk, tüm zamanların, ülkelerin ve insanlığın elde etmeye çalıştığı ortak hedeftir.

Zaman içinde mutluluğun ölçülebilirliği üzerine çalışılmış hatta çeşitli ölçekler de geliştirilmiştir. Bu konuda çeşitli raporlar yayımlanmaktadır. Bunlar, OECD Daha İyi Yaşam Endeksi, Dünya Mutluluk Raporu, Mutlu Gezegen Endeksi şeklinde sıralanmaktadır.

Türkiye'de ise Yaşam Memnuniyeti Araştırması yapılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı; bireyin genel mutluluk algısını, toplumsal değerlerini, temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyetini ve kamu hizmetlerinden memnuniyetini ölçmek ve bu memnuniyet düzeyinin süreç içindeki değişimini takip etmektir. Söz konusu çalışma 2003 yılından itibaren her yıl düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. 2003-2012 yılları arasında araştırmanın örneklem büyüklüğü, Türkiye, kırsal, kent bazında tahminler üretecek şekilde hesaplanmıştır. İlk kez 2013 yılında ise araştırmanın örneklem büyüklüğü, İstatistik Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) 3. Düzey bazında tahminler üretecek şekilde hesaplanmıştır. 2014 yılından bu yana Türkiye düzeyinde tahminler üretecek şekilde tasarlanmış bulunmaktadır (www.tuik.gov.tr). TÜİK tarafından yapılan çalışma incelendiğinde araştırmanın içerisinde, mutluluk, yaşam memnuniyeti düzeyi, temel yaşam alanlarındaki memnuniyet, eğitim, sağlık, asayiş, adli, ulaştırma, belediye/il özel idare hizmetlerinden memnuniyet, çevre güvenliği, umut düzeyi, toplumsal baskı algısı gibi çeşitli konularda verilerin yer aldığı görülmektedir.

Yaşam Memnuniyeti Araştırması içerisinde yer alan mutluluk ve umut düzeyi çalışmanın konusunu ve kapsamını oluşturmaktadır. Bu minvalde çalışmada ilk olarak mutluluk kavramı açıklanmakta, akabinde mutluluk ekonomisi kavramı ile tarihsel serüvenine yer verilmektedir. Sonraki bölümde mutluluk ile ekonomi arasındaki ilişki irdelenmekte ve son tahlilde yaşam memnuniyeti çalışması üzerinden değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bahse konu araştırma üzerinden özellikle de yıllar itibari ile mutluluk düzeyi, cinsiyet, yaş grubu ve medeni duruma göre mutluluk düzeyi, eğitim durumuna göre mutluluk düzeyi, mutluluk kaynağı ve cinsiyete göre umut düzeyinin görünümü irdelenmekte, resmedilmekte ve bazı noktalara dikkat çekilmektedir. Son olarak çalışma sonuç ve değerlendirmeler ile sonlandırılmaktadır.

1.1. Mutluluk Kavramı

Ademoğlu var olduğu günden bu yana mutluluğu anlamaya, açıklamaya ve yakalamaya çalışmıştır. Filozoflar ise mutluluk kavramını insan eylemlerinin en yüksek ve nihai güdümlenici olarak görmüşlerdir (Kangal, 2013, s.215). Mutluluk olgusunu açıklamak için kullanılan farklı olgular ve terimler her zaman karmaşık ve tartışmalı bir durum olmuştur. Akademik yazında mutluluk ile eşanlamlı olarak kullanılan 'özel iyi olma' olgusu, 'bireyin hayatına ilişkin kendi değerlendirmesi' olarak ifade edilmektedir (Bozcuk ve Öz, 2018, s. 4733).

Mutluluk olgusu kökleri felsefi antropolojiye kadar dayanan çok yönlü bir kavram olarak açıklanabilmektedir. Özellikle, mutluluğun gerek bireysel gerekse sosyal boyutu söz konusu olmaktadır. Mutluluk, herhangi bir an içinde yaşanan hoş ruh hali ve duygularını (olumlu etki), yaşam doyumu gibi hayatın genel değerlendirmelerini veya özel iyi oluşu ifade edebilen popüler bir terim olması itibari ile genel olarak psikologlar tarafından da kullanılmaktadır (Yinanç, 2020, s. 4). Öte taraftan insanoğlunun amacı olan mutluluk "etkinlik" ve "kullanım"ın semeresi olarak da açıklanabilmektedir (Fromm, 1999, s. 37).

Mutluluğu, insan hayatının bilişsel ve duyuşsal açıdan değerlendirilmesi olarak tanımlamak da mümkündür. Bu bağlamda, bireyin sevinç, gurur, güven, heyecan gibi pozitif duyguları sık yaşaması; öfke, korku, kaygı, nefret gibi negatif duyguları az yaşaması ve yaşamın çeşitli alanlarından (aile, iş, kariyer vs.) yüksek doyum alması mutlu olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilmektedir (Doğan, Sapmaz ve Çötök, 2013, s. 392). Diğer bir ifade ile mutluluk, kişilerin olumlu duyguları sık, olumsuz duyguları ise az yaşaması ve hayattan yüksek doyum, lezzet alması olarak açıklanabilmektedir (Doğan ve Sapmaz, 2012, s. 298).

Mutluluk kavramı, bireyin bir bütün olarak hayatından zevk alma düzeyi şeklinde ifade edilebilmektedir. Mutluluk, bireyin tüm yaşantısının bir değerlendirmesi olarak açıklanmaktadır. Tüm yaşamın değerlendirilmesi, kişilerin akıllarında şekillendirdikleri bütün unsurları içermektedir. Bireyin nasıl hissettiği, beklentilerini ne denli karşıladığı gibi tüm unsurlar, bu bağlamda değerlendirilmektedir (Deviren ve Yıldız, 2017, s. 233).

Mutluluk olgusuna ilişkin literatürde hazcılık (hedonizm) ve mutçuluk/mutlulukçuluk (eudaimonizm) şeklinde iki farklı geleneksel bakışın olduğu görülmektedir. Hazcılık yaklaşımı, mutluluk olgusuna; yaşamın tüm kesitlerindeki olumlu veya olumsuz olayların değerlendirilmesini içeren öznel iyi oluş hali olarak yaklaşmaktadır. Bu bağlamda hazcılık yaklaşımı, mutluluğun fiziksel faktörlerle beraber yaşamın diğer alanlarında karşılaşılan etmenlerle de ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Mutçuluk yaklaşımı ise mutluluğun kişinin özelliklerinden ve hayat tarzından kaynaklandığını savunmakta ve mutluluğu bir süreç olarak değerlendirmektedir. Özetle, mutluluk olgusunun özellik ve evrensel temelli olarak iki boyut noktasında ele alındığı görülmektedir (Servet, 2017, s. 17).

Mutluluğun psikoloji yazınındaki karşılığı olarak iyi oluş kavramı vurgulanmaktadır. Psikoloji yazınında bireyin iyi olma halini (well-being) ifade etme noktasında çok sayıda olgu söz konusu olmaktadır. Bunlar içerisinde, öznel iyi oluş (subjective well being) mutluluk (happiness), haz (pleasure), yaşam tatmini (life satisfaction) ve yaşam kalitesi (life quality) sayılabilmektedir (Gül, 2017, s.24). Ekonomi yazınında ise mutluluk olgusu, hükümet etkileri gibi kurumsal unsurların bireysel refahı ne denli etkilediğini anlamaya çalışmaktadır (Gül, 2017, s. 17).

1.2. Mutluluğun Düşünsel ve Tarihsel Arka Planı

Antik çağlardan bugüne kadar mutluluk tartışmaları devam etmiştir. Antik Çağ Yunan ahlak felsefesinin en temel suali, mutluluktur (eudaimonia) (Gül, 2017, s. 19). Sokrates'in mutluluğa bakışı, "mutluluk insan doğasının ereğidir" şeklindedir. O halde mutlu olmak iyidir ve ahlakidir. Mutluluğun esas kaynağı ise bilgidir (insan özünün, erdeminin, ereğinin bilgisi). O halde "erdem, bilgidir". Doğru bilgi, doğru eylem için gerekli olmaktadır. Aksi takdir de salt bilmek için bilmenin bir anlamı yoktur (Arslan, 2008, ss. 128-129).

Mutluluk kavramını insan hayatının amacı olarak niteleyen Aristo'ya göre tüm insanlar mutluluğu aramaktadır. Mutluluğun insan hayatının esas amacını oluşturduğunu ileri süren Aristoteles, "*Nikomakhos'a Etik*" isimli eserinde bilge ya da cahil, zengin ya da fakir çoğu insanın temel gayesi olarak mutluluğu görmektedir. Söz konusu kavram, bir araç olarak değil, yüce bir amaç doğrultusunda ifade edilmiştir. Mutluluk sözcüğünü "iyi" kelimesiyle özdeşleştiren Aristoteles, bireye mutluluk sağlayacak iyi hayatın objektif akıl vasıtası ile bulunabileceğini ileri sürmüştür. Farabi de benzer bir biçimde mutluluk olgusunu insanın yüce bir amaç olarak erişebileceği en yüksek iyilik şeklinde tanımlamıştır. Sokrates de mutluluğu en üstün iyi olma durumu şeklinde açıklamış ve mutluluğun bilgi yoluyla elde edileceğini ifade etmiştir (Deviren ve Yıldız, 2017, s. 235). Aristoteles'in mutluluk konusundaki görüşü, tüm insanların mutluluğu aradığı yönündedir. Mutluluk insan yaşamının ereğidir: "Mutluluk ya da iyi ruhun mükemmel olana uygun bir şekilde ya da çeşitli mükemmellikler arasında en iyisine uygun olarak etkinliğidir. Söz konusu etkinlik ise yaşam boyu sürmek durumundadır" (Büyükdüvenci, 1993, s. 41).

Düşünce dünyasının kilise tarafından biçimlendirildiği Orta Çağ Avrupası'nda, uzun yıllar mutluluğa yönelik karamsar bir bakış açısı söz konusu olmuştur. Hz. İsa ve havarilerinin çekmiş oldukları acılar referans gösterilerek "acı çekme" anlayışı yüceltilmiştir. Ölümünden sonra dirilecek olan insan, asıl mutluluğa o vakit erişecektir. Bu zaman diliminde gerçek dünya, gerçek mutluluğa giden yolda bir araç olarak düşünülmüştür. Tam da bu noktada dünyevi mutlulukların peşinden koşmak hoş karşılanmamıştır. On yedinci yüzyılda ise kiliselerin acı çekme üzerine kurulu anlayışından, gerçeğe akıl ve mantık yolu ile varılabileceğine dair inancın hakim olduğu bir döneme girilmiş ve mutluluk olgusu tekrar ön plana çıkmıştır. On sekizinci yüzyılda aklı ve bilimi insan hayatında ön plana almayı hedefleyen, aydınlanma dönemi olarak da isimlendirilen bir dönem yaşanmıştır. Mutluluk bu dönemde yeniden ilgi görmeye ve araştırılmaya başlanmıştır (Gül, 2017, ss. 20-21).

İbni Sina, "Mutluluk ve İnsan Nefsinin Cevher olduğuna İlişkin On Delil" isimli eserinde, mutluluk konusunu kaleme almıştır (İbni Sina, 2011). Gazali ise "Kimyâ-yı Saâdet Mutluluğun Formülü" adlı eserinde mutluluğu ele almıştır (Gazali, 2004). Yine benzer şekilde Bertrand Russell "Mutluluk Yolu" isimli çalışmasında mutluluk ve mutsuzluk üzerine bir metni kaleme almıştır (Russell, 1982). Aristoteles'ten ilk ekonomistlere ve filozoflara kadar Bentham, Mill, Smith mutluluk arayışlarını çalışmalarına konu etmişlerdir (Graham, 2005, s. 42). Diğer bir ifade ile tarihsel serüven içerisinde farklı bakış açıları olsa da mutluluk çalışan filozoflardan bazıları; Aristoteles, Farabi, Sokrates, Jeremy Bentham, J. S. Mill, İbni Sina, Gazali, Nietzsche şeklinde sıralanmaktadır.

Hazcı (Hedonik) felsefeyi benimseyen Jeremy Bentham ise insanın bir şey yaptığı esnada kendisini iyi hissetmesinin önemini belirtmiş ve insanın ne yaptığından ziyade kendisini ne denli iyi hissettiğine odaklanmıştır (Deviren ve Yıldız, 2017, s. 235). J. S. Mill'e göre mutluluk, hazzın varlığı ve acının yokluğudur (Mill, 2003, s. 186).

İnsanın iyi olma halini, mutluluğunu, hazzını ve yaşam memnuniyetini keşfetme girişimi ilk çağlardan bu yana bir araştırma konusudur. Bahse konu alanda yapılan çalışmaların bazılarında mutluluğu maddi alanda, bazılarında manevi alanda, bazı çalışmalarda ise hem maddi hem de manevi alanda edinilebilecek bir ruhsal hal olarak değerlendirilmiştir. Üzerine pek çok kişinin sözler yazdığı mutluluk olgusu karmaşık, duygusal ölçütünü muhtevasında barındıran ve kişilerin yaşadığı olaylardan etkilenen bir kavram olması noktasında günümüzde dünyada çalışılan en önemli konulardan biridir (Dumludağ Gökdemir, 2011, s. 31).

İktisadi açıdan mutluluk, refah iktisadi ve gelişme iktisadi alanları altında incelenirken, günümüzde ise söz konusu alanların yanı sıra mutluluk ekonomisi ismi altında, bir toplumun mutluluğunun nelerden etkilendiği ve mutluluğun artmasına yönelik uygulanacak politikalar gibi konular çalışılmaktadır. Bu durumda bireylerin hayat standartlarından memnun olmasını ve bir kişinin ötekinden daha mutlu olmasını etkileyen unsurların neler olduğu soruları zihinde uyanmaktadır. Bireylerin hayat kalitesini, gelir, sağlık, aile ve arkadaş çevresi, kurumsal ve sosyal açıdan edinilen faydaların etkilediği düşünülmektedir. İnsanların genetik özellikleri, hayata başlarken sahip oldukları avantajlar da hayata bakış açılarını ve buna bağlı olarak mutluluk seviyelerini etkileyen önemli unsurlar olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Bu sebeple de aynı ortama ve şartlara sahip olan bireylerin mutluluk düzeyleri birbirinden farklı olabilmektedir (Güzel, 2018, s. 390). Mutluluğun ekonomi ile ilişkisi daha detaylı bir şekilde sonraki bölümde kaleme alınmış bulunmaktadır.

1.3. Mutluluk - Ekonomi İlişkisi

Mutluluk yakın geçmişe kadar psikoloji alanı altında çalışılan bir konu olmuştur. Ancak ekonomik ve sosyal politikalar alanında da mutluluk konusunun çalışılması ile konu her geçen gün daha derin bir hal almıştır. Easterlin'in 1974 yılında Scitovsky'nin de 1976 yılında konuyu psikolojiden ekonomiye taşımalarıyla mutluluk paradoksu ekonomi yazınının bir tartışması haline gelmiştir. Konunun iktisat biliminde popülerlik kazanması ile çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir (Dumludağ Gökdemir, 2011, s. 37).

Mutluluk olgusu bireylerin mevcut hayatının, genel kalitesini tahlil eden bir ölçü olarak açıklanmaktadır. Bir diğer ifade ile kişinin yaşadığı hayatı ne kadar çok sevdiğini gösteren bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Mutluluğun süreç içinde yükseldiğini ve hayat standartlarındaki artışla ilgili olduğunu gören ekonomistler, mutluluk ekonomisi ismi altında çalışmalar yapmışlardır. Bu noktada, mutluluk ekonomisinin refah iktisadı, kalkınma iktisadı ve davranışsal iktisat ile ilişkili olduğu söylenebilmektedir. Refah ekonomisi ve davranışsal iktisat içinde “mutluluk” olgusunun yerini “fayda” olgusunun almasına yönelik tartışmalar söz konusu olmaktadır. Gelişme iktisadı ise mutluluğu, gelişmişlik düzeyinin bir göstergesi olarak değerlendirmektedir. Mutluluk ekonomisi ise uygulamalı çalışmalarla gelişen bir alan olarak görülmekte mutluluğun iktisadi belirleyicilerini ve mutluluğu yükseltmeye yönelik ekonomi politikalarını hedef almaktadır (Çevik, Altunkeski ve Kantarcı, 2019, s. 183).

Mutluluk ve fayda arasında özdeşleşme ilk olarak 17. yüzyıl sonu ve 18. yüzyıl felsefesinde gün yüzüne çıkmış ekonomi ise söz konusu bu özdeşliği kuramın özüne oturtmuştur. A. Smith “Ulusların Zenginliği” isimli eserinde piyasa mekanizması veya görünmez el vasıtası ile toplumsal refahın yükseleceğini savunurken, bunun da mutluluğa katkı sunacağını, maddi zenginlikle oluşan faydanın mutluluğun esas şartı olduğunu belirtmektedir (Servet, 2017, s. 18).

Faydacı düşüncenin hakim olduğu zaman diliminde mutluluk, bireysel ve toplumsal çıkarlarla ve bireyin hazzı dayalı faaliyetleri toplamıyla ifade edilerek farklı perspektifler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Doğanın, insanoğlunu haz ve acı gibi iki durumun eline bıraktığı görüşü üzerine odaklanan faydacı görüş, insanların mutluluğa ancak ve ancak beraber yaşamak zorunda olduğu diğer insanlar arasında varılabileceğini ileri sürmektedir. Faydacı görüşün öncülerinden John Stuart Mill’in en yüksek mutluluk ilkesi, “eylemleri haz sağladıkları oranda doğru-iyi, acıya neden oldukları oranda yanlış-kötü olarak kabul eden ilke” şeklinde tanımlamaktadır (Özdemir Arpacıoğlu, 2019, s. 6600).

Faydacılığın, çok sayıda insana en fazla mutluluğu sunacak eylem olarak formüle edilmesi çoğu insana cazip gelmektedir. Fakat düşünürler tarafından yapılan irdelemeler, faydacılığın cazibesine gölge düşürmekte ve faydacı mutluluk anlayışının birçok sorunu ihtiva ettiğini göstermektedir. Bu irdelemeler, mutluluk ve haz kavramlarının bireylere ahlaki birer ilke olarak rehberlik etmede yeterli açıklığa sahip olmadığını ortaya koymaktadır (Diş Başok, 2017, s. 80).

Mutluluk ile ilgili araştırmacılar uzunca bir süre gelir gibi bireyi tatmin edici faktörler üzerinde çalışmalar yapmış ve bireyin mutluluk anlayışının ortalama gelire göre farklılık gösterebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Fakat bahse konu bu görüş geçmişte olduğu kadar günümüzde kabul görmemektedir. Nitekim "fayda" mutluluk olarak ifade edilecek olursa yoksul bireyler daha fazla faydaya sahip olabilecek potansiyele sahip olacaktır. Örnek vermek gerekirse, yetersiz beslenmeye maruz kalan kişilerin yaşamlarında gerçekleşecek en küçük bir iyileşme bile onlara mutluluk getirebilmektedir. Bu sebeple gelir seviyesi mutluluğu doğrudan etkilemekle beraber tek başına mutluluk kaynağı olarak açıklanamamaktadır (Akgiş, 2015, s. 70).

Mutluluk ekonomisi, kamu politikaları uygulanarak insanların yaşam memnuniyetlerinin ne denli yükseltilebileceğini araştıran bir kamu ekonomisi alt dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Mikroekonomi teorisinde standart varsayımlardan birisi, ceteris paribus, kişilerin tercihleri ne kadar fazla ise, yaşam kalitelerinin de o denli fazla olacağıdır. Bunun sebebi, seçeneği artan bireylerin kendi refahlarını maksimize edecek eylemleri tercih etmeleridir. Öte taraftan gelirin artması bireyin daha çok tercih arasından faydasını en fazla yapan mal ve hizmet sepetini seçme imkanı vereceğinden ötürü daha yüksek gelir daha yüksek mutluluğa sebep olabilir. Tam da bu noktada bir mal veya hizmetten ek bir birim daha tüketimin toplam faydada oluşturduğu değişikliğe marjinal fayda adı verilmektedir (Acar, 2019, s. 146).

Mutluluk ekonomisi olgusu, Richard Easterlin’in 1974 yılında “Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence” adlı çalışmasını yayımlamasıyla ve ileri sürdüğü Easterlin Paradoksu ile gün yüzüne çıkmıştır. Easterlin, gelir ile mutluluk arasındaki ilişkiyi tahlil eden ilk ekonomistlerden biri olarak

karşımıza çıkmaktadır. Mutluluk ekonomisi, insanların kişisel mutluluğunun yükselmesine sebep olan unsurların neler olabileceğinin araştırıldığı bir alandır. Mutluluk olgusunu etkileyen faktörler kişiden kişiye farklılık gösterebileceği gibi, farklı devletlerde, farklı zamanlarda ve farklı coğrafi bölgelerde ya da farklı değerlere sahip sosyal yapılarda da değişkenlik gösterebilir (Timur ve Çağlayan Akay, 2017, s. 89). R. Easterlin'in çalışması kadar Scitovcky'nin 1976 yılında kaleme almış olduğu "The Joyless Economy: An Inquiry into Human Satisfaction and Consumer Dissatisfaction" isimli eserin mutluluğun ekonomik çalışmalarda yer edinmesi sürecinde önemi büyüktür (Çirkin ve Göksel, 2016, s. 376).

Ortodoks yaklaşımda fayda, rasyonel insanın bütçe kısıtı altında salt gelirine dayalı iken yeni bir yaklaşım olan mutluluk ekonomisi, daha geniş bir fayda ile refah görüşüne dayanmaktadır. Bahse konu görüş rasyonel olan ve olmayan etkileri de gün yüzüne çıkarmaya çalışmaktadır. Mutluluk ekonomisi, sosyo-ekonomik faktörlerden ziyade makroekonomik politikaların neticesi olan iktisadi büyüme, işsizlik, enflasyon gibi ekonomik faktörleri ve iyi yönetim gibi kurumsal unsurların bireylerin refahından hareketle mutluluğu nasıl etkilediğini irdelemektedir (Deviren ve Yıldız, 2017, s. 236).

Mutluluk ekonomisi literatürü, bireyin mutluluk derecesini etkileyen çok sayıda faktörün olabileceğini belirtmektedir. Bireyin sağlığı, kamu sağlık politikaları, bireyin güvenliği, sosyal yaşam bunlardan sadece birkaçı olarak sıralanmaktadır (Acar, 2019, s. 146). Özetle, mutluluk ekonomisi kavramı, bireylerin mutluluğunu yükseltici kamu politikalarının neler olabileceği üzerinde çalışmaların yapıldığı bir alandır. Bunun yanı sıra bireylerin mutluluk kaynaklarının tespit edilmesi ve özellikle bu belirleyiciler arasında iktisadi değişkenlerin ne ölçüde ve nasıl etkili olduğunun belirlenmesi de mutluluk ekonomisi başlığı altında irdelenmektedir (Şeker, 2009, s. 116).

1.4. Yaşam Memnuniyeti Araştırması Üzerinden Değerlendirmeler

21. yüzyılda mutluluk alanına ilişkin yapılan çalışmalar son derece önem kazanmıştır. Mutluluk bir refah ölçütü ve gelişmişlik seviyesinin bir göstergesi olarak kabul görmüştür. Bunun yanı sıra hükümetler kamu politikalarını şekillendirirken, bu konuda tutulan istatistiki sonuçlardan yararlanmaya başlamış ve söz konusu verilerin toplanabilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde birimler oluşturulmuştur (Gül, 2017, s. 21).

Günümüzde mutluluğu Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın ikamesi olarak çok boyutlu bir biçimde ölçen endeksler söz konusu olmaktadır. İyi Oluş Endeksi, bireylerin ne denli refah seviyesi içinde yaşadıklarını, eğitim, gelir ve sağlık göstergelerinin yanı sıra içinde bulunulan çevre, sosyal ilişkiler, aile hayatı gibi içsel ve dışsal unsurları da içerisine alarak 11 temel bileşenle ölçmeyi amaçlayan ve genel mutluluk düzeyini işaret eden bir endekstir. Sosyal Gelişme Endeksi ise daha fazla birey odaklı bir gelişmişlik ölçütünden yola çıkarak, bir ülkenin vatandaşlarının temel gereksinimlerini giderme, onların yaşam kalitelerini sürdürüp iyileştirebilecekleri ortamı oluşturma ve kişilerin potansiyellerini tam anlamıyla değerlendirebilecekleri şartları sunma kapasitesini ölçmektedir. Mutlu Yaşam Beklentisi hesaplanması için ülke içerisindeki resmi ölüm kayıtları ve bireylere yapılan memnuniyet ve mutluluk anketleri kullanılmaktadır. Anketlerle bireylerin öz bildirimi neticesi ne kadar mutlu olduklarına ulaşılmaktadır (Özdemir Arpacıoğlu, 2019, s. 6603).

Mutluluğun ölçülebilirliği ve kullanılan ölçekler irdelendiği zaman, Oxford Mutluluk Envanteri, Cantril Merdiveni, Genel Sağlık Anketi, Dünya Değerler Araştırması, Yaşam memnuniyeti Skalası, Eurobarometre Araştırması ve Genel Sosyal Anket ön plana çıkmaktadır (Yılmaz, 2018). Ayrıca bu konuda dünya mutluluk raporları da yayımlanmaktadır. Bunlar, OECD Daha İyi Yaşam Endeksi, Dünya Mutluluk Raporu, Mutlu Gezen Endeksi şeklinde sıralanmaktadır.

Bireylerin yaşam memnuniyetlerini ölçmek ve diğer bileşenler ile etkileşimlerini çözmek için Türkiye'nin de içinde bulunduğu 41 ülkede OECD tarafından gerçekleştirilen "Yaşam Memnuniyeti Endeksi", Avrupa Birliği'ne üye 28 ülkede ise gerçekleştirilen "Euro-Barometre" ve ABD'de 1972 yılından günümüze kadar yapılan "Genel Sosyal Araştırma" bu çalışmaların küresel anlamda en fazla bilinen ve geniş ölçekte olanlarıdır

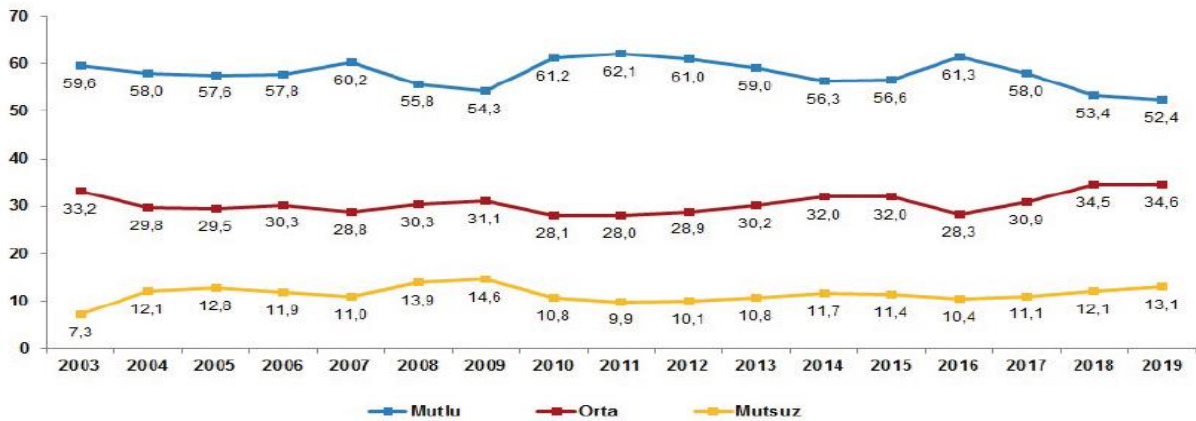
(Korkmaz vd., 2015, s. 79). Türkiye’de ise “Yaşam Memnuniyeti Araştırması”, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından tüm ülkede 2003 yılında (Korkmaz vd., 2015, s. 79) Hanehalkı Bütçe Anketi’ne yeni bir modül açılmak suretiyle uygulanmıştır. Ancak 2004 yılı ve sonrasında bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Söz konusu araştırma 2013 yılı itibari ile il düzeyinde de yapılabilecek duruma gelmiştir. Bu araştırma kapsamında mutluluk seviyesini ölçmek amacı ile insanlara çeşitli sorular yöneltilmektedir (Beşel, Yardımcıoğlu ve Gürdal, 2015, s. 306).

TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması’nda, mutluluğun demografik, ekonomik, fiziksel ve sosyal çevre, içinde yaşanılan ülkenin durumu gibi yaşam şartlarını belirleyen bileşenlerin neticesinde meydana geldiği belirtilmektedir (Güzel, 2018, s. 390).

Mutluluk olgusunu sadece iktisadi göstergelerle açıklamaya çalışan; demografik, ekonomik, fiziksel çevre, sosyal çevre ve içinde yaşanılan ülkenin sosyo-ekonomik durumu gibi parametreleri göz ardı eden bir hesaplama rasyonel olmayacaktır. Abraham Maslow’un 1943 yılında yayınlanmış olduğu “Gereksinimler Hiyerarşisi” isimli eserinde de insan ihtiyaçları gelir dışında başka bir dizi unsurları da muhtevasında barındırmaktadır. Mutluluk, tüm bu ihtiyaçlar giderildiği müddetçe mümkün olabilir. Maslow’un kuramından, insanların yaşama arzusu noktasında ihtiyaç duyduğu motivasyon kaynakları (fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, ait olma ve sevgi ihtiyacı, saygı ihtiyacı, kendini gerçekleştirme ihtiyacı) mutluluk üzerinde önemli bir belirleyicidir. Tam da bu noktada mutluluğun çok sayıda değişken tarafından etkilendiği söylenebilmektedir (Özdemir Arpacıoğlu, 2019, s. 6601).

Bireysel mutluluğun ölçülmesi ve analiz edilmesi mümkündür. İnsanlar hayatlarının kalitesi noktasında en iyi değerlendirmeyi yapabilecek kapasiteye sahip durumdadır. İnsanlara iyi oluşları ile ilgili doğrudan soru yönelmek mutluluklarını ölçmek için uygun bir stratejidir (Dumludağ, 2014, s. 372).

Türkiye’de ampirik mutluluk araştırmaları, insanların yaşamdan elde ettikleri memnuniyet ve mutluluğa dair veri toplanmasını sağlayan Yaşam Memnuniyeti Anketleri ile beraber artış göstermiştir (Timur ve Çağlayan Akay, 2017, s. 91). TÜİK, Türkiye’de yaşam memnuniyeti çalışması yaparak, bireylerin genel mutluluk algısını, toplumsal değer yargılarını, temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyetini ve kamu hizmetlerinden memnuniyetini ölçmekte ve memnuniyet seviyelerinin süreç içindeki değişimini takip etmektedir (Güzel, 2018, s. 390). Tüm bu bilgiler ışığında yaşam memnuniyet çalışması mutluluk sonuçları aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İlk olarak yıllar itibariyle mutluluk düzeyi grafiğine yer verilmiştir.

Grafik 1. Yıllar itibariyle mutluluk düzeyi (%)

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2019.

Grafik incelendiği zaman mutlu olduğunu ifade edenlerin oranı genel olarak 2003-2016 yılları arasında %54,3 - %61,3 gibi dar bir bantta hareket ederken, 2016 yılından itibaren aşağı yönlü net bir eğilim içine girilmiştir. Ayrıca 2003 yılında mutlu olduğunu ifade edenlerin oranı %59,6 iken zaman içerisinde bir miktar artış olsa da son tahlilde 2019 yılında bu oran %52,4’e düşmüş bulunmaktadır. Aynı tarihler arasında mutsuz olduğunu

ifade edenlerin oranı 2003 yılında %7,3 iken, 2019 yılında bu oran %13,1'e çıkmış bulunmaktadır. Genel olarak insanların mutsuzlaştığı söylenebilmektedir. İnsanların ne denli mutlu olduklarını ayrıntılı bir şekilde aşağıda tasniflenen tablolarda görmek mümkündür.

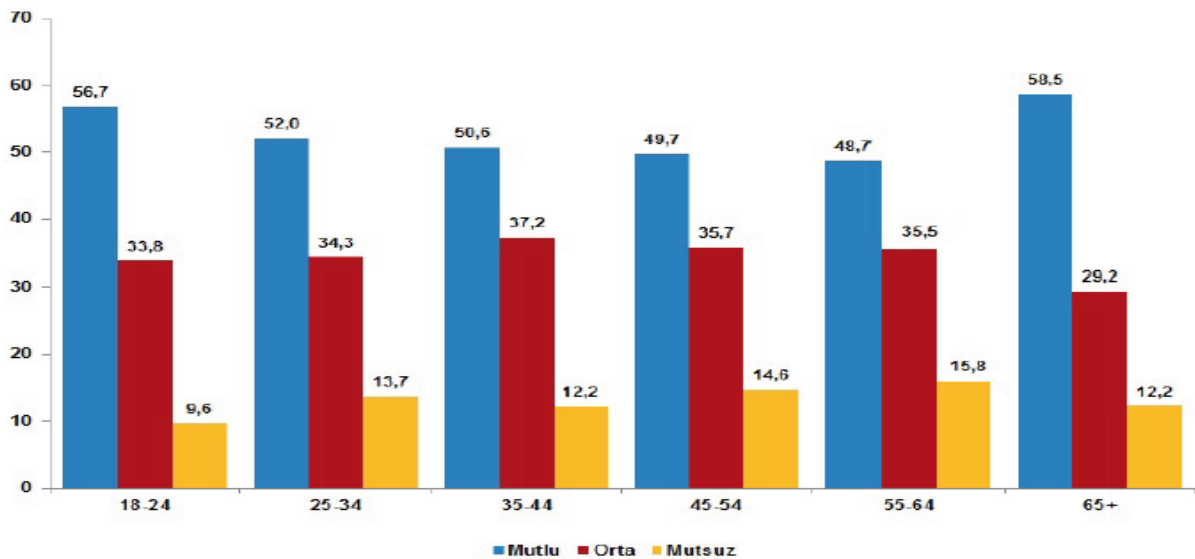
Tablo 1.

Cinsiyet, yaş grubu ve medeni duruma göre mutluluk düzeyi, 2018, 2019 (%)

	Mutluluk düzeyi					
	Mutlu		Orta		Mutsuz	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Toplam	53.4	52.4	34.5	34.6	12.1	13.1
Erkek	49.6	47.6	36.4	37.1	14.0	15.4
Kadın	57.0	57.0	32.7	32.2	10.2	10.8
Yaş grubu						
18-24	55.4	56.7	35.1	33.8	9.5	9.6
25-34	53.2	52.0	36.4	34.3	10.4	13.7
35-44	50.7	50.6	36.9	37.2	12.3	12.2
45-54	47.8	49.7	36.4	35.7	15.7	14.6
55-64	55.7	48.7	31.8	35.5	12.6	15.8
65+	61.2	58.5	26.8	29.2	12.0	12.2
Medeni durum						
Evli	56.3	55.6	32.9	32.9	10.8	11.5
Erkek	51.6	50.6	34.9	35.2	13.5	14.2
Kadın	60.7	60.2	30.9	30.8	8.3	9.0
Evli olmayan	46.7	45.1	38.3	38.4	15.0	16.6
Erkek	45.5	41.3	39.3	40.9	15.1	17.8
Kadın	47.9	49.1	37.2	35.6	14.9	15.2

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2019

Tablo irdelendiği zaman en mutluların 65 yaş üstü kesim olduğu görülmektedir. Öte taraftan evli olanların evli olmayanlara göre daha mutlu olduğu ancak bu oranın da geçen yıla göre azaldığı gözlemlenmektedir. Benzer şekilde evli erkeklerin kadınlara göre daha mutlu olduğu görülse de bir önceki yıla göre bu oranda da düşüş görülmektedir. Bazı istisnalar dışında genel olarak insanlarda mutsuzluk artarken, mutlu olanların oranında ise düşüş yaşanmaktadır. Yaş grubuna göre mutluluk düzeyinin daha iyi anlaşılabilmesi için aşağıda grafik şeklinde de sunulmuştur.

Grafik 2. Yaş grubuna göre mutluluk düzeyi (%), 2019

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2019.

Yaş grubuna göre mutluluk düzeyi derinlemesine incelendiği zaman, ilk olarak doğum dönemi dikkate alındığında 2000 ve sonrasında doğanların (18-24), 70'li ve 80'li ve yıllarda doğan (35-44, 45-54) kişilere kıyasla daha mutlu oldukları görülmektedir. Bunun nedenlerinden biri tüketim imkanlarının daha fazla olması, teknolojiden daha iyi faydalanmaları, elde etme-tüketme-değiştirme döngülerinin çok fazla olması gibi nedenlere bağlanabilir. 18-24 yaş aralığında mutluluk düzeyi %56,7 iken, 25-34 yaş aralığında bu oran %52'ye düşmüş bulunmaktadır. Bu yaş aralığında mutluluğun daha düşük, mutsuzluk oranının da yüksek olmasının nedenlerinden bazıları, üniversite mezunu olup, iş bulamamak, çarpan etkisi ile gelir elde edememek, elbette mutluluğu salt maddi unsurlar oluşturmamaktadır. Ancak sayılan maddi durumların sonucu psikolojik olarak kendini yetersiz hissetme ve toplumda yer edinememe şeklinde kendini gösterebileceği için mutsuzluk ile sonuçlanması muhtemeldir.

Grafikten de net bir şekilde yorumlanacağı üzere, insanların yaşı ilerledikçe mutlu olanların oranı düşmekte, 65 yaş üstü kesimde tekrar keskin bir yükseliş yaşanmaktadır. Elbette yaşanan bu yükselişin hem sosyolojik hem de psikolojik nedenleri söz konusu olmaktadır. 55-64 grubuna kıyasla +65'in mutsuzluk düzeyinin 3,5 puan kadar düşmesi; mutluluğun ise 10 puan kadar artması önem ihtiva etmektedir.

Mutluluk ile yaş arasındaki ilişkiyi açıklayan bir hipotez olan U şeklindeki hipotez, mutluluk ve yaş arasında eğrisel bir ilişki olduğunu önermektedir. Bu eğrisel ilişkide mutluluk düzeyi ergenlik döneminde yüksek olmasına rağmen 30 yaşta azalırken, emekli olunmasıyla mutluluk düzeyi tekrar yükselmeye başlamaktadır (Yinanç, 2020, s. 19). Hiç şüphe yok ki insanların mutlu olmalarını etkileyen bir diğer unsur da eğitimidir. Bu noktada aşağıda eğitim durumuna göre mutluluk düzeyi 2018-2019 yılları karşılaştırmalı olarak tasniflenmiştir.

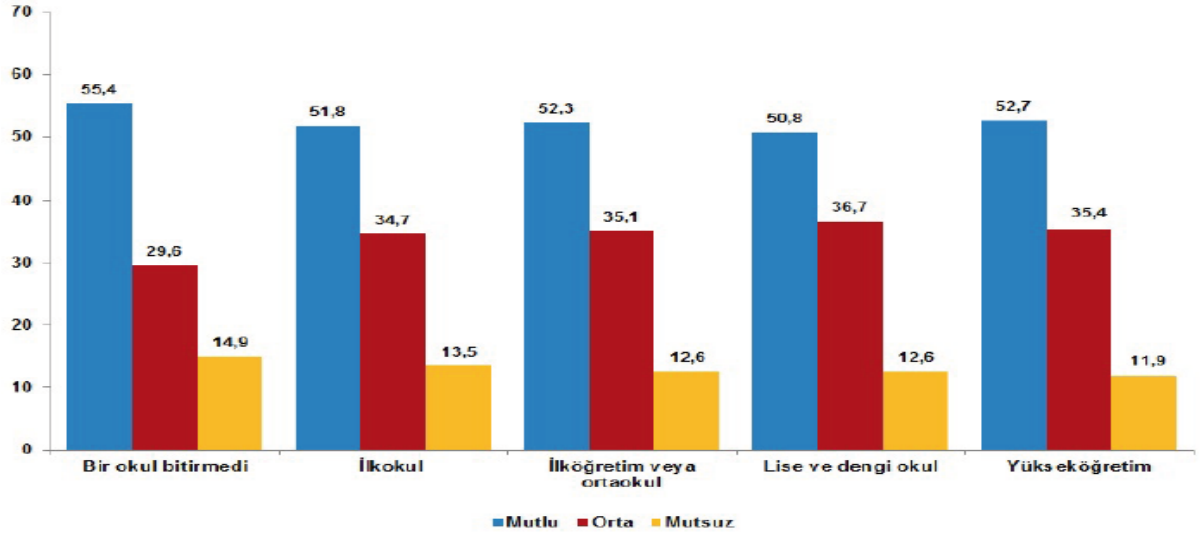
Tablo 2.

Eğitim durumuna göre mutluluk düzeyi, 2018, 2019 (%)

	Mutluluk düzeyi					
	Mutlu		Orta		Mutsuz	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Toplam	53.4	52.4	34.5	34.6	12.1	13.1
Bir okul bitirmede	59.0	55.4	27.0	29.6	14.0	14.9
İlkokul	52.3	51.8	35.0	34.7	12.7	13.5
İlköğretim veya ortaokul	52.6	52.3	35.6	35.1	11.8	12.6
Lise ve dengi okul	51.3	50.8	38.1	36.7	10.7	12.6
Yükseköğretim	53.9	52.7	34.8	35.4	11.3	11.9

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2019.

Tablo irdelendiği zaman, bir okul bitirmeyen, ilkokul, ilköğretim veya ortaokul, lise ve dengi okullar ile yükseköğretim kurumlarından mezun olan kişilerin mutsuz olduklarına dair oran 2018 yılına göre 2019 yılında artış göstermiştir. Diğer bir ifade ile mutlu olanların oranı 2019 yılında bir önceki yıla göre düşüş yaşamaktadır. Bu durumu eğitimin insanları mutlu etmediği şeklinde yorumlamak yerine, insanların eğitim sonrası iş bulma ve eğitiminin sonucunda bunu iş hayatında kullanma ya da buna dair umutlarının azalması şeklinde yorumlanabilmektedir. Ülke ekonomisinin istihdama etkisi, istihdamın da insanların eğitime bakış açısının sonucu olduğu söylenebilmektedir. Eğitim durumuna göre mutluluk düzeyini daha net okunabilmesi için aşağıdaki grafik hazırlanmıştır.

Grafik 3. Eğitim durumuna göre mutluluk düzeyi (%), 2019

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2019.

Eğitim durumuna göre mutluluk düzeyini 2019 yılı verileri üzerinden kendi içinde analiz etmek gerekirse, genel olarak eğitim düzeyi arttıkça mutsuz olanların oranının düştüğü görülmektedir. Ancak bu düşüşün mutlu olanların oranını ne denli etkilediği önem arz etmektedir. Yükseköğretim kurumlarından mezun olan insanlar ile ilkokul ve ortaokul mezunu insanların mutluluk oranları arasındaki farkın az olması da üzerine düşünülmesi gereken bir konudur. Öte taraftan bir okul bitirmeyenlerin %55,4'ü mutlu iken, yükseköğretim kurumlarından mezun olanların %52,7'sinin mutlu olması da irdelenmelidir.

Mutluluğu etkileyen pek çok faktör söz konusu olmaktadır. Bunlar, psikolojik, ekonomik, eğitimsel, sosyal ve politik olmak üzere çok yönlü bir durumdadır (Yılmaz, 2018, s. 22). Tam da bu noktada mutluluğun kaynağının irdelenmesi önem arz etmektedir. Mutluluk kaynağına dair 2012-2019 yıllarına dair veriler aşağıda tasnif edilmiştir.

Tablo 3.

Mutluluk kaynağı, 2012-2019 (%)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tüm aile	69.6	73.0	73.3	72.3	70.2	70.6	74.2	74.1
Çocuklar	13.9	12.9	13.4	13.1	15.1	14.3	12.9	12.8
Eş	7.0	5.2	5.0	5.3	4.7	5.4	3.6	3.7
Anne/baba	3.5	2.9	3.1	2.8	3.6	3.2	2.7	2.5
Kendisi	2.2	2.5	1.9	2.7	2.7	3.4	3.3	3.8
Torunlar	2.0	1.7	1.4	1.9	1.9	1.9	1.8	1.6
Diğer	1.8	1.9	2.1	1.9	1.7	1.2	1.4	1.5
Mutluluk kaynağı olan değerler								
Sağlık	70.8	68.0	68.8	68.8	72.1	68.0	69.0	69.9
Sevgi	13.8	15.2	15.4	15.8	14.6	16.6	15.5	14.3
Başarı	6.7	8.6	8.5	8.6	7.0	9.0	8.8	9.2
Para	5.1	4.1	4.2	3.9	3.2	3.9	4.2	4.2
İş	3.1	2.3	2.2	2.0	2.3	1.9	2.2	2.1
Diğer	0.6	1.8	0.9	1.0	0.8	0.6	0.2	0.3

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2019.

Tablo incelendiği zaman insanları; tüm aile, çocuklar, eş, anne-baba, kişinin kendisi, torunlar veya diğer faktörlerin farklı oranlarda mutlu ettiği görülmektedir. Ancak burada özellikle vurgulanması gereken noktalardan biri mutluluk kaynağı olarak eşin yıllar içerisindeki oranının düşmesidir. 2012 yılında bu oran %7 iken 2019 yılına gelindiği zaman bu oranın %3,7 olduğu görülmektedir. Elbette bunun birçok nedeni, her insanın kendi iç dinamiklerinden kaynaklı sebepleri söz konusu olmaktadır. Öte taraftan mutluluk kaynağı olarak kişinin kendisinin oranı 2012 yılında %2,2 iken, bu oran 2019 yılında %3,8'e çıkmış bulunmaktadır. Küresel dünyanın post-modern insanların bireyi yalnızlaştırması, eşten ziyade kendisi ile mutlu olmasının iktisadi, sosyolojik ve psikolojik boyutları ile ele alınmalıdır.

Mutluluk kaynağı olan değerler sağlık, sevgi, başarı, para, iş ve diğerleri insanları farklı derecelerde mutlu etmektedir. 2019 yılında insanlar mutluluğun kaynağının en fazla sağlık, sonra sırası ile sevgi, başarı, para, iş ve diğerleri olduğunu düşünmektedirler. Mutluluk için umut düzeyi de büyük önem arz temektedir. Bu bağlamda cinsiyete göre umut düzeyi aşağıdaki tabloda tasnif edilmiştir.

Tablo 4.

Cinsiyete göre umut düzeyi, 2012-2019 (%)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toplam								
Umutlu	76.6	77.0	73.8	74.4	76.8	73.4	72.1	70.0
Umutlu değil	23.4	23.0	26.2	25.6	23.2	26.6	27.9	30.0
Erkek								
Umutlu	76.3	76.5	72.8	74.7	77.0	72.2	71.1	69.0
Umutlu değil	23.7	23.5	27.2	25.3	23.0	27.8	28.9	31.0
Kadın								
Umutlu	76.9	77.5	74.7	74.0	76.7	74.7	73.0	70.8
Umutlu değil	23.1	22.5	25.3	26.0	23.3	25.3	27.0	29.2

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2019.

İnsan umut duygusuyla yaşama bağlanarak, hayatın her alanında zihinsel, fiziksel, duygusal sosyal yeterlilikleri beklentilerine ulaşabileceğine ya da beklentilerinin gerçekleşebileceğine inanırken, umutsuzluk duygusunda tam tersini yaşamaktadır (Ağır, 2017, s. 95). Tam da bu noktada mutluluk ile umutlu olmak arasındaki ilişki büyük önem arz etmektedir. Umudu olmayan insanın mutluluğundan söz etmek mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda cinsiyete göre umut düzeyinin yıllar içerisindeki durumu incelendiğinde, genel olarak umutlu olan insanların oranı 2012 yılından 2019 yılına kadar inişli çıkışlı bir trend izlese de bu oranın 2012 yılında %76,6'dan 2019 yılında %70'e düştüğü görülmektedir. Durumu tersten okumak gerekirse umutlu olmayanların oranı 2012 yılında %23,4 iken bu oran 2019 yılında %30'a ulaşmış bulunmaktadır.

Literatür irdelendiği zaman, yaşam memnuniyeti noktasında birçok araştırmada cinsiyet farkı gözetilmemektedir. Fakat kadınlar aralarındaki fark küçük olsa dahi, erkeklerin bildirdiğine göre daha yüksek mutluluk göstermektedir. Bunun sebebi, kadınların erkeklerden gerek olumlu gerekse olumsuz anlamda duygularını aşırı düzeyde deneyimlemesi olarak ifade edilmektedir. Duyguların yoğunluğundaki bu çeşitlilik, kadınların neden erkeklerden daha mutlu olduğunu açıklayabilmektedir (Yinanç, 2020, s. 19). Bu bilgileri destekler nitelikte kadınların erkeklere göre hemen hemen her dönemde daha umutlu oldukları görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirmeler

Mutluluk, insanların her zaman ve dönemde elde etmeye çalıştığı bir olgudur. Birçok disiplin içinde çalışılan ve disiplinler arası çalışmalara da konu edilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Mutluluk algısı, anlayışı ve yaşayışı insandan insana değişmekte olsa da esas amaç optimum bir standardı yakalamaktır. Bu noktada tarihsel serüven içinde farklı bakış açılarıyla Aristoteles'ten, Farabi'ye, Sokrates'ten Gazali'ye,

Smith'den Bentham'a kadar pek çok düşünür mutluluk üzerine çalışmış ve eserler kaleme almıştır. Mutluluk, tüm zamanların, ülkelerin ve insanlığın elde etmeye çalıştığı ortak hedeftir. Zaman içinde mutluluğun ölçülebilirliği üzerine çalışmış dahası çeşitli ölçekler de geliştirilmiştir. Benzer şekilde mutluluk ile ilgili dünyada çeşitli raporlar da yayımlanmaktadır. Türkiye'de de mutluluk ile ilgili TÜİK tarafından yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırması önem arz etmektedir. Bu bağlamda Yaşam Memnuniyeti Araştırmasının mutluluğa dair 2019 yılı sonuçlarının önceki yıllarla karşılaştırmak suretiyle değerlendirilmiştir. Çalışmada, yıllar itibariyle mutluluk düzeyi, cinsiyet-yaş grubu ve medeni duruma göre mutluluk düzeyi, eğitim durumuna göre mutluluk düzeyi, mutluluğun kaynağı ve son olarak da cinsiyete göre umut düzeyi verileri irdelenmiştir.

İl olarak yıllar itibari ile mutluluk düzeyi tahlil edildiği zaman 2003 yılında mutlu olduğunu ifade edenlerin oranı %59,6 iken zaman içerisinde bir miktar artış olsa da son tahlil de 2019 yılında bu oran %52,4'e düşmüş bulunmaktadır. Aynı tarihler arasında mutsuz olduğunu ifade edenlerin oranı 2003 yılında %7,3 iken, 2019 yılında bu oran %13,1'e çıkmış bulunmaktadır. Genel olarak insanların mutsuzlaştığı söylenebilmektedir. Bu durumun nedenlerinin irdelenmesi büyük önem ihtiva etmektedir. Bu minvalde konu detaylandırılarak tahlil edilmektedir.

Cinsiyet, yaş grubu ve medeni duruma göre mutluluk düzeyi irdelendiği zaman yaş grupları arasında en mutlu olanların 65 yaş üstü kesim olduğu görülmektedir. İnsanların yaşı ilerledikçe mutlu olanların oranı düşmekte, 65 yaş üstü kesimde tekrar keskin bir yükseliş yaşandığı görülmektedir. Elbette yaşanan bu yükselişin hem sosyolojik hem de psikolojik nedenleri söz konusu olmaktadır. Öte taraftan evli olanların evli olmayanlara göre daha mutlu olduğu ancak bu oranında geçen yıla göre azaldığı gözlemlenmektedir. Benzer şekilde evli erkeklerin kadınlara göre daha mutlu olduğu görülse de bir önceki yıla göre bu oranda da düşüş görülmektedir. Bazı istisnalar dışında genel olarak insanlarda mutsuzluk artarken, mutlu olanların oranında ise düşme yaşanmaktadır. Hiç şüphe yok ki insanların mutlu olmalarını etkileyen bir diğer unsur da eğitimidir. Bu noktada aşağıda eğitim durumuna göre mutluluk düzeyi 2018-2019 yılları karşılaştırmalı olarak irdelenmiştir.

Eğitim durumuna göre mutluluk düzeyi incelendiği zaman, bir okul bitirmeyen, ilkokul, ilköğretim veya ortaokul, lise ve dengi okullar ile yükseköğretim kurumlarından mezun olan kişilerin mutsuz olduklarına dair oran 2018 yılına göre 2019 yılında artış göstermiştir. Diğer bir ifade ile mutlu olanların oranı 2019 yılında bir önceki yıla göre düşüş yaşamaktadır. Bu durumu eğitimin insanları mutlu etmediği şeklinde yorumlamak yerine, insanların eğitim sonrası iş bulma ve eğitiminin sonucunda bunu iş hayatında kullanma ya da buna dair umutlarının azalması şeklinde yorumlayabilmek mümkündür. Ülke ekonomisinin istihdama etkisi, istihdamın da insanların eğitime bakış açısının sonucu olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca genel olarak eğitim düzeyi arttıkça mutsuz olanların oranının düştüğü görülmektedir. Ancak bu düşüşün mutlu olanların oranını ne denli etkilediği önem arz etmektedir. Yükseköğretim kurumlarından mezun olan insanlar ile ilkokul ve ortaokul mezunu insanların mutluluk oranları arasındaki farkın az olması da üzerine düşünülmesi gereken bir konudur. Öte taraftan bir okul bitirmeyenlerin %55,4'ü mutlu iken, yükseköğretim kurumlarından mezun olanların %52,7'sinin mutlu olması da irdelenmelidir.

Mutluluğu etkileyen pek çok faktör söz konusu olmaktadır. Tam da bu noktada mutluluğun kaynağının incelenmesi önem arz etmektedir. Mutluluk kaynağı tahlil edildiği zaman insanları, tüm aile, çocuklar, eş, anne-baba, kişinin kendisi, torunlar veya diğer faktörlerin farklı oranlarda mutlu ettiği görülmektedir. Ancak burada özellikle vurgulanması gereken noktalardan biri mutluluk kaynağı olarak eşin yıllar içerisinde oranın düşmesidir. 2012 yılında bu oran %7 iken 2019 yılına gelindiği zaman bu oranın %3,7 olduğu görülmektedir. Elbette bunun birçok nedeni, her insanın kendi iç dinamiklerinden kaynaklı sebepleri söz konusu olmaktadır. Öte taraftan mutluluk kaynağı olarak kişinin kendisinin oranı 2012 yılında %2,2 iken, bu oran 2019 yılında %3,8'e çıkmış bulunmaktadır. Küresel dünyanın post-modern insanların bireyi yalnızlaştırması, eşten ziyade kendisi ile mutlu olmasının iktisadi, sosyolojik ve psikolojik boyutları ile ele alınmalıdır.

Mutluluk kaynağı olan değerler sağlık, sevgi, başarı, para, iş ve diğerleri insanları farklı derecelerde mutlu etmektedir. 2019 yılında insanlar mutluluğun kaynağının en fazla sağlık sonra sırası ile sevgi, başarı, para, iş ve diğerleri olduğunu düşünmektedirler.

Mutluluk için umut düzeyi de büyük önem arz temektedir. Hiç şüphe yok ki umutlu olmak mutlu olmak için son derece önemlidir. Umudu olmayan insanın mutluluğundan söz etmek mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda cinsiyete göre umut düzeyinin yıllar içerisindeki durumu incelendiğinde, genel olarak umutlu olan insanların oranı 2012 yılından 2019 yılına kadar inişli çıkışlı bir trend izlese de bu oranın 2012 yılında %76,6'dan 2019 yılında %70'e düştüğü görülmektedir. Durumu tersten okumak gerekirse umutlu olmayanların oranı 2012 yılında %23,4 iken bu oran 2019 yılında %30'a ulaşmış bulunmaktadır. Kadınların ise erkeklere göre hemen hemen her dönemde daha umutlu oldukları görülmektedir.

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana her zaman mutlu olmak için çaba sarf etmiştir. Elbette mutluluğu algılama ve yaşama biçimi kişiden kişiye değişse de aranan tek realite olduğu aşikardır. Bu noktada optimum düzeyde insanların mutluluğu için devletler politikalar geliştirmelidir. Türkiye'de Yaşam Memnuniyeti Araştırmasının yapıldığı gayesinden yola çıkılarak insanların mutluluk ve memnuniyet düzeyleri ölçülüp, değişimleri takip edilmektedir. Çalışmaya konu edilen göstergeler için 'orta' olarak açıklanan oran genelde üçte birlik bir kesimi oluşturmaktadır. 'Mutlu' olanların oranı ise genelde yarıya tekabül etmektedir. Özetle, toplumda 'mutlu+orta' olan kesim %80'lik bir orana karşılık gelmektedir. 2019 yılı verilerine göre mutlu olanların oranı %52,4, umutlu olanların ise %70 olduğu görülmektedir. Ancak burada önemle vurgulanması gereken nokta önceki yıllara göre gerek mutluluk gerekse umutlu olanların oranında düşüş yaşanmasıdır. Önemli olan bu oranın her daim yukarıya taşınmasıdır. Bunun çok boyutlu nedenleri olsa da insanların mutlu ve umutlu olmaları için başta ekonomik olmak üzere, sosyal ve kültürel açıdan var olan politikaların gözden geçirilmesi ya da yeni politikalar üretilmesi önem ihtiva etmektedir.

Kaynakça

- Acar, Y. (2019). Türkiye'de yaşam memnuniyetinin belirleyicileri: İller üzerine bir yatay kesit analizi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 145-157.
- Arslan, A. (2008). *İlkçağ felsefe tarihi 2*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ağır, M. S. (2017). Yaşam kalitesi, değerler ve umut-umutsuzluk. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, 84-103.
- Akgış, Ö. (2015). Bir refah göstergesi olarak Türkiye'de mutluluğun mekansal dağılışı, *Türk Coğrafya Dergisi*, 65, 69-76.
- Beşel, F., Yardımcıoğlu, F., ve Gürdal, T. (2015). Yaşam memnuniyeti araştırması kapsamında çalışma hayatının analizi: 2003-2014 dönemi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 16. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Özel Sayısı, 305-316.
- Bozcuk, A. E., ve Öz, Y. (2018). Finansal durum, mutluluk ve umut(suzluk): Üniversite öğrencilerinde bir uygulama. *Social Sciences Studies Journal*, 4(23), 4731-4741.
- Büyükdüvenci, S. (1993). Aristoteles'te mutluluk kavramı, *Felsefe Dünyası*, 9, 41-45.
- Çevik, N. K., Altınkeski, B. K., ve Kantarcı, T. (2019). Mutlu gezegen endeksi: Dünyanın en mutlu ülkelerinden panel veri bulguları. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ek Sayı, Aralık, 81-201.
- Çirkin, Z., ve Göksel, T. (2016). Mutluluk ve gelir. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(2), 375-400.
- Deviren, N. V., ve Yıldız, O. (2017). Gayrisafı milli mutluluğun ekonomik kalkınmadaki rolü: Bhutan Krallığı örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4), 232-248.
- Diş Başok, S. (2017). Bentham ve Mill'in klasik faydacılığı bağlamında mutluluk problemi. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 7, 80-100.
- Doğan, T., ve Sapmaz, F. (2012). Oxford Mutluluk Ölçeği Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin üniversite öğrencilerinde incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 25, 297-304.
- Doğan, T., Sapmaz, F., ve Çötök, N. A. (2013). Öz-eleştiri ve mutluluk. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21, 391-400.

- Dumludağ, D. (2014). Fayda, mutluluk ve refah. A. F. Yasan ve D. Dumludağ (Eds.), *Kalkınmada yeni yaklaşımlar*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Dumludağ Gökdemir, Ö. (2011). *Mutluluk ve iktisadi parametreler üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fromm, E. (1999). *Erdem ve mutluluk*, (A. Yörükkan, çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Graham, C. (2005). The economics of happiness insights on globalization from a novel approach. *World Economics*, 6(3), 41-56.
- Gül, S. (2017). *Mutluluk ekonomisi ve göç üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güzel, S. (2018). Gelir eşitsizliği, refah ve mutluluk. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 389-394.
- İbni S. (2011). *Mutluluk ve insan nefsinin cevher olduğuna ilişkin on delil/ahlak klasikleri 2*, (F. Toktaş, çev.). Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- İmam Gazâli. (2004). *Kimyâ-yı saâdet mutluluğun formülü 2. cilt*, (A. Arslan, çev.). İstanbul: Yeni Şafak Yayınları.
- Kangal, A. (2013). Mutluluk üzerine kavramsal bir değerlendirme ve Türk hanehalkı için bazı sonuçla. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 214-233.
- Korkmaz, M., Germir, H. N., Yücel, A. S., ve Gürkan, A. (2015). Yaşam memnuniyeti üzerinde etkili olan sosyodemografik bileşenler üzerine bir analiz. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 78-111.
- Mill, J. S. (2003). *Utilitarianism and on liberty*. M. Warnock (Ed.). Wiley-Blackwell.
- Özdemir Arpacıoğlu, Ö. (2019). Mutluluk kavramı ve iktisatta mutluluk üzerine bir inceleme. *Social Sciences Studies Journal*, 5(50), 6598-6608.
- Russell, B. (1982). *Mutluluk yolu*. N. Özyürek (Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Servet, O. (2017). Mutluluğun Türkiye'deki belirleyenlerinin zaman içinde değişimi. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 35, 16-42.
- Şeker, M. (2009). Mutluluk ekonomisi. *Sosyoloji Konferansları*, 39, 115-140.
- Timur, B., ve Akay, E. Ç. (2017). Kadın ve erkeklerin mutluluğunu etkileyen faktörlerin genelleştirilmiş sıralı logit modeli ile analizi. *Social Sciences Research Journal*, 6(3), 88-105.
- Yılmaz, E. (2018). *Davranışsal ekonomide gelir ve mutluluk ilişkisi ve bir uygulama: Samsun ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yinanç, A. (2020). *Türkiye'de eğitim ve sosyal göstergelerin mutlulukla ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/YMA_2019/turkce/index.html, Erişim Tarihi: 10.03.2020.

Reflections and Metaphoric Perceptions of Translator Trainees Related to Translators' Status**

Çevirmen Adaylarının, Çevirmenlerin Statüleri ile İlgili Görüşleri ve Metaforik Algıları

Gökçe Dişlen Dağgöl* , Duygu İşpınar Akçayoğlu

Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Translation and Interpreting, Turkey

Abstract

Throughout history, translation has had a notable role in the spread of knowledge. Contrary to what is assumed, translation is not confined to just finding the equivalences of words. Translators are quite active in the translating process, and translation, as a multidimensional act, requires various skills and responsibilities. However, despite the fact that translation is a very old human activity, translation as a profession seems to require more time to gain the desired status, which is the focus of this study. This study aims to reveal prospective translators' perceptions about their future profession before they start working as professional translators, and it focuses on students' viewpoints about translation, translators, status of translators and the probable ways to enhance the status of translators. Hence, 23 second-year students enrolled in the Department of Translation and Interpreting Studies were included in this study. Data were collected qualitatively through reflection papers and open-ended question forms that aimed to elicit the participants' views regarding the definition of translation and suggestions about improving the status of translators. The findings indicate that translator trainees have different descriptions regarding translation, translators, and translation processes and think that translators have low-status. The study provides a number of suggestions of prospective translators to increase the status of the profession.

Keywords: Translator Status, Translator Training, English-Majors, Metaphor.

Öz

Çeviri, tarih boyunca bilginin yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Sanılanın aksine, çeviri sadece kelimelerin eşdeğerlerini bulmaktan ibaret değildir. Çevirmenler, çeviri sürecinde oldukça aktiftirler ve çok yönlü bir eylem olan çeviri çeşitli beceri ve sorumluluk gerektirir. Ancak, çeviri çok eski bir eylem olsa da çevirmenlik mesleğinin istenen statüye ulaşması için daha çok zamana ihtiyacı vardır. Temel noktası çevirmen statüsü olan bu çalışma, mütercim tercümanlık öğrencilerinin profesyonel olarak çevirmenliğe başlamadan önce gelecekteki meslekleri hakkındaki algılarını incelemeyi amaçlamakta ve öğrencilerin çeviri, çevirmen, çevirmen statüsü ve statülerini iyileştirmenin olası yolları hakkındaki görüşlerine odaklanmaktadır. Bu nedenle, Mütercim Tercümanlık Bölümüne kayıtlı 23 ikinci sınıf öğrencisi çalışmaya dahil edilmiştir. Veriler nitel olarak, yansıtma kağıtları ve açık uçlu soru formları yoluyla toplanmıştır. Bulgular, öğrencilerin çeviri ve çevirmene dair farklı tanımlamalarının olduğunu ve çevirmenlerin düşük bir statüye sahip olduklarını düşündüklerini göstermiştir. Çalışma, mesleki statünün artırılması konusunda öğrencilerin önerilerini sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çevirmen Statüsü, Çevirmen Eğitimi, İngilizce Bölümü Öğrencileri, Metafor.

* Corresponding Author / Sorumlu Yazar: gdislen@atu.edu.tr

Article Info / Makale Bilgileri:

Received / Gönderim: 13.06.2020 Accepted / Kabul: 27.11.2020

** Preliminary findings of this study were presented in the 2nd International Congress on New Horizons in Education and Social Sciences (ICES-2019), in İstanbul, Turkey on June 18-19, 2019.

To cite this article / Atıf için:

Dişlen Dağgöl, G., & İşpınar Akçayoğlu, D. (2020). Reflections and metaphoric perceptions of translator trainees related to translators' status. *Curr Res Soc Sci*, 6(2), 149-160. doi:10.30613/uresosc.751173

To link to this article / Bağlantı için:

<http://dx.doi.org/10.30613/uresosc.751173>

Introduction

Translation has acted as a bridge since the ancient times, and it contributed to development of different sciences even in the 9th and 10th centuries (Yalçın, 2015). The act of translation is known to be quite old. As Munday (2008) notes, the practice of translation was discussed by, for instance, Cicero and Horace (first century BCE) and St Jerome (fourth century CE). However, the development of translation studies is relatively new. Translation has been accepted as an academic field since it was accepted that translation could be taught (Akalin & Gündoğdu, 2010), and as a new branch of science, there are different definitions of translation (Baykan, 2005).

Translation is a multi-dimensional and complicated process (Yıldız, 2004), and it is defined as transferring images and meaning from one language into another (Sunel, 1988). According to Kızıltan (2017), translation, which is as old as human history, is an attempt to overcome the language barriers caused by foreign languages, and it will continue to exist as long as different languages are spoken. Therefore, translation could connect several different languages and cultures, which makes translation essential in conveying information. İli and Komissarov (2016) note that messages are transferred into not only a different language but also a different culture; thus, a translator should overcome both linguistic and cultural obstacles to be understood better by the readers of the target language.

Translation is known to lead to many cultural and social changes throughout human history; therefore, translation and translators play a leading role in every interaction between foreign societies (Ersoy & Erkut, 2014). Translators not only transfer words and sentences linguistically, but they also take the role of cultural mediators and they build a bridge between source and target cultures through cultural communication (Bedeker & Feinauer, 2006; Shirinzadeh & Mahadi, 2015). Therefore, translation is no longer viewed only as a cross-linguistic activity; it is also a remarkable, cross-cultural form of communication (Abbasi, Salehzadeh, Janfaza, Assemi, & Dehghan, 2012). However, successful communication depends on the ability of the translators.

The job of translators is more difficult than it seems because translation is not merely finding the equivalences of words and sentences. Translators must assume many different roles. According to Göktaş (2014), translation is comprised of many stages that follow each other and that are impossible to separate from each other. At this point, translators enable this process to be understandable for those who do not know the language. With such an important mission, translators should gain the status that they deserve in the society.

1.1. Translators' Status

The status of translators is covered under the sociology of translation (Chesterman, 2009). Pym, Grin, Sfreddo and Chan (2012) define 'status' as a set of social signals displaying the presumptions that one has a level of qualification or competence in a desired skill and the value which is associated with that skill. They further identify five features that involve the meaning of status as follows:

Table 1.

Five features that involve meaning of status

Recognition & Prestige:	Appearance or recognition of the status of the translator in official documents. It could be an indication such as allocating translators or interpreters a category of their own in forms where one's occupation needs to be stated; in other words, recognizing translating as a stand-alone profession which can be classified as a specific field
Authority :	The source of power which provides translators with the certification to carry out translating. The authority

	could come from a government institution, professional body or even educational institutions.
Remuneration :	The status of an occupation is determined by the amount of remuneration it receives for the service rendered and vice versa.
Professional Exclusivity:	One of the features to determine the status of a profession is whether there is exclusivity in the profession, i.e. whether only a small number of people who possess the competence and recognition are allowed to practice while others who may not possess the required skills and knowledge are legally barred from practising their craft.
Trustworthiness :	As the translation process involves bridging two cultures, the element of trust is essential when translators communicate with clients. The trustworthiness of a translator may come from the institution which recognises the translator.

As it is evident in the table presented above, translators' status is a complicated and multi-dimensional concept. It is a quasi-profession that is experiencing a lot of difficulties in gaining the full professional status, and one of the basic reasons for this situation is the lack of recognition attached by the public (Kang & Shunmugam, 2014). Ferreira-Alves (2011) suggests that society has misconceptions and biases about the translators' place and importance in the social system. The study conducted among translators/interpreters by Bahk-Halberg (2007) showed that translation was seen as a low-prestige profession, and for example clients treat translators as secretaries in Korean context. According to Dam and Korning Zethsen (2008), not only translators and translation scholars, but also non-translators agree that translation is a low-status occupation. Dam and Korning Zethsen (2008) also found that translators' salary and potential influence on companies were lower than expected. External views about the translation profession included "seldom recognized and poorly paid" (Venuti, 1995), "low status" (Bassnett, 2002) and "thankless" (Risku, 2004).

Translator trainees may have differing beliefs about the profession before graduation. For instance, the study by Sinković (2018) revealed that translation students perceived translation as a profession of high occupational status, although they also believed that people outside the field do not appreciate their work. There can be differences in the perceptions of translators and interpreters, as well. The study conducted by Katan (2009) indicated that translators viewed themselves as having a middle and low status occupation while interpreters had higher beliefs about their profession. Similarly, Setton and Liangliang (2009) found that interpreters enjoyed higher status than translators, and most of the participants were inclined to lower the importance of their roles as cultural mediators. Actually, translators have different roles, and they make texts understandable and meaningful to the target reader. According to Melkumyan and Dabaghi (2011), translators play a key role in general and literary translation by rendering a unique composition universal. Different metaphors describe their roles such as bridge builders across the space between source and target (Bassnett, 2002), playing a musical score (André, 2014) and puzzle-solvers or musical arrangers (Green, 2010).

All in all, translation and translators take a remarkable role in the spread of knowledge and the enrichment of cultures. Translation involves various mental activities such as language, thinking, problem solving, information processing and perception. A translator acts as an active expert who senses, processes, signifies and produces meaning (Coban, 2015). However, translation as a profession seems not to receive the desired and deserved attention by society. Given that translator training programmes are expected to raise awareness in the translation profession from different perspectives, this study set out to involve translator trainees.

Translator trainees, who are encouraged to think critically and provide solutions about the problems before they start their profession, are more likely to become more conscious about what they do as translators in the future. Therefore, this study aims to elicit translation students' views about translation, translators, the status of translators and possible solutions to enhance the status of translators. It particularly focused on one of the problems of the translation profession, the status of translators, from the perspectives of translator trainees.

Method

2.1. Research Design

This study, which is descriptive in nature, utilised a qualitative approach in order to elicit translation students' perceptions about translation, translators, and the status of translators. The data were collected through reflective essays and open-ended questions.

A strength of qualitative data collection methods is that they enable researchers to obtain in-depth data about a specific topic. The participating students were asked to indicate their views about translation and translators in a detailed way through the questions and metaphors given to them in the open-ended questions form. Metaphors could yield valuable data regarding an issue under investigation. As by its nature qualitative research yields a multitude of heterogeneous pieces of information that have complex meaningful structures, this complexity could be made clearer through the use of metaphors (Schmitt, 2005). Metaphors provide specific, personalized sides to familiar phenomena. Schmitt (1995) states that many, sometimes contradictory, metaphors could be used for the representation of one particular phenomenon.

2.2. Participants

The participants were comprised of 23 second-year students at the Department of Translation and Interpreting in a state university located in southern Turkey. This study was conducted within the framework of Critical Thinking Skills Course and it included only 2nd year students. In the second year of their education, the students in the department start to do translation as assignments and take some theoretical courses about translation. Exploration of their views about translation and their future profession in the second year of their education, before they start working as translators and after they receive some theoretical and practical courses about translation, seemed to be a topic worth investigating.

2.3. Data Collection Procedure

In the first phase of the study, the translator trainees were provided with some guiding questions about translation, translators and their status in society. Based on these questions, the students were asked to write a reflection essay. In the second phase of the study, the participants were asked some open-ended questions. Six students did not complete the open-ended questions form; therefore, they were excluded from the second phase of the study. The open-ended questions involved two different parts. In the first part, the students were asked to express their opinions about the status of translators and indicate potential solutions about how to enhance the status of translators. In the second part, they were given some categories (*countries, sports, musical instruments, art and other*) to define translation through metaphors. For instance, they were expected to answer the question "*If translation were a country, which country would it be like? Why?*". The question was constructed in the same way for all the categories. However, the participants were not limited to only these categories; they could indicate their views in addition to these in the "other" category to share *what translation is like* in their opinion.

2.4. Data Analysis

Both the reflection papers and the open-ended questions were analysed qualitatively; hence, the data were subjected to content analysis. In the content analysis approach, the codes are generated from the data; researchers perform careful readings of the data and then establish and apply codes (Rothwell, 2010). Content

analysis of the data through the examination of the codes and patterns enables a contextual and interpretive understanding of the phenomenon under investigation (Miles & Huberman, 1994). Sandelowski (2000) states that as researchers try to understand the latent content of information, qualitative content analysis is interpretive in nature. In line with this, Berg (2001) recommends to provide relevant excerpts from the data if latent meaning is being denoted. Excerpts of the participants' original statements were thus provided in this study.

Findings

The findings of the present study centered on students' viewpoints about translation, translator, the status of translators and possible ways to improve their status. The analysis of the first element of the reflection paper, which is related to the opinions about translation, was presented together with the students' metaphors about translation in the open-ended questions forms. Then their perceptions about the translator, the status of translators, and suggestions about how to enhance their status were presented respectively.

3.1. Findings About the Definitions and Metaphors About Translation

The first item of the reflection paper aimed to identify the students' perceptions about translation. Beside the general and well-known definitions of the translation provided by the students from various sources they cover in their courses, their answers involved insights about the ways in which they view translation. A number of participants mentioned the *"intellectual ability and higher skills"* required by the translation activity (f=4). The students further explained that translation was about the ways to make different cultures, behaviours, or any other messages conveyed in the source text understandable to people who do not know the elements of the foreign culture (f=4). Two students stated that the translation activity was both good (because you have the power to convey meaning) and bad (because a little mistake can ruin everything). Deeper and challenging sides of translation were also mentioned by the students with quotes such as *"translation is beyond changing words"* (f=2); *"translation is beyond word games"* (f=2); *"translation is a hard activity requiring responsibility and patience"* (f=2); and *"you have to triple check everything"* (f=1). On the other hand, a number of students reflected their interest in translation and the importance of translation both in their own life and in the life of others in general. For instance, *"translation is an important activity needed in everyday life"* (f=3); *"translation is a passion"* (f=1); *"I like being lost in words"* (f=1).

Following their views and definitions about translation, the students were asked to describe what translation is like and why. They were also asked to complete sentences such as *"Translation is like ... because ..."*. The findings regarding the metaphors were collected and presented in categories including "metaphors about countries", "metaphors about sports", "metaphors about musical instruments", and "other".

3.1.1. Metaphors about countries.

The students were asked *"If translation were a country, which country would it be like? Why?"*. Responses included both important, joyful, and potentially valuable sides to translation and challenging, complicated, and risky sides that are not often recognized. Some excerpts are as follows:

"Translation is like Turkey; it is a big country but its development is not given sufficient importance"

"Translation is like the Vatican or Italy because of its rich historical background"

"Translation is like the climate of Romania. Sometimes it is rainy, sometimes it is sunny; doing translation sometimes involves joy but sometimes it has challenges"

"Translation is like South Korea because it requires discipline and even dictatorship"

"Translation is like a Middle Eastern country because the translator uses some strategies to make a complicated situation understandable for others".

"Translation is like Turkey because although there are some bright opportunities in every field, they are not recognized. Its real value is not recognized well."

3.1.2. Metaphors about sports.

The students were asked “*If translation were a sport, which sport would it be like? Why?*” The responses included good, valuable, and enjoyable sides of translation that resemble sports. On the other hand, the metaphors involved the importance of doing the right movements just at the right time and using some tactics while making decisions for the right translation, having no second chances, being patient and practising a lot, and having some risks when things are done without sufficient knowledge and experience. Some excerpts are as follows:

“Translation is like wrestling because although it has a long history, it is not given much attention”.

“Translation is like billiards because it is enjoyable, but it requires patience and you only have one shot to make after careful consideration.”

“Translation is like Pilates because although it is difficult and painful while doing, there’s relief after it finishes.”

“Translation is like Yoga because it makes the mind relax.”

“Translation is like swimming because unless you know how to swim you drown; if you do not know how to translate you get lost in the text.”

“Translation is like tennis because you need to catch the ball at the right time.”

“Translation is like chess because you should know which chess pieces to use as well as how and when to use them.”

“Translation is like basketball because you need to know the necessary tactics and maneuvers”.

3.1.3. Metaphors about musical instruments.

The students were asked “*If translation were a musical instrument, which musical instrument would it be like? Why?*”. Responses included the role of practice and knowledge to produce music through musical instruments and using the necessary chords and sounds. Translation involves word choice preferences and strategies that help to produce a similar product. Although people might think that anyone can do it, it actually requires knowledge and practice. Some excerpts are as follows:

“Translation is like a guitar because just like guitars have many chords, translation has many strategies.”

“Translation is like a guitar because everyone thinks that anyone can play it.”

“Translation is like music itself because it requires both knowledge and joy.”

“Translation is like a Cello because at first it takes so much time to do the first move, but in time it becomes automatic and enjoyable.”

“Translation is like a Piano because it involves so many different sounds, and one sound could yield so many different results.”

“Translation is like a Piano because it is complicated”.

“Translation is like playing any instrument. It requires ability and practice, just like translation”

3.1.4. Other metaphors.

The students were asked to indicate any other metaphors about translation apart from those in the groups. Responses included the knowledge, patience, delicacy, experience, and creativity needed for translation through various metaphors. Some excerpts are as follows:

“Translation is like being a doctor and knowing which vein goes where.”

“Translation is like being an artist and producing new things every single day”

“Translation is like painting a picture; at first it looks nice but later you can see many errors.”

“Translation is like art. In art you imitate nature; in translation you imitate the source language”.

“Translation is like sculpture; it requires delicacy, diligence, and perfectionism.”

“Translation is like literature; you play with words while translating.”

“Translation is like needlepoint; it requires delicacy.”

“Translation is like writing a poem. Not everyone can do it.”

“Translation is like an endless road. You keep going, but the road never finishes”

“Translation is like children’s games; you learn when you are playing”

“Translation is like a door; people just see the door. The translator opens that door and helps people to see what is behind that door.”

“Translation is like building an architectural building, and the cement you use is the strategies used in translation”.

“Translation is like being an actor. You must know the audience, and the audience should know you. However, what you are doing is actually acting the role of someone else.”

“Translation is like a baby growing in the mother’s womb. Its birth brings a totally new creature, and a lot of patience is needed in the growing process”.

3.2. Findings About Translators and Their Status

The students were asked about translators as professionals. Some of the students’ views reflected the *risky* nature of being a translator. For instance, *“being a translator is a risky job that might cause problems in case of a mistake”* was mentioned by 2 students. The students’ responses also involved the *richness* of the professions from a number of different views. Some examples includes *“a translator is a person who should be reliable, patient and honest in order to convey the meaning successfully“* (f=3), *“being a translator is prestigious and enjoyable”* (f=1); and *“being a translator enables us to learn new things every day”* (f=1). Finally, the important role that translators play was mentioned in comments such as *“translators have very important roles that are not recognized”* (f=2), *“translators are the small stones of culture”* (f=1), and *“translators are invisible, unknown heroes.”* (f=1).

The students were also asked about the status of translators in Turkey. Their responses included the themes presented in Table 2, which indicated generally low or insufficient status of the translators or negative views about the process and product of the translation job.

Table 2.

Views about the status of translators

Themes	f
Time and effort needed for translation is underestimated	14
Translators are not recognized	11
Translators are not appreciated sufficiently	10
Anyone who knows two languages is considered to be able to do translation	6
Being a translator is not a prestigious job	6
Translators have low status	5
Being a translator is a prestigious job	3

As seen in Table 2, the most frequently mentioned themes were *“the time and effort needed for translation is generally underestimated”* (f=14), *“translators are not recognized in society”* (f=11), and *“translators are not appreciated sufficiently”* (f=10).

In addition to the general notions about translators’ status, the students were asked their suggestions about how to improve the status of translators. Their answers are displayed in Table 3.

Table 3.
Suggestions about how to improve the status of translators

Themes	<i>f</i>
Conducting awareness-raising activities about translators (For instance: TV programs, books or films, videos or documentaries, social media posts, etc.)	16
Appreciating the time and effort needed for translation	8
Highlighting the importance of translators	4
Establishing more translation departments at universities	2
Organizing seminars, conferences, workshops about translation	2
Increasing the quality of education in translation departments	2
Establishing translation clubs	2
Establishing unity among translators /Rules and conditions should be specified	2
Paying translators more	2
Providing more job opportunities for translators	1

Parallel to the findings about the lack of appreciation and recognition about the translators in society, the most frequently mentioned recommendation about how to increase the awareness in society of translators is *conducting awareness-raising activities about translators* ($f=16$). Some suggestions included TV programs, books or films, videos or documentaries, and social media posts. The participants also highlighted the need for *appreciating the time and effort needed for translation* ($f=8$) and *highlighting the importance of translators* ($f=4$).

Discussion

This study aimed to identify second-year translation department students' views about translation, translators, and the status of translators, and utilised qualitative methods to collect data. Hence, the participants were asked to write a reflection letter and respond in open-ended questions.

The participants were first asked to define translation and to deepen their definition through metaphors. As the participants in the present study were second-year students, they could provide the components of formal definitions of translation. Their definitions described translation as an old, rich activity and highlighted the importance of translation for all parts of society. The participants reported that translation had an important place in miscellaneous fields of life. According to Patience (2016), translation in everyday life has great importance, and it allows for cross-fertilization of languages, the spread of knowledge in different areas, as well as communication and mutual understanding for the unity, peace, cooperation and development between nations. The participants also mentioned that translation is beyond changing words or simply finding their equivalents, indicating that it involves many other factors to be taken into consideration. As Schwarz, Stiegelbauer and Husar (2016) state, translator's work goes beyond words. The study by Alfaori (2017) also reports that translation includes transferring not only the meaning of words but also the style, emotions, impression and effect of the author in the source language into the target language. Therefore, the multidimensional nature of translation could be a problem for translators. These potentially problematic factors were also mentioned by the participants. They stated that translation could have risks as translators could easily make some mistakes that result in inaccurate translation. The participants highlighted that translation requires more time, careful thought, and effort than it seems. The creativity required for good translations was also highlighted.

The findings also indicated that translation as an activity was a kind of passion for some of the participants. These kinds of answers also included that translation helped the mind to relax, became a passion for those who enjoyed it, and gave the translator the power to connect between different cultures and countries. The knowledge required for translation was also emphasized by several participants. Acioly-Régner, Koroleva, Mikhaleva, Régner (2015) note that translation requires certain skills and competences, and translators deepen

and improve their working languages and subjects they work on while translating. As a multifaceted term (De Toro, 2007), Neubert (2000) lists overall features of translation competence as complexity, heterogeneity, approximation, open-endedness, creativity, situationality, and historicity. The participants mentioned some of these features in various questions and highlighted the lack of appreciation and recognition in society.

The participants' responses included both challenging and satisfying sides of the field of translation. The examples in the metaphors, related particularly to sports and musical instruments, indicated the importance of using strategies and tactics and the role of nuance in translation. According to Lörscher (1991), translation strategy could be considered a conscious procedure used by an individual to solve a problem when translating a text segment". As they act as a connector linking theory and practice together (Hönig and Kussmaul, 1982), translation strategies play a crucial role in the field of Translation Studies. Sdobnikov (2012) describes the levels of a translator's decision-making as analyzing the communicative situation; determining the translation goal; choosing a translation strategy; choosing translation tactics; and choosing translation operations (p.861).

The metaphoric descriptions also mentioned the delicacy and diligence required in the translation processes, but they reportedly remained unnoticed and unappreciated by society. It seems that translation competence is recognized by those who are involved in the translation profession, and there is a need for raising awareness about the features required for translation competence. Literature has documented findings in relation to the fact that translation as an activity or product is perceived as mechanical (Hermans and Lambert 1998, p. 123) or non-creative (Koskinen 2000, p. 54, Bassnett 2002, p. 12) especially by those who are outside the profession.

The metaphors produced by the participants mentioned the joyful, satisfying, and challenging sides of translation that require a lot of patience, careful and hard work, and practice. Štefčík, J. (2015) also reported the highly demanding nature of translation requiring an "exceptional degree of professionalism and considerable amount of time" (p. 139).

Given all these views about the various features of translation with special emphasis on unappreciative attitudes and thoughts, the participants' views about the status of translators displayed parallel findings. Only a small number of participants think that being a translator is prestigious. The other findings reflected not sufficiently recognized or unappreciated side of translation. The participants stated that the time and effort needed for translation generally remain unrecognised or ignored by people. Understanding the occupational prestige of the profession of translation could make a positive contribution to the understanding about both the physical and mental process of translation in general and from a social perspective (Aly, 2018). The participants' responses to various questions indicated insufficient attention and understanding regarding translation processes and translators. Translation is an activity that requires a lot of patience; however, these details are not recognized by society. The need for this appreciation was highlighted by the participants in more than one question. Vermeer (1994) also reported that a better appreciation of translator's social position could become possible only if people understood translators' tasks.

Translators must have various skills and abilities to deal with the complicated task of translation that require higher skills and intellectual ability as indicated by the participants in this study. Translation is not confined to transferring words and sentences linguistically; it requires to take the role of cultural mediators because translators build a bridge between source and target cultures through cultural communication (Bedeker & Feinauer, 2006; Shirinzadeh & Mahadi, 2015). However, as there is a general tendency in the public to see translation as a mechanical, almost instantaneous process of converting one language to another (Kang & Shunmugam, 2014), translation is not considered a prestigious job and anyone who is bilingual is believed to be able to do translation. The lack of public recognition and appreciation is reported to be a factor that causes professional translators to perceive their profession as low-status (Katan, 2009; Ferreira-Alves, 2011; Bahk-Halberg, 2007). The participating students seem to be aware of this factor; therefore, their suggestions regarding the improvement of this status might help pave the way towards recognising translators as full-fledged professionals.

This study also elicited the participants' views about improving the status of the profession. The top-suggested item was to raise the awareness of the public about translators through media with some examples including TV programs, books or films, videos or documentaries, social media posts, etc. The participants' other suggestions (e.g. appreciating the time and effort needed for translation, highlighting the importance of translators, establishing more translation departments, etc.) were also centered around activities to make translators more visible and to help the public to appreciate their work. Kang and Shunmugam (2014) also report that raising awareness of the public about the "merits of engaging professional translators to do translation work and the meaningful contribution translators make to society" is needed (p. 203), which is believed to help change the perceptions of the public towards translators. In addition, parallel to the suggestions of a number of students in the present study, a union protecting translators through standards could be helpful to increase the status of the profession. Kang and Shunmugam (2014) claims that providing a legal representative body and educating the public would certainly yield changes to the perceptions of translators towards their profession. Leech (2005) also notes that translator associations do not play a role in raising awareness in public about the importance of the translation profession. However, as stated by Ruokonen (2013), translator associations need to strive for closer cooperation with clients, employers and relevant authorities to make their work and expertise visible and concerted political actions are needed to improve the working conditions and status of translators. Dam and Zethsen (2009) suggest more studies on translators and interpreters as a social and professional groups to foster their status.

In conclusion, the present study focused on an issue that is not given much importance and remains an important problem for the future of the profession and the people who choose this profession. Translation is an important activity that requires a lot of hard work, time, patience, and difficult decision-making processes. People doing it as a full-time profession desire more appreciation for this hard work from clients and people in society. The limitation of this study is that it included future translators at the Department of Translation and Interpreting who were enrolled in their second year at a newly founded university. Studies to be conducted with more translation department students and translators from various places would shed more light on the issue. More studies could also allow for the improvement of translator training programs.

References

- Abbasi, G., Salehzadeh, S., Janfaza, E., Assemi, A., & Dehghan, S. S. (2012). Language, translation, and culture. In *International Conference on Language, Medias and Culture*, 33, 83-87.
- Acioly-Régnier, N. M., Koroleva, D. B., Mikhaleva, L. V., & Régnier, J. C. (2015). Translation competence as a complex multidimensional aspect. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 200, 142-148.
- Akalın, R., & Gündoğdu, M. (2010). Akademik çeviri eğitiminin temel ilkeleri üzerine düşünceler: Uygulanan ders izlenceleri bağlamında hedefler ve beklentiler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 79-93.
- Alfaori, N. A. D. M. (2017). Equivalence problems in translation. *Sino-US English Teaching*, 14(2), 86-97. doi:10.17265/1539-8072/2017.02.003
- Aly, E. H. A. (2018). Translators' occupational prestige: A comparison of translators' and non-translators' views. *MTM Journal*, 8, 309-330.
- André, J. S. (2014). *Thinking through translation with metaphors*. Routledge.
- Bahk-Halberg, J. H. (2007). *In their own words: Korean perspectives on becoming interpreter/translators*. Doctoral Dissertation. Indiana University of Pennsylvania.
- Bassnett, S. (2002) *Translation studies* (3rd ed.). London & New York: Routledge.
- Baykan, A. (2005). Sosyal-kültürel faktörlerin çevirideki rolü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 177-197.
- Bedeker, L., & Feinauer, I. (2006). The translator as cultural mediator. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 24(2), 133-141. doi: 10.2989/16073610609486412
- Berg B. (2001) *Qualitative research methods for the social sciences* (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

- Chesterman, A. (2009). The name and nature of translator studies. *HERMES-Journal of Language and Communication in Business*, 42, 13-22.
- Coban, F. (2015). Analysis and training of the required abilities and skills in translation in the light of translation models and general theories of translation studies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 707-714. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.07.074
- Dam, H. V., & Zethsen, K. K. (2009). Translation studies: Focus on the translator. *Hermes Journal of Language and Communication Studies*, 42(1), 7-12.
- Dam, H. V., & Zethsen, K. K. (2008). Translator status: A study of Danish company translators. *The Translator*, 14(1), 71-96.
- De Toro, C. G. (2007). Translation Studies: An overview. *Cadernos de tradução*, 2(20), 9-42.
- Ersoy, H., & Erkut, G.Ş. (2014). Kültür planlayıcısı olarak çevirmenin ve çevirini erek kültür/toplumda sosyal değişimlere etkisi ve bu bağlamda geliştirilmesi gereken devlet politikaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 120-134.
- Ferreira-Alves, F. (2011). Job perceptions, identity-building and interpersonal relations among translators as a professional group in northern Portugal. *Traductionet Ergonomie*, 14, 2-13.
- Green, J. M. (2010). *Thinking through translation*. University of Georgia Press.
- Göktaş, N. (2014). Yorumlayıcı çeviri kuramından çeviri eğitime: Yorumlayıcı çeviri yöntemi. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 2(2), 46-60.
- Hermans, J., & Lambert, J. (1998). From translation markets to language management: The implications of translation services. *Target*, 10(1), 113-32.
- Hönig, H. G., & Kußmaul, P. (1982). *Strategie der Übersetzung: Ein Lehr- und Arbeitsbuch* (Vol. 205). Gunter Narr Verlag.
- Ili, M., & Komissarov, V. N. (2016). Çeviride dil ve kültür: Paydaş mı yoksa rakip mi?. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(1), 91-102.
- Kang, M. S., & Shunmugam, K. (2014). The translation profession in Malaysia: The translator's status and self-perception. *GEMA Online Journal of Language Studies*, 14(3), 191-205.
- Katan, D. (2009). Translation theory and professional practice: A global survey of the great divide. *HERMES-Journal of Language and Communication in Business*, 42, 111-153.
- Kızıltan, R. (2017). Tarihte çeviri: Antik çağdan 19. yüzyıl sonuna kadar edebi çeviri kuramları-1. Antik çağdan barok çağın sonuna kadar. *DTCF Dergisi*, 40, 71-88.
- Koskinen, K. (2000) Institutional illusions. Translating in the EU Commission. *The Translator*, 6(1), 49-65.
- Leech, W. (2005). The translator's visibility: an investigation into public perceptions of the translator and how to raise the translator's status in society. Unpublished Masters thesis, University of London, London.
- Lörscher, W. (1991). *Translation performance, translation process, and translation strategies: A psycholinguistic investigation*. Tübingen: Gunter Narr.
- Melkumyan, S., & Dabaghi, A. (2011). The benefits of translation: With a special reference to the Armenian translation of five short stories by W. Saroyan. *Asian Social Science*, 7(10), 128. doi:10.5539/ass.v7n10p128.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Munday, J. (2008). *Introducing translation studies: Theories and applications*. London: Routledge.
- Neubert, A. (2000). Competence in language, in languages, and in translation. In C. Schäffner and B. Adab (Eds.), *developing translation competence* (pp. 3-18). Amsterdam, John Benjamins.
- Patience, A. U. (2016). The role of translation in national development. *Humanity & Social Sciences Journal*, 11(1), 1-7. doi: 10.5829/idosi.hssj.2016.11.1.1159
- Pym, A., Grin, F., Sfreddo, C., & Chan, A. L. (2012). *The status of the translation profession in the European Union*. Anthem Press.
- Risku, H. (2004) Migrating from translation to technical communication and usability. In G. Hansen, K. Malmkjær and D. Gile (Eds.), *Claims, changes and challenges in translation studies* (pp. 181-95). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Rothwell, E. (2010). Analyzing focus group data: Content and interaction. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 15(2), 176-180.
- Sandelowski M. (2000) Whatever happened to qualitative description? *Research in Nursing & Health* 23, 334-340.

- Schmitt, R. (1995). *Metaphern des helfens [Metaphors of helping]*. Weinheim: Psychologie Verlags-Union.
- Schmitt, R. (2005). Systematic metaphor analysis as a method of qualitative research. *The Qualitative Report*, 10(2), 358-394.
- Schwarz, N., Stegelbauer, L. R., & Husar, D. B. (2016). Translation problems and difficulties in applied translation processes. *Studii De Știință Și Cultură*, 12(3), 51-58.
- Sdobnikov, V. V. (2012). Strategy and tactics of translating special texts. *Журнал Сибирского федерального университета. Серия: Гуманитарные науки*, 5(6), 816-867.
- Setton, R., & Liangliang, A. G. (2009). Attitudes to role, status and professional identity in interpreters and translators with Chinese in Shanghai and Taipei. *Translation and Interpreting Studies. The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association*, 4(2), 210-238. doi: <https://doi.org/10.1075/tis.4.2.05set>
- Shirinzadeh, S. A., & Mahadi, T. S. T. (2015). Translators as cultural mediators in transmitting cultural differences. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 208, 167-174. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.11.193
- Sinković, D. (2018). *Perception of translator status among the students of humanities and social sciences*. Master's Thesis, University of Zagreb.
- Štefčík, J. (2015). Evaluating machine translation quality: A case study of a translation of a verbatim transcription from Slovak into German. *Vertimo Studijos*, 8(8), 139-153.
- Sunel, A. H. (1988). Çeviri ve bir çevirinin düşündürdükleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 153-168.
- Venuti, L. (1995) *The translator's invisibility. A history of translation*. London & New York: Routledge.
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri: Kuram ve uygulama*. Ankara: Grafiker.
- Yıldız, Ş. (2004). Çeviride eşdeğerlik ve çeviri kuramları bağlamında karşılaştırmalı bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 375-386.

Koruyucu ve Biyolojik Aileye Sahip Okul Öncesi Çocukların Ego Sağlıklarının Karşılaştırılması

Comparison of Ego Resilience of Preschool Children with Foster and Biological Families

Hülya Gülay Ogelman^{1*} , Arzu Özyürek²

¹ Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sinop, Türkiye

² Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Karabük, Türkiye

Öz

Ego sağlığı, değişen koşullara uyum sağlayabilme yeteneği olarak ifade edilmektedir. Temelleri erken çocukluk yıllarında atılan ego sağlığı, genetik, çevresel ve bireysel faktörlerden etkilenmektedir. Bu çalışmada, koruyucu ve biyolojik aileye sahip okul öncesi yaş çocukların ego sağlıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu, koruyucu aileye (n=58) ve biyolojik aileye (n=68) sahip 5-6 yaşında 126 çocuk oluşturmuştur. Betimsel tarama modelindeki çalışmada, veriler Önder ve Gülay Ogelman (2011) tarafından uyarlanan Çocuk Ego Sağlığı Ölçeği ile toplanmıştır. Eisenberg ve meslektaşları tarafından Block'un Q-Sort yönteminden esinlenilerek 1996'da geliştirilen Çocuk Ego Sağlığı Ölçeği, çocukların psikolojik sağlığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Ölçeğin anne-baba ve öğretmen formları bulunmaktadır. On iki maddeli ve 9'lu likert türündeki ölçek, tek boyuttan oluşmaktadır. Verilerin analizinde betimleyici istatistikler ve bağımsız örneklem t-Testi kullanılmıştır. Sonuç olarak, biyolojik aileye sahip çocukların ego sağlığı düzeyleri koruyucu aileye sahip çocuklardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bulgular alan yazın ışığında tartışılmıştır, erken yaşlarda ego sağlığının geliştirilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Anhtar Kelimeler: Ego Sağlığı, Okul Öncesi Dönem, Koruyucu Aile, Biyolojik Aile.

Abstract

Ego resilience is expressed as the ability to adapt to changing conditions. Ego resilience, the foundations of which were laid in early childhood, are influenced by genetic, environmental and individual factors. In this study, it is aimed to investigate the ego resilience of preschool children with a protective and biological family. The study group consisted of 126 children, 5-6 years old, with foster family (n = 58) and biological family (n = 68). In the descriptive survey model, the data were collected with the Child Ego Resilience Scale adapted by Önder and Gülay Ogelman (2011). Descriptive statistics and independent sample t-Test were used to analyze the data. Eisenberg and colleagues adapted Block's Q-Sort method in 1996 to develop the Children's Ego Resiliency Scale, which is a measuring instrument that identifies the resiliency level of children. The scale has parent and teacher forms. The scale with twelve items and 9-point likert consists of one dimension. As a result, ego resilience levels of children with biological families were found to be significantly higher than children with foster families. The findings were discussed according to the literature, suggestions were developed to improve ego resilience at an early age.

Keywords: Ego Resiliency, Preschool Period, Foster Families, Biological Families.

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author: ogelman@sinop.edu.tr

Makale Bilgileri / Article Info:

Gönderim / Received: 27.06.2020 Kabul / Accepted: 02.11.2020

Atıf için / To cite this article:

Gülay Ogelman, H., ve Özyürek, A. (2020). Koruyucu ve biyolojik aileye sahip okul öncesi çocukların ego sağlıklarının karşılaştırılması. *Curr Res Soc Sci*, 6(2), 161-169. doi:10.30613/uresosc.758158

Bağlantı için / To link to this article:

<http://dx.doi.org/10.30613/uresosc.758158>

Giriş

Çocukların sağlıklı gelişimi, ailelerin birincil amacıdır ve öncelikle temel ihtiyaçları karşılamak üzere çocukların gelişimleri aile ortamında desteklenir. Aile, çocuklara beslenme ve barınma gibi temel gereksinimler yanında sevgi ve güven gibi duygusal gereksinimlerin karşılanmasında da güvenli bir ortam sunar. Sağlıklı bir gelişim için çocukların güvenli ve kendilerini her yönden destekleyecek bir aile ortamına ihtiyacı vardır ve bu durum çocuğun yaşama uyumunun ön koşulu olarak görülebilir.

Bireylerin kendi benliği ve çevresi arasında dengeli ilişkiler kurabilmesi, bu ilişkiyi devam ettirebilmesi uyumlu bir yaşam için gereklidir. Uyum, yaşam boyu gerekli olan ve her insanda farklı düzeylerde bulunan önemli bir özelliktir (Liew, Cao, Hughes ve Deutz, 2018). Uyum sağlayabilme kapasitesi ise bireysel ve çevresel çeşitli faktörlerden etkilenebilmektedir. Uyum sağlama kapasitesi konusu bağlamında sıkça karşılaşılan kavramlardan biri, ego sağlamlığıdır. Uyum ile ego sağlamlığı kavramları birbirinin yerine ve bir arada kullanılabilmektedir (Brock ve Curby, 2016; Luthar, Crossman ve Small, 2015).

Ego sağlamlığı, değişen ya da farklılaşan çevresel koşullar sonucunda ortaya çıkabilecek stresle baş edebilme, var olan koşullara uyum sağlayabilme yeteneği olarak tanımlanabilmektedir (Block ve Block, 1980). Ego sağlamlığı üst düzeyde olan bir çocuk, yeni ve/veya beklenilmeyen durumlara rahatlıkla uyum sağlayabilir, stres karşısında kaygı düzeyini kontrol edebilir, kendisini yavaşlatacak ya da yanıtacak durumlara karşı direnebilir, etkili problem çözme stratejilerini kullanabilir. Ego sağlamlığı düzeyi düşük olan çocuklar ise değişen durumlar/koşullar karşısında rahatsız, kaygılı, üzgün ve endişelenmeye meyilli olabilir, travmatik deneyimler karşısında güçlü duramazlar (Block ve Block, 2006; Gjerde, Block ve Block, 1986).

Gelişimin temelleri yaşamın en erken yıllarında atılırken ego sağlamlığının temelleri de okul öncesi dönemde atılmaktadır (Taylor, Eisenberg, Spinrad ve Widaman, 2013). Bu nedenle, küçük çocukların stresle mücadele edebilmesi, değişikliklere başarılı bir şekilde kolaylıkla uyum sağlayabilmesi, sağlıklı bir gelişim için istenilen beceriler arasında yer almaktadır. Yapılan boylamsal araştırmalar, yaşamın ilk yıllarındaki ego sağlamlığının uzun süreli etkilerini ortaya koymaktadır. Örneğin, Taylor ve meslektaşları (2014b) 213 çocuğu 30 aylıktan 84 aya kadar izledikleri araştırmalarında korku, hayal kırıklığı ve ego sağlamlığı düzeylerinin sosyal yeterliğe etkisini izlemişlerdir. Araştırmanın bulguları, 84 aylıktaki ego sağlamlığının sosyal yeterliği yordadığını göstermiştir. Ego sağlamlığı düzeyi, korku, hayal kırıklığı ve uzun süreli olarak sosyal yeterlikler arasındaki ilişkilere aracılık etmiştir. Sonuçlar, öfke ve hayal kırıklığındaki bireysel farklılıkların, çocukların sosyal yeterliliği ile ilişkili olan ego-sağlamlığının gelişimine katkıda bulunabileceğini göstermiştir. Türkiye’de konu ile ilgili araştırmalar bulunmaktadır. Örnek olarak, 5-6 yaş grubundaki 77 çocuk ile yapılan bir çalışmada (Gülay Ogelman ve Önder, 2019), duygu düzenleme stratejilerinin psikolojik sağlamlığı yordayabildiği ortaya konulmuştur. Bir diğer çalışmaya (Bayındır, Balaban Dağal ve Önder, 2018) da, 60-72 aylık 288 çocuk ve anneleri katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, okul öncesi dönem çocuklarda duygu düzenleme becerilerinin ego sağlamlık düzeyine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Yaş ve cinsiyet değişkenlerinin çocukların ego sağlamlık ve duygu düzenleme becerileri üzerinde etkisi olmadığı bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet, yaş ve duygu düzenleme becerisinin ego sağlamlık düzeyi üzerindeki birlikte etkisine bakıldığında, bu üç değişkenin birlikte ego sağlamlık düzeyi üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Genel olarak yaşamın ilk yıllarındaki ego sağlamlığının, çocukluk ve ergenlikteki akran ilişkilerindeki popülerlik ve sosyal yeterlikle ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Cumberland-Li, Eisenberg ve Reiser, 2004; Swanson Valiente, Lemery-Chalfant ve O’Brien, 2011). Araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda, sağlıklı gelişim açısından ego sağlamlığının erken yaşlardan itibaren desteklenmesinin önem taşıdığı söylenebilir.

Ego sağlamlığının gelişiminde genetik, çevresel ve bireysel unsurların etkileri bulunmaktadır. Aile, ego sağlamlığını etkileyen çevresel değişkenler arasında önemli bir yere sahiptir (Gülay Ogelman, Seçer, Yalçın, Önder ve Erten Sarıkaya, 2015). Taylor ve meslektaşları (2014a), Amerika’da 153 çocuk ve ailesi ile yaptıkları çalışmada, çocukları 18 aylıktan 84 aya kadar gözlemlemişlerdir. Boylamsal araştırmanın sonucu, anne-babalık davranışları ile serotonin ilişkili genetik çeşitliliğin, çocuklardaki ego-sağlamlığı düzeyini tek başına

yordayabilen değişken olabileceğini ortaya koymuştur. Eisenberg ve meslektaşları (2004) mizaç, çaba gerektiren kontrol ve duygusallık gibi bazı bireysel özelliklerin ve öğrenilen baş etme becerilerinin ego sağlımlığını yordayabildiğini ifade etmişlerdir. Anne-babanın çocuga sunduğu demokratik ortam, sıcak, ilgili ve anlayışa dayalı bir yaklaşım, güvenli bağlanma, olumlu kardeş ilişkileri gibi unsurlar ego sağlımlığını arttıran ve koruyan değişkenlerdir. Düşük sosyo-ekonomik düzey, anne-babanın hastalığı, işsizlik, boşanma, ebeveyn kaybı, olumsuz anne-baba davranışları gibi unsurlar ise ego sağlımlığına zarar verebilecek ve/veya azaltabilecektir (Reed Victor ve Stronge, 2002; Um, 2018). Çocuklar için ilk ve en önemli çevreyi oluşturan ailelerin çocuklarıyla ilişkilerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilecek faktörlerin, çocukların ego sağlımlığını da etkileyeceği açıktır.

Aile kavramı içerisinde son yıllarda yaygınlaşmaya devam eden koruyucu ailelik, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara sağlanan bakım modelleri arasında yer almaktadır (Erdugan, 2019). Koruyucu ailelik, çeşitli sebeplerle biyolojik ailesi tarafından bakılmayan çocukların, bakımlarını üstlenebilen birey veya ailelerin yanında, devlet denetimi altında kalmaları olarak ifade edilebilir (Daşbaş, 2015). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2020 yılı verilere göre, Türkiye genelinde koruyucu aile sayısı 6159'a, hizmetten yararlandırılan çocuk sayısı ise 7483'e yükseltilmiştir (İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri, 2020). Türkiye'de koruyucu aile sayısı yıllara göre artış göstermiştir. Ancak alan yazın incelendiğinde, koruyucu ailelere yönelik araştırmaların olduğa yetersiz olduğu görülmektedir. Var olan çalışmalarda, koruyucu ailelik uygulamasının, koruyucu anne-babalar ve öz çocukları üzerindeki etkisi (Daşbaş, 2015), koruyucu ailelikle ilgili yaşam deneyimleri (Erdugan, 2019), koruyucu ailelik sisteminin değerlendirilmesi (Can, 2000; Karataş, 2007; Özbekler, 2009; şahin Kaya, 2019; Tok, 1996) ve koruyucu anne-babaların empati düzeyinin (Yeşilkayalı, 2015) ele alındığı görülmektedir. Koruyucu veya biyolojik aile olma durumu, ailelerin çocuklara sundukları ortam, gelişimsel destek davranışları veya çocuk yetiştirme tutumları üzerinde etkili olabilir. Tüm bunlar da çocukların gelişimleri ve araştırmaya konu olan ego sağlımlığına etki edebilir. Yapılan alan yazın taramasında, biyolojik ve koruyucu aileye sahip okul öncesi dönem çocuklarının ego sağlımlıklarının ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu araştırmanın konu ile ilgili sonraki çalışmalara rehberlik edebileceği düşünölmektedir. Koruyucu aileye sahip küçük çocukların duygusal gelişimleri başta olmak üzere çeşitli gelişim özelliklerinin ortaya konması, ailelere yapılabilecek çalışmalara rehberlik edebilir.

Bu araştırmanın amacı, koruyucu ve biyolojik aileye sahip okul öncesi dönem çocukların ego sağlımlıklarının ebeveyn bakış açısına göre incelenmesidir. Araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

- Koruyucu ve biyolojik aileye sahip çocukların ego sağlımlık düzeyi nasıldır?
- Anne bakış açısına göre koruyucu ve biyolojik aileye sahip çocukların ego sağlımlıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Baba bakış açısına göre koruyucu ve biyolojik aileye sahip çocukların ego sağlımlıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri ise iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2005). Çalışmada, koruyucu ve biyolojik aileye sahip olma değişkenleri arasında bir değişim olup olmadığı ve varsa bu ilişkinin derecesinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada koruyucu aileye sahip 58 çocuk ve biyolojik aileye sahip 68 çocuk olmak üzere 5-6 yaşında 126 çocuk çalışma grubunu oluşturmuştur. Koruyucu aileye sahip çocukların 37'si (%63,8) 5 yaş, 21'i (%36,2) 6

yaşında, 38'i (%65,5) kız ve 20'si (%34,5) erkektir. Koruyucu aileye sahip çocuklardan 3'ü (%5,2) 0-6 ay arasında, 8'i (%13,8) 7-12 ay arasında, 20'si (%34,5) 1-2 yıldır, 18'i (%31) 3-4 yıldır, 9'u (%15,5) doğumdan itibaren 5 yıldır koruyucu aile yanındadır. Biyolojik aileye sahip çocukların 31'i (%45,6) 5 yaş, 37'si (%54,4) 6 yaşında, 31'i (%45,6) kız ve 37'si (%54,4) erkektir.

Çalışma grubundaki koruyucu ailelere Denizli Koruyucu Aile Derneği (DEKAD) aracılığı ile ulaşılmıştır. Gerek koruyucu aileler gerekse biyolojik aileler, Türkiye'nin farklı illerinde ikamet etmektedir. Aileler, veri toplama aracını Google Form uygulaması aracılığıyla online ortamda doldurmuşlardır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin toplanmasında, çocukların kişisel bilgilerinin sorgulandığı sorular ve çocukların ego sağlımlıklarının belirlenmesinde "Çocuk Ego Sağlımlığı Ölçeği" kullanılmıştır.

Çocuk Ego Sağlımlığı Ölçeği, Eisenberg ve meslektaşları tarafından 1996 yılında, Block'un Q-Sort yönteminden uyarlanarak geliştirilmiştir. Ölçeğin anne-baba ve öğretmen formları bulunmaktadır. On iki maddeli ve 9'lu likert türündeki ölçek, tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça çocukların ego sağlımlık düzeyinin de arttığı, puanlar azaldıkça ego sağlımlık düzeyinin de azaldığı kabul edilmektedir. Türkçe'ye uyarlaması Önder ve Gülay Ogelman (2011) tarafından yapılan ölçeğin bu araştırma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı, .74 olarak belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma öncesi Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik uygunluk belgesi alınmıştır (27.05.2020 tarih, 2020/06 numaralı toplantı, Karar 12). Katılımcı onay formu ve ölçek maddeleri online ortamdan 5-6 yaş çocuğu bulunan koruyucu ve biyolojik ailelerle paylaşılmıştır. Ölçek formu anne veya babalar tarafından doldurulmuştur.

Araştırmada, verilerin normal dağılıp dağılmadığını ortaya koymak için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Skewness değerinin -.947, Kurtosis değerinin ise 1.28 olduğu ortaya konulmuştur. Tabachnick ve Fidell (2013), Kurtosis ve Skewness değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olmasının, veri setinin normal dağıldığının kabul edilebilmesi açısından yeterli bir ölçüt olduğunu ifade etmiştir. Verilerin analizinde betimleyici istatistikler ve bağımsız örneklem t-Testi kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1'de koruyucu ve biyolojik aileye sahip çocukların ölçek puanları arasında fark olup olmadığına ilişkin betimleyici istatistik sonuçları verilmiştir.

Tablo 1.

Koruyucu ve biyolojik aileye sahip çocukların ölçek puanlarına ilişkin betimleyici istatistikler

Grup	N	Min.	Max.	$\bar{x}$	S	Medyan
Koruyucu Aileye Sahip Çocuk	58	25,0	106,0	73,50	18,95	77,00
Biyolojik Aileye Sahip Çocuk	68	46,0	100,0	78,66	10,90	77,00

Tablo 1'e göre Çocuk Ego Sağlımlığı Ölçeği puan ortalaması koruyucu aileye sahip çocuklar için $25,0 \pm 106,0$, biyolojik aileye sahip çocuklar için $46,0 \pm 100,0$ 'dir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 108 olduğu dikkate alındığında her iki grubun ölçek ortalama puanlarının ($\bar{X}=73,50$ ve $78,66$) ortanın üzerinde olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan puanları arttıkça çocukların ego sağlımlık düzeylerinin arttığı varsayıldığında, elde edilen bulguya göre her iki gruptaki çocukların ego sağlımlıklarının ortanın üzerinde iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 2’de annelerin ve Tablo 3’te babaların bakış açısından çocukların ölçek puanları arasında fark olup olmadığına ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 2.

Anne bakış açısına göre çocukların Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puanları t-testi sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	Sh $_{\bar{x}}$	t	Sd	p
Koruyucu Aileye Sahip Çocuk	50	74,06	19,04	2,69	-1,780	105	0,001*
Biyolojik Aileye Sahip Çocuk	57	79,37	11,25	1,49			

*p<0,01

Tablo 2’ye göre annelerin değerlendirmesi sonucunda koruyucu ve biyolojik aileye sahip çocukların Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık vardır (p<0,01). Biyolojik aileye sahip çocukların Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puan ortalaması ($\bar{X}$ =79.37), koruyucu aileye sahip çocukların puan ortalamasından ($\bar{X}$ =74.06) daha yüksektir.

Tablo 3.

Baba bakış açısına göre çocukların Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puanları t-testi sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	Sh $_{\bar{x}}$	t	Sd	p
Koruyucu Aileye Sahip Çocuk	8	70,00	19,23	6,80	-0,774	17	0,007*
Biyolojik Aileye Sahip Çocuk	11	75,00	8,38	2,53			

*p<0,01

Tablo 3’e göre babaların değerlendirmesi sonucunda koruyucu ve biyolojik aileye sahip çocukların Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık vardır (p<0,01). Biyolojik aileye sahip çocukların Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puan ortalaması ($\bar{X}$ =75,00), koruyucu aileye sahip çocukların puan ortalamasından ($\bar{X}$ =70,00) daha yüksektir.

Tablo 2 ve Tablo 3 birlikte değerlendirildiğinde, anne ve babaların bakış açısından biyolojik aileye sahip çocukların Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puanlarının koruyucu aileye sahip çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında hem koruyucu hem de biyolojik aileden annelerin çocuklarını değerlendirmelerinde çocukların annelerinden aldığı Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puanlarının babalardan alınan puanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tartışma

Araştırmada, çalışma grubundaki çocukların ego sağlamlıklarının ortanın üzerinde yüksek olduğu görülmüştür. Annelerin ve babaların değerlendirmesi ve genel olarak değerlendirme yapıldığında koruyucu ve biyolojik aileye sahip çocukların ego sağlamlıkları arasında biyolojik aileye sahip olan çocukların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Koruyucu ailelere sahip olan çocukların ego sağlamlıklarının biyolojik aileye sahip akranlarına göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çocukların ego sağlamlıkları anne-babanın koruyucu veya biyolojik olmasından etkilenebileceği gibi anne ve babaların çocuklarını değerlendirirken takındıkları duygusal tavırla da ilişkili olabilir. Ayrıca annelerin çocuklarının ego sağlamlık düzeyini babalara göre daha yüksek düzeyde buldukları da görülmüştür.

Alan yazında konuyla ilgili bir çalışmada Gülay Ogelman (2014), düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen 5-6 yaş grubundan 150 çocuğun ego sağlamlıklarını anne, baba ve öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre anne, baba ve öğretmenlerin bakış açılarına göre çocukların ego sağlamlık düzeyleri farklılık göstermiş, en yüksek puan ortalamasının annelere, en düşük ortalamasının ise öğretmenlere ait olduğu belirlenmiştir (Gülay Ogelman, 2014). Bu çalışmada da annelerin değerlendirmesine göre çocukların Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği puan ortalamaları, babaların değerlendirmesinden daha yüksek

düzyededir. Bu durum anne ve babaların çocuklarını farklı bakış açısıyla değerlendirdiklerini veya annelerin çocuklarına daha olumlu bir bakış açısıyla baktıklarını düşündürebilir.

Koruyucu aileye sahip çocukların ego sağlamlık düzeyinin biyolojik aileye sahip çocuklardan daha düşük olması, anne-babaların çocuklarına yönelik tutumlarına göre farklılık göstermiş olabilir. Daşbaş (2015) araştırmasında, koruyucu aileler çocukların davranışlarının zaman zaman zorlayabildiğini fakat buna rağmen koruyucu aileliğin güzel bir deneyim olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da, koruyucu ailelere sahip çocukların, biyolojik aileye sahip olan akranlarına göre birtakım davranış, uyum sorunları gösterebilecekleri, bu durumun da anne-babaların ego sağlamlığı değerlendirmelerine yansımış olabileceği düşünülebilir. Nitekim Cowen Wyman, Work ve Parker (1990), ego sağlamlığının sağlıklı aile ilişkilerinin bir sonucu olarak geliştiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca boşanma, maddi zorluklar, ebeveynlerin hastalığı gibi faktörlerin çocukların ego sağlamlığını olumsuz yönde etkileyebileceğini vurgulamışlardır. Bu çalışmada da, koruyucu aile yanında bulunan çocuklar, biyolojik ailelerindeki çeşitli olumsuz durumlardan (maddi yetersizlikler, anne ya da babadan çeşitli sebeplerle ayrı olma vb.) kaynaklı olarak devlet korunmasına verilmişlerdir. Dolayısıyla koruyucu aile yanındaki çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin biyolojik ailelerindeki stresli durumlardan etkilenebileceği düşünülebilir. Rutter (1990) da ebeveyn-çocuk arasındaki olumlu ilişkinin çocukların ego sağlamlık düzeylerini arttırdığını, stresten koruyucu olduğunu, zorluklar ve problemler karşısında mücadeleci hale getirebildiğini ifade etmiştir. Bireyin psikolojik sağlamlığı yaşanması muhtemel olumsuz durumlarla başa çıkabilmesi ve uyum sağlayabilmesi açısından önemlidir. Aile üyelerinin olumlu desteği, psikolojik sağlamlığı artırmaktadır (Öngören ve Yılmaz, 2018). Bu çalışmada da, biyolojik aile yanındaki küçük çocukların psikolojik dayanıklılıklarının, koruyucu aile yanındakilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aile içindeki desteğin ve sağlıklı iletişimin, psikolojik sağlamlık üzerinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir.

Koruyucu ailelik gönüllülük esasına dayandığı için ebeveynlerin ve biyolojik çocukların, aileye sonradan katılan çocuğu tanıma, onunla iletişim kurma, sevgi ve ilgi gösterme konusunda bilinçli, istekli ve özenli davrandıkları düşünülebilir. Erdugan (2019) tarafından koruyucu ailelerle yapılan nitel çalışmanın sonucunda, koruyucu aileler, bu durumun aile hayatına neşe, dinamizm, coşku getirdiği belirtilmiştir. Günlük yaşam içerisinde yardımlaşmanın arttığı ve bu durumun da sosyal destekte artışa yol açtığı ifade edilmiştir. Koruyucu aileye sahip olan çocuklar hem koruma altında oldukları hem de ilgili, sıcak bir aile ortamında yaşamlarına devam edebildikleri için avantajlı iken, biyolojik aileden uzakta olma ve onları belli koşullarda görüp yeniden koruyucu ailenin yanına dönme gibi durumlardan dolayı zaman zaman bocalayabilirler. Preston, Yates ve Moss (2012), bakım koşullarının değişmesi karşısında çocukların davranış değişiklikleri sergileyebileceğini ifade etmişlerdir. Örneklem grubundaki çocukların yaş grubunun küçük olduğu da göz önünde bulundurulunca, biyolojik aileden uzak olmanın, çocukların davranışlarına, tepkilerine dolayısıyla ego sağlamlığı düzeylerine yansımış olabileceğini düşündürebilir. İstanbul ve Ankara'daki çocuk yuvalarında kalan 6 yaş çocukları ile biyolojik aileyle yaşayan akranlarının sosyal beceriler açısından karşılaştırıldığı bir çalışmada (Gülay, 2004), biyolojik aileyle yaşayan çocukların, yuvadakilere göre sosyal becerilerini daha çok geliştirdikleri ortaya konulmuştur. Sosyal beceriler, psikolojik sağlamlığı doğrudan ve dolaylı olarak yordayabilen bir değişken olarak ifade edilmektedir (Jaureguizar, Garaigordobil ve Berneras, 2018). Alan yazındaki bilgiler ve araştırmalar, çocukların sosyal ve duygusal gelişim alanlarında sağlıklı gelişim gösterebilmesi açısından ailelerin önemini ifade etmektedir.

Araştırmacılar (Schofield ve Beek, 2005; Sinclair ve Wilson, 2003), koruyucu ailelerdeki duyarlı, yakın ilişkilerin istikrarlı bir şekilde devam etmesinin çocukların ego sağlamlığını arttırabildiğini ifade etmişlerdir. Alvarado (2019), Amerika'da 5-15 yaş arasındaki evlat edinilmiş 6 çocukla yaptığı çalışmada, çocukların biyolojik olmayan ailesi ile geçirdiği süre arttıkça problemleri azaldığını, kişilerarası ilişkilerin geliştiğini, sosyal becerilerin arttığını belirlemiştir. Bu bağlamda, koruyucu aileliğin kurum bakımındaki çocuklar için önemi ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak çocukların ego sağlamlığının gelişmesinde aile ortamının önemi açıktır. Bu nedenle, çocukların aile ortamında yaşaması, ego sağlamlığı açısından olumlu etki oluşturmaktadır. Bu çalışmada, biyolojik aile yanında kalmanın çocukların ego sağlamlığını artırdığı görülse de koruyucu aile yanında kalan çocukların ego sağlamlıklarının da ortamın üzerinde olduğu dikkat çekmektedir. Buna göre, çocukların kurum bakımında kalması yerine koruyucu aileyle birlikte kalmalarının ego sağlamlığını olumlu etkileyeceği söylenebilir. Fakat bu öngörünün belirlenmesine yönelik bir çalışma yapılması, durumu daha somut şekilde ortaya koyacaktır. Benzer bir çalışmada, daha geniş örneklem grubu ve farklı değişkenlerle ilişkiler incelenebilir. Koruyucu ebeveynlerin tutumları, ego sağlamlık düzeyleri, iletişim becerileri gibi çeşitli değişkenler arası ilişkiler incelenebilir. Koruyucu aileye sahip çocukların gelişim alanlarına göre çeşitli becerileri, boylamsal olarak takip edilebilir. Koruyucu veya biyolojik ailelere yönelik eğitim programları hazırlanarak çocukların ego sağlamlığının geliştirilmesi konusunda aileler desteklenebilir. Türkiye’de koruyucu ailelik yaygınlaşırken, bu ailelerin, koruyucu aileye sahip çocukların gelişim düzeyleri, yaşadıkları sorunlar, uyum becerileri gibi farklı konularla ilgili çalışmaların yaygınlaştırılması gereklidir. Küçük çocukların psikolojik sağlamlığını etkileyen değişkenlere yönelik çalışmalar yaygınlaştırılabilir. Psikolojik sağlamlığı belirlemede, anne babanın yanı sıra çocukların görüşlerine başvuru olan ölçme araçları geliştirilebilir. Annelerin ve babaların psikolojik sağlamlık üzerindeki bireysel ve ortak etkileri incelenebilir. Bu bağlamda araştırmanın, küçük çocukların ego sağlamlık düzeylerini ortaya koymak adına alan yazına katkılar sağladığı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Alvarado, A. E. (2019). *The resilience within: perspectives from adults supporting foster children*. (Unpublished doctoral dissertation). University of Northern Colorado, USA.
- Bayındır, D, Balaban Dağal, A, ve Önder, A. (2018). Türkiye’deki 60-72 aylık çocuklarda duygu düzenleme becerilerinin ego sağlamlık düzeylerine göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 377-400.
- Block J. H., & Block J. (1980). The role of ego-control and ego-resiliency in the organization of behavior. In W. A. Collins (Ed.). *Minnesota Symposia on Child Psychology*. (Vol. 13, pp. 39–101). NJ: Erlbaum; Hillsdale.
- Block J, & Block J. H. (2006). Venturing a 30-year longitudinal study. *American Psychologist*, 61, 315–327.
- Brock, L. L., & Curby, T. W. (2016). The role of children’s adaptability in classrooms characterized by low or high teacher emotional support consistency. *School Psychology Review*, 45, 209–225.
- Can, Y. (2000). *Koruyucu aile uygulaması: Ankara örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cowen, E. L., Wyman, P. A., Work, W. C., & Parker, G. R. (1990). The Rochester Child Resilience Project: Overview and summary of first year findings. *Development and Psychopathology*, 2, 193-212.
- Cumberland-Li A, Eisenberg N, & Reiser M. (2004). Relations of young children’s agreeableness and resiliency to effortful control and impulsivity. *Social Development*, 13, 193–212.
- Daşbaşı, S. (2015). Koruyucu aile hizmetinin koruyucu aileler ve biyolojik çocukları üzerindeki etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 65-87.
- Eisenberg N., Spinrad T. L., Fabes R. A., Reiser M., Cumberland A., Shepard S. A., & Thompson, M. (2004). The relations of effortful control and impulsivity to children’s resiliency and adjustment. *Child Development*, 75, 25–46.
- Erdugan, S. (2019). *Koruyucu aile modelinde aile yaşam deneyimleri: Aile Sistemleri Teorisi temelinde niteliksel bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gjerde, P. F., Block, J., & Block, J. H. (1986). Egocentrism and ego resiliency: Personality characteristics associated with perspective-taking from early childhood to adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(2), 423-434.
- Gülay, H. (2004). *Korunmaya muhtaç ve ailesinin yanında yaşayan 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gülay-Ogelman, H. (2014). Investigation of ego resiliency of preschool children according to opinions of mother, father, and teacher. *European Journal of Research on Education*, 2(2), 186-191.

- Gülay Ogelman, H., & Önder, A. (2019). Emotional regulation strategies of 5–6-year-old children and their levels of resiliency, *Early Child Development and Care*, DOI: 10.1080/03004430.2019.1613650.
- Gülay Ogelman, H., Seçer, Z., Yalçın, S. B., Önder, A., ve Erten Sarıkaya, H. (2015). Boşanma değişkenine göre okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 87-96.
- İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri (2020). <https://koruyucu.aile.vecalisma.gov.tr/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri> adresinden 23.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Jaureguizar, J., Garaigordobil, M., & Berneras, E. (2018). Self-concept, social skills, and resilience as moderators of the relationship between stress and childhood depression. *School Mental Health*, 10, 488-499.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karataş, K. (2007). Türkiye'de çocuk koruma sistemi ve koruyucu aile uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 7-19.
- Liew, J., Cao, Q., Hughes, J. N., & Deutz, M. H. (2018). Academic resilience despite early academic adversity: a three-wave longitudinal study on regulation-related resiliency, interpersonal relationships, and achievement in first to third grade. *Early Education and Development*, 5, 762-779.
- Luthar, S. S., Crossman, E. J., & Small, P. J. (2015). Resilience and adversity In R.M. Lerner and M. E. Lamb (Eds.) *Handbook of child psychology and developmental science*. (7th Edition, Vol. III, pp. 247-286). New York: Wiley.
- Önder, A., & Gülay-Ogelman, H. (2011). The reliability-validity study for the Ego Resiliency Scale (Teacher-Mother-Father Forms) for children aged between 5 and 6, *International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 2(1), 5-21.
- Öngören, S., ve Yılmaz, E. (2018). Rastlantısal krizler. K. Tepeli ve E. Durualp (Ed.) *Aile yaşam döngüsü*, (ss. 287-328). Ankara: Hedef.
- Özbesler, C. (2009). Koruyucu aile hizmetlerinde değerlendirme süreci. *Aile ve Toplum*, 16(16), 86-94.
- Preston, S., Yates, K., & Moss, M. (2012). Does emotional resilience enhance foster placement stability? A qualitative investigation. *International Journal of Psychological Studies*, 4(3), 153-166.
- Reed-Victor, E., & Stronge, J. H. (2002). Homeless students and resilience: Staff perspectives on individual and environmental factors, *Journal of Children Poverty*, 8(2), 159-183.
- Rutter, M. (1990). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316-331.
- Schofield, G., & Beek, M. (2005). Risk and resilience in long-term foster-care. *British Journal of Social Work*, 35(8), 1283-1301.
- Sinclair, I., & Wilson, K. (2003). Matches and mismatches: The contribution of carers and children to the success of foster placements. *British Journal of Social Work*, 33(7), 871-884.
- Swanson J., Valiente C., Lemery-Chalfant K., & O'Brien T. C. (2011). Predicting early adolescents' academic achievement, social competence, and physical health from parenting, ego resilience, and engagement coping. *The Journal of Early Adolescence*, 31, 548-576.
- Şahin Kaya, Z. (2019). *Uzmanların gözünden Türkiye'de koruyucu aile programı üzerine bir değerlendirme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Taylor Z. E., Eisenberg N., Spinrad T. L., & Widaman K. F. (2013). Longitudinal relations of intrusive parenting and effortful control to ego-resiliency during early childhood. *Child Development*, 84, 1145-1151.
- Taylor Z. E., Eisenberg N., VanSchyndel, S. K., Eggum-Wilkens, N. D., Tracy L., & Spinrad, T. L. (2014a). Children's Negative Emotions and Ego-Resiliency: Longitudinal Relations With Social Competence. *Emotion*, 14(2), 397-406.
- Taylor, Z. E., Sulik, M. J., Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Silva, K. M., Lemery-Chalfant, K., Stover, D. A., & Verrellic, B. C. (2014b). Development of ego-resiliency: Relations to observed parenting and polymorphisms in the serotonin transporter gene during early childhood. *Social Development*, 23(3), 433-450.
- Tok, Ö. (1996). *Koruyucu aile hizmeti standartları ve ülkemizdeki durumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Um, B. (2018). Ego-resiliency, parenting style, and peer attachment as predictors of South Korean middle school students' school adjustment. *Redfame: International Journal of Social Science Studies*, 6(7), 14-30.

Yeşilkayalı, H. D. (2015). *Koruyucu aile bireylerinin sosyodemografik özellikleri ile empatik becerileri ve özgecilik durumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

The Government Revenue–Expenditure Nexus: Asymmetric Causality Test**

Kamu Gelir-Harcama Bağlantısı: Asimetrik Nedensellik Testi

Havvanur Feyza Kaya^{1*} , Şule Nazlı Arslan²

¹ Samsun University, Faculty of Economics Administrative and Social Sciences, Department of International Commerce and Business, Samsun, Turkey

² Karadeniz Technical University, Faculty of Economics & Administrative Sciences, Department of Econometrics, Trabzon, Turkey

Abstract

The purpose of this study is to examine the asymmetric relationship between government revenues and expenditures for Turkish economy. In this study, the data cover the period of 2006Q1-2019Q3. In this study, unlike the literature, the relationship between variables is investigated asymmetrically. The asymmetric causality relationships were tested by using Asymmetric Causality Test developed by Hatemi-J (2012). The asymmetric causality approach divides the series into two as positive shocks and negative shocks and captures nonlinear effects in the series. The data of this study contain quarterly observations of the total expenditures, total revenues and tax revenues based on sub-items over the 2006: Q1-2019: Q3 time period for the Turkish economy. In this study, because of data constraint, the data started in 2006: Q1. The empirical findings of this study indicate that the Fiscal Synchronization Hypothesis is valid for the relationships between total expenditures and total revenues. However, when the relationship between total expenditures and tax revenues is evaluated, it is seen that the Spend-and-Tax Hypothesis is valid. According to the findings, there is bidirectional causality between total revenues and government expenditures in Turkish economy, symmetrically. There is a symmetric bidirectional causality between tax revenues and government expenditures. Also, negative cumulative total revenues cause the negative cumulative expenditures, asymmetrically.

Keywords: Government Expenditures, Government Revenues, Asymmetric Causality, Hatemi J.

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkiye ekonomisi için kamu gelirleri ile harcamaları arasındaki asimetrik ilişkiyi test etmektir. Çalışma 2006:01-2019:03 dönemini kapsamaktadır. Bu çalışmada değişkenler arasındaki ilişki literatürün aksine asimetrik olarak ele alınmıştır. Değişkenler arasındaki asimetrik nedensellik ilişkisi, Hatemi-J (2012) tarafından geliştirilen Asimetrik Nedensellik Testi ile test edilmiştir. Asimetrik nedensellik yaklaşımı bir seriyi pozitif ve negatif şoklara ayırarak, serideki doğrusal olmayan etkileri yakalamaktadır. Çalışmanın veri seti üçer aylık olmak üzere toplam harcamalar, toplam gelir ve vergi gelirlerini kapsamaktadır. Veri seti Türkiye ekonomisinin 2006:01-2019:03 dönemini içermektedir. Veri kısıtından dolayı veri seti 2006:01 döneminden başlamıştır. Çalışmanın ampirik bulguları, toplam harcamalar ve toplam gelir arasında Mali Senkronizasyon Hipotezinin geçerli olduğunu göstermektedir. Buna karşın, toplam harcamalar ve vergi gelirleri arasında Harcama-Vergi Hipotezi geçerlidir. Çalışmanın bulgularına göre, toplam gelir ve kamu harcamaları arasında Türkiye ekonomisinde simetrik ilişki mevcuttur. Ayrıca, vergi gelirleri ve kamu harcamaları arasında da karşılıklı olmak üzere çift yönlü simetrik bir ilişki vardır. Ek olarak, gelirin negatif şokları ve harcamaların negatif şokları arasında asimetrik ilişkiye rastlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Harcamaları, Kamu Gelirleri, Asimetrik Nedensellik, Hatemi-J.

* Corresponding Author / Sorumlu Yazar: havvanur.kaya@samsun.edu.tr

Article Info / Makale Bilgileri:

Received / Gönderim: 09.07.2020 Accepted / Kabul: 25.11.2020

** This paper is based on the second author's master thesis named "The Government Revenue–Expenditure Nexus: Symmetric and Asymmetric Causality Tests" conducted at Karadeniz Technical University under the counseling of the first author.

To cite this article / Atıf için:

Kaya, H. F., & Arslan, Ş. N. (2020). The government revenue–expenditure nexus: Asymmetric causality test. *Curr Res Soc Sci*, 6(2), 170-178. doi:10.30613/uresosc.758675

To link to this article / Bağlantı için:

<http://dx.doi.org/10.30613/uresosc.758675>

Introduction

Four alternative hypotheses have been argued in the theoretical literature to test the causal relationship between government revenues and expenditures: the tax-and-spend hypothesis, the spend-and-tax hypothesis, the fiscal synchronization hypothesis, and the institutional separation hypothesis. Friedman (1978) proposed the tax-and-spend hypothesis. The hypothesis focuses on that an increase in budget revenues (taxes) would cause an increase in expenditures (spending). However, Buchanan and Wagner (1977) have indicated that a negative relationship causality from revenues to expenditures. This is the fiscal illusion hypothesis. In this hypothesis, the public finances government spending using indirect taxation as being cheaper (Darrat, 1998; Athanasenas et al., 2014). In contrast to Friedman, secondly, Barro (1979) and Peacock and Wiseman (1979) have suggested the spend-and-tax hypothesis. The hypothesis supposes a causality relationship from expenditures to taxes. Contrary to these opinions, thirdly, Musgrave (1966) and Meltzer and Richard (1981) proposed the fiscal synchronization hypothesis that assumed two ways causality between the variables. The last one is the institutional separation hypothesis. The institutional separation hypothesis states that there is no relationship between expenditures and taxes. In the institutional separation hypothesis, decisions on taxes are independent of decisions on expenditures.

The relationships between expenditures and revenues have been frequently discussed in the empirical literature. The studies have been mostly tested by the classical time series approaches such as causality and vector auto regressions based on the linear relationships. For example, Darrat (1998), Koren and Stiassny (1998), Chang and Ho (2002). They consider the relationship as symmetric. However, at this point, in analyzing the relationships between expenditures and revenues, the fact that asymmetric techniques will give more accurate results than symmetric techniques must be known (Athanasenas et al., 2014; Paleologou, 2013; Zapf and Payne, 2009). Unlike standard causality tests, an asymmetric causality test obtains the causal impact of positive shocks from negative shocks. The asymmetric causality test performs well when the sample size is small and when the underlying data set is not normally distributed. This study examines the relationships between expenditures and revenues are tested for the period 2006Q01–2019Q03 of Turkish economy, by using asymmetric causality tests. The process of the asymmetric causal relationship between the expenditures and the revenues (tax and total) for the Turkish economy are examined in the following estimation procedure. Firstly, the expenditures and revenues were been separated to positive and negative shocks. Secondly, the effects of positive and negative shocks of the expenditures and revenues are captured, using the cumulative form. The asymmetric causality is examined using the cumulative sums of positive and negative components of the expenditures and revenues. Finally, the asymmetric causal relationships between the variables were examined by using a bootstrap test for causality. In this step, the ten null hypotheses are tested to estimate the asymmetric causality relationships between all variables. Wald test is applied to compare to the bootstrap critical value. Therefore, the probable causal relationships between expenditures and revenues are tested. In this study, empirical literature, data and methodology, estimation strategy and empirical results are given in Sections 2, 3, 4, and 5, respectively.

Empirical Literature

Four hypotheses have been investigated by numerous studies, empirically. In Table 1, the findings of some studies are summarized. As seen from Table 1, there are two groups. The studies test the hypotheses in terms of linear or nonlinear econometric techniques. The first group is based on the linear relationship between two variables. For example, Furstenberg et. al. (1986), Li (2001), Narayan (2005), and Hong (2009) applied linear econometrics techniques to examine the hypotheses. In spite of that, the second group applies the nonlinear econometrics techniques relationship between taxes and expenditures. They evaluate the asymmetric relationships of revenues over expenditures and vice versa. For instance, Athanasenas et al. (2014), Paleologou (2013), and Zapf and Payne (2009) used the nonlinear econometrics techniques to test the revenues-

expenditures nexus. These papers argue that in the light of an asymmetric adjustment process, the empirical justification of the nexus could help more effectively towards fiscal discipline.

Table 1.

The empirical literature

<i>Surname, Date</i>	<i>Countries</i>	<i>Methods</i>	<i>Results</i>
Furstenberg, et al., 1986	U.S.	VAR	S→T
Darrat, 1998	Turkey	The Engle-Granger and Johansen Co-integration Tests	The Buchanan- Wagner Hypothesis
Koren and Stiassny, 1998	Nine Industrialized Countries	Trivariate Structural VAR	S→T for Italy, Austria, and France. T→S for the United Kingdom, Netherlands, Germany, and the United States.
Dhanasekaran, 2001	India	Co-integration and Geweke 's Decomposition Models	IS
Li, 2001	China	VAR, VECM	FS
Chang and Ho, 2002	China	Granger Causality, MVECM	FS
Narayan, 2005	Indonesia, Singapore, Sri Lanka	ARDL	T→S for Indonesia, Singapore, Sri Lanka. S→T for Indonesia and Sri Lanka.
Payne, et al., 2008	Turkey	Johansen–Juselius test of cointegration, Gregory–Hansen’s test of Cointegration, DOLS, VECM	T→S
Afonso and Rault, 2009	European Economies	Bootstrap Panel Analysis	S→T for Italy, France, Spain, Greece, and Portugal. T→S for Germany, Belgium, Austria, Finland and the UK.
Chang and Chiang, 2009	15 OECD countries	Panel Analyses	FS
Hong, 2009	Malaysia	Johansen Co-Integration Test	FS
Zapf and Payne, 2009	U.S.	TAR, MTAR, Error Correction.	S→T
Saunoris and Payne, 2010	United Kingdom	MTAR	T→S
Yamak and Abdioglu, 2012	Turkey	Granger Causality	S→T
Paleologou, 2013	Sweden, Greece, and German	TAR and MTAR, and ECM	S→T for Greece. FS for Sweden and German
Athanasenas, et al., 2014	Greece	NARDL	FS
Obeng, 2015	Ghana	OLS, VAR	T→S
Mutascu, 2016	European Economies	Bootstrap Panel Granger Causality	S→T for Bulgaria. T→S for the Czech Republic, Hungary, and Slovenia. FS for the Slovak Republic. IS for Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, and Romania.
Tiwari and Mutascu ,2016	Romania	TAR, MTAR	S→T
Yinusa, et al., 2017	Nigeria	Engle–Granger, Gregory and Hansen, Hatemi-J, TAR, MTAR	T→S

Note: T→S: The Tax-and-Spend Hypothesis, S→T: The Spend-and-Tax Hypothesis, FS: The Fiscal Synchronization, IS: The institutional separation, NARDL: Asymmetric ARDL Co-integration, MTAR: Momentum Threshold Autoregressive, MVECM: Multivariate Error-correction Models, TAR: The Threshold Autoregressive, OLS: Ordinary Least Squares, VAR: Vector Autoregressive Models, VECM: Vector Error Correction.

Data and Methodology

3.1. Data

The data of this study contain quarterly observations of the total expenditures, total revenues and tax revenues based on sub-items over the 2006: Q1-2019: Q3 time period for the Turkish economy. In this study, because of data constraint, the data started in 2006: Q1. The series were converted real. All data were seasonally adjusted by using the Census X12 method. All series obtained from the Central Bank of the Republic of Turkey. The variables were used in logarithmic form. The abbreviations and descriptions of both variables are as follows:

Table 2.

The variables

<i>Variables</i>	<i>Abbreviation</i>	<i>Description</i>
Total Expenditure	EXP	General Budget Expenditure
Total Revenue	TOT	General Budget Revenue
Tax Revenues	TAX	Tax Revenues

3.2. Methodology: Asymmetric Causality Test

The asymmetric causality test contains the Toda and Yamamoto (1995) test. The asymmetric causality approach divides the series into two as positive shocks and negative shocks and captures nonlinear effects in the series. This approach assumed that asymmetric behavior is associated with the cumulative sums of positive and negative shocks. This asymmetric causality test method combined with bootstrap simulations (Hatemi-J, 2012). Hatemi-J (2012) assumes that integrated variables are set as a random walk process as follows:

$$Z_t = Z_{t-1} + u_{1t} = Z_0 + \sum_{i=1}^t u_{1i} \tag{1}$$

$$M_t = M_{t-1} + u_{2t} = M_0 + \sum_{i=1}^t u_{2i} \tag{2}$$

where $t=1, 2, \dots, T$, Z_0 and M_0 are initial values, and u_{1t} and u_{2t} are signify white noise disturbance terms. $u_{1i}^+ = \max(u_{1i}, 0)$ and $u_{2i}^+ = \max(u_{2i}, 0)$ are positive shocks, $u_{1i}^- = \min(u_{1i}, 0)$ and $u_{2i}^- = \min(u_{2i}, 0)$ are negative shocks. Therefore, u_{1t} and u_{2t} are defined as $u_{1i}^+ + u_{1i}^-$ and $u_{2i}^+ + u_{2i}^-$, respectively. Z and M also can be re-written by Equation (3-4).

$$Z_t = Z_{t-1} + u_{1t} = Z_0 + \sum_{i=1}^t u_{1i}^+ + \sum_{i=1}^t u_{1i}^- \tag{3}$$

$$M_t = M_{t-1} + u_{2t} = M_0 + \sum_{i=1}^t u_{2i}^+ + \sum_{i=1}^t u_{2i}^- \tag{4}$$

$Z_i^+ = \sum_{i=1}^t u_{1i}^+$, $Z_i^- = \sum_{i=1}^t u_{1i}^-$ are the positive and negative shocks of Z in a cumulative form, respectively. The positive and negative shocks of M are showed in a cumulative form as $M_i^+ = \sum_{i=1}^t u_{2i}^+$, $M_i^- = \sum_{i=1}^t u_{2i}^-$, also. In the next step, the causal relationship between these components will be tested. The test for causality can be applied by employing the vector autoregressive regression. Hatemi-J (2003, 2008) suggested an information criterion to select the optimal lag length:

$$HJC = \ln(|\hat{\Sigma}_j|) + m \left(\frac{n^2 \ln T + 2n^2 \ln(\ln T)}{2T} \right), \quad q=0, \dots, p \tag{5}$$

HJC is Hatemi-J Criterion, $|\hat{\Sigma}_j|$ is the determinant of the estimated variance-covariance matrix of the error terms in the vector autoregressive model (VAR) based on lag order m, n is the number of equations in the VAR model. T is the total number of observations in the VAR model. The optimal lag order first is selected,

and then, the null hypothesis is tested that the kth element of Y_t^+ does not Granger-cause the wth element of Y_t^+ .

In this study, in order to investigate the asymmetric causal relationship between the variables, the following steps are used in the econometric process.

In step 1, the asymmetric causal relationships between the expenditures and tax and total revenues were tested by using asymmetric causal test. In this step, the expenditures and tax and total revenues were been separated to positive and negative shocks.

In step 2, the impacts of positive and negative shocks of the expenditures and tax and total revenues are computed.

The vector EXP_i^+ , TOT_i^+ , and TAX_i^+ indicate the cumulative sum of positive changes of the expenditures, total revenues, and tax revenues, respectively. The vector EXP_i^- , TOT_i^- , and TAX_i^- represents the cumulative sum of negative changes of the expenditures, total revenues, and tax revenues, respectively. The asymmetric causality is examined using the cumulative sums of positive and negative components of the expenditures and revenues.

In Step 3, the asymmetric causal relationships between the variables were examined by using a bootstrap test for causality. In this step, the twenty null hypotheses are tested to estimate the asymmetric causality relationships between expenditures and total revenues, and expenditures and tax revenues.

Empirical Findings

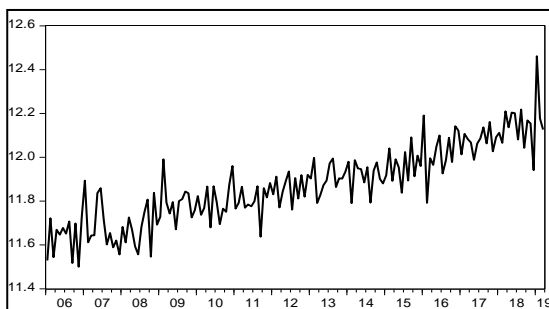
In the study, descriptive statistics such as average, maximum, minimum, standard deviation, skewness and kurtosis related to total expenditure, total revenue and tax revenues series are shown in Table 3. All variables are used in logarithmic form.

Table 3.

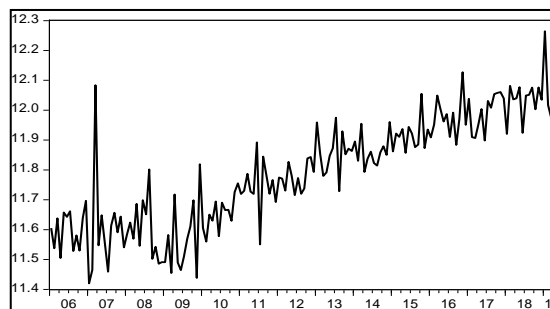
Descriptive statistics

	EXP	TOT	TAX
Mean	11.87353	11.78936	11.62340
Maximum	12.46155	12.26412	11.97582
Minimum	11.50039	11.42017	11.23748
Standard Deviation	0.176053	0.184278	0.188785
Skewness	0.193905	-0.055396	-0.140501
Kurtosis	2.825670	2.091417	1.847383
Jarque-Bera	1.197721	5.550417	9,207316
Prob.	0.549437	0.062336	0.010015

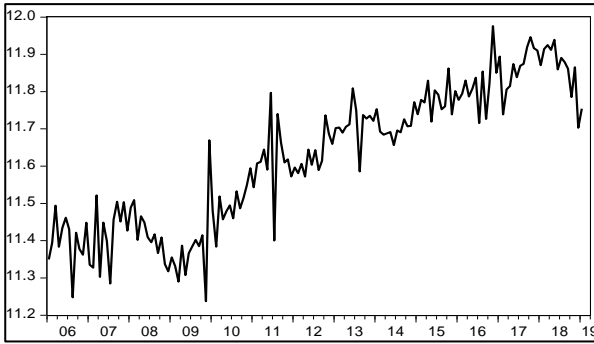
As seen as Graphics 1, 2 and 3, during the period 2006:Q1-2019:Q3, total expenditures, total revenues and tax revenues have an increasing trend.

Graphic 1. EXP

Graphic 2. TOT

Graphic 3. TAX

Prior to asymmetric causality testing, the Augmented Dickey-Fuller (ADF) and Phillips-Perron (PP)¹ unit root tests were applied for the level and first difference of all variables. Table 4 presents the results of the ADF and PP test statistics. The ADF and PP unit root test results indicate that the variables All variables were found to be stationary in their first differences at 1% significance level.

Table 4.

The results of unit root tests

Variables	ADF		PP	
	Constant	Constant+ Trend	Constant	Constant+ Trend
EXP	-0.1977	-14.64***	-5.0463***	-14.5846***
TOT	-0.2722	-12.9195***	-4.4406***	-13.3047***
TAX	-1.1154	-2.7773	-3.2875***	-11.0290***

Note:*** is significance level of 1%, ** is significance level of 5% and * is significance level of 10%.

The empirical findings of the asymmetric causality tests are given in Table 5. As seen in table, the estimated test value is 24.890 for Model 1. The value of this statistics is greater than the all-critical values. Therefore, the null hypothesis can be rejected at 1% significance level for Model 1. According to this result, the government expenditures cause the total revenues. The estimated test values are 21.832 for the Model (2). The value of this statistics is greater than the 1% significance level. These empirical findings indicate that there is bidirectional causality between total revenues and government expenditures in Turkish economy, symmetrically. The findings support that the fiscal synchronization hypothesis is valid for Turkish economy.

In Model 3, positive cumulative expenditures do not cause positive total cumulative revenues. As seen in Model 3 and 4, there are no relationships between the positive cumulative expenditures and the positive cumulative total revenues. The result of Model 5 shows that the negative cumulative expenditures do not cause the negative cumulative total revenues. However, the estimated test values are 10.692 for the Model 6 and, the statistics is greater than the 10% significance level. This result reveals that negative cumulative total revenues cause the negative cumulative expenditures, asymmetrically. Model 7 indicates that there is no causal relationship from the positive cumulative expenditures to the negative cumulative total revenues. In Model 8, there is an asymmetric causal relationship from the negative cumulative revenues to the positive cumulative expenditures. Also, there is no relationship from the negative cumulative expenditures to the positive cumulative total revenues. In addition, in the result of Model 10, there is an asymmetric causal relationship from positive cumulative total revenues to negative cumulative expenditures.

Table 5.

The results of the asymmetric causality tests between EXP and TOT

Models	H ₀	Estimated Test Value	1%	5%	10%	HJC
(1)	$EXP_i \rightleftharpoons TOT_i$	24.890	11.992	8.036	6.375	3
(2)	$TOT_i \rightleftharpoons EXP_i$	21.832	11.878	7.967	6.410	3
(3)	$EXP_i^+ \rightleftharpoons TOT_i^+$	0.507	12.220	7.793	5.903	2
(4)	$TOT_i^+ \rightleftharpoons EXP_i^+$	7.617	16.535	10.430	8.216	2
(5)	$EXP_i^- \rightleftharpoons TOT_i^-$	4.650	11.082	7.269	5.507	2
(6)	$TOT_i^- \rightleftharpoons EXP_i^-$	10.692	13.656	8.985	6.925	2
(7)	$EXP_i^+ \rightleftharpoons TOT_i^-$	2.683	10.921	7.084	5.333	2
(8)	$TOT_i^- \rightleftharpoons EXP_i^+$	9.774	16.617	10.781	8.537	2
(9)	$EXP_i^- \rightleftharpoons TOT_i^+$	1.917	11.350	7.190	5.570	2
(10)	$TOT_i^+ \rightleftharpoons EXP_i^-$	11.105	15.388	10.236	8.139	2

In Table 6, the symmetric and asymmetric causality relationships between government expenditures and tax revenues are shown. In Model 1 and 2, the estimated values are 12.845, and 12.583, respectively. The statistics are statistically significant at the 1 percent levels in both models. According to Model 1 and 2, there is a symmetric bidirectional causality between tax revenues and government expenditures for Turkish economy. It can be said that the fiscal synchronization hypothesis is valid for Turkish economy.

As seen in Model 3 and 4, the estimated values are 8.102 and 6.794, and the statistics are statistically significant at the 5 percent levels. There is an asymmetric bidirectional relationship between positive cumulative expenditures cause positive cumulative tax revenues. The result of Model 5 shows that the negative cumulative expenditures do not cause the negative cumulative revenues. However, the estimated test values are 7.123 for the Model 6 and, the statistics is greater than the 5% significance level. This result indicates that negative cumulative tax revenues cause the negative cumulative expenditures, asymmetrically. According to the result of Model 7 indicates that there is no causal relationship from the positive cumulative expenditures to the negative cumulative tax revenues. In Model 8, there is not an asymmetric causal relationship from the negative cumulative tax revenues to the positive cumulative expenditures. Also, as seen in Model 9 and 10, there is no relationship between the negative cumulative expenditures and the positive cumulative tax revenues.

Table 6.

The results of the asymmetric causality tests between EXP and TAX

Models	H ₀	Estimated Test Value	1%	5%	10%	HJC
(1)	$EXP_i \rightleftharpoons TAX_i$	12.845	16.486	11.931	9.815	5
(2)	$TAX_i \rightleftharpoons EXP_i$	12.583	12.356	8.214	6.414	3
(3)	$EXP_i^+ \rightleftharpoons TAX_i^+$	8.102	10.567	6.399	4.842	4
(4)	$TAX_i^+ \rightleftharpoons EXP_i^+$	6.794	10.602	6.411	4.808	2
(5)	$EXP_i^- \rightleftharpoons TAX_i^-$	1.389	11.636	8.123	6.451	3
(6)	$TAX_i^- \rightleftharpoons EXP_i^-$	7.123	12.409	2.804	1.595	1
(7)	$EXP_i^+ \rightleftharpoons TAX_i^-$	2.616	19.602	12.767	10.101	4
(8)	$TAX_i^- \rightleftharpoons EXP_i^+$	0.156	9.429	6.165	4.753	2
(9)	$EXP_i^- \rightleftharpoons TAX_i^+$	0.980	10.660	6.983	5.398	2
(10)	$TAX_i^+ \rightleftharpoons EXP_i^-$	0.800	12.763	7.069	5.092	2

Concluding Remarks

This study analyses the relationships between government expenditures and revenues in the Turkish economy for the period 2006M01–2019M03. In this study, the relationships between government expenditures and revenues in two groups. In the first group, the data cover government expenditure and total revenues. However, in the second group, the data cover government expenditure and tax revenues. Therefore, in this study, the Tax-and-Spend Hypothesis, the Spend-and-Tax Hypothesis, the Fiscal Synchronization Hypothesis, and the Institutional Separation hypothesis are investigated in terms of two different data. The probable causal relationships between expenditures and revenues (tax and total) are investigated by using Asymmetric causality tests. In this study, the asymmetric causal relationships between the expenditures and tax and total revenues were examined by using a bootstrap test for causality.

According to the findings of the first group, in Turkish economy, there is bidirectional causality between total revenues and government expenditures in Turkish economy, symmetrically. Also, the results of the second group indicate there is a symmetric bidirectional causality between tax revenues and government expenditures for Turkish economy. The findings support that the fiscal synchronization hypothesis is valid in Turkish economy. In addition, negative cumulative total revenues cause the negative cumulative expenditures, asymmetrically. It has been revealed that the decrease in total revenues causes a decrease in total expenditures. There is an asymmetric causal relationship from the negative cumulative revenues to the positive cumulative expenditures. So, the decrease in total revenues causes an increase in expenditures. Also, there is an asymmetric causal relationship from positive cumulative total revenues to negative cumulative expenditures. However, there is an asymmetric bidirectional relationship between positive cumulative expenditures cause positive cumulative tax revenues. Negative cumulative tax revenues cause the negative cumulative expenditures, asymmetrically. The rest of another models, there are no relationship between expenditures and revenues (tax and total).

References

- Afonso, A., & Rault, C. (2009). Spend-and-tax: a panel data investigation for the EU. *Economics Bulletin*, 29, 2542–2548.
- Athanasenas, A., Katrakilidis, C., & Trachanas, E. (2014). Government spending and revenues in the Greek economy: Evidence from nonlinear cointegration. *Empirica*, 41, 365-376.
- Barro, R. J. (1979). On the determination of the public debt. *Journal of Political Economy*, 87(5), 940-71.
- Buchanan, J.M., & Wagner, R. E. (1977). *Democracy in deficit: the political legacy of lord Keynes*. New York.
- Chang, T., & Chiang, G. (2009). Revisiting the government revenue–expenditure nexus: Evidence from 15 OECD countries based on the panel data approach. *Czech Journal of Economics and Finance*, 59, 165-172.
- Chang, T., & Ho, Y.H. (2002). A note on testing tax-and-spend, spend-and-tax or fiscal synchronization: The case of China. *Journal of Economic Development*, 27, 151-160.
- Darrat, A. F. (1998). Tax and spend, or spend and tax? An inquiry into the Turkish budgetary process. *Southern Economic Journal*, 64, 940-956.
- Dhanasekaran, K. (2001). Government tax revenue, expenditure and causality: The experience of India. *Indian Economic Review*, 36, 359-379.
- Dickey, D., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimates for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*, 74(266a), 427-431.
- Friedman, M. (1978). The limitations of tax limitation. *Policy Review*, 5, 7-14.
- Hatemi-J, A. (2003). A new method to choose optimal lag order in stable and unstable VAR models. *Applied Economics Letter* 10, 135–137.
- Hatemi-J, A. (2008). Forecasting properties of a new method to choose optimal lag order in stable and unstable VAR models. *Applied Economics Letter*, 15, 239–243.
- Hatemi-J, A. (2012). Asymmetric causality tests with an application. *Empirical Economics*, 43, 447–456.

- Hong, T. J. (2009). Tax-and-spend or spend-and-tax? Empirical evidence from Malaysia. *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 5, 107-115.
- Koren, S., & Stiassny, A. (1998). Tax and spend, or spend and tax? An international study. *Journal of Policy Modeling*, 20, 163-191.
- Li, X. (2001). Government revenue, government expenditure, and temporal causality: Evidence from China. *Applied Economics*, 33, 485-497.
- Meltzer, A. H., & Richard, S. F. (1981). A rational theory of the size of government. *Journal of Political Economy*, 89, 914-27.
- Musgrave, R. (1966). Principles of budget determination. In *Public Finance: Selected readings*, 15-27.
- Mutascu, M. (2016). Government revenues and expenditures in the East European economies: a bootstrap panel Granger causality approach. *Eastern European Economics*, 54, 489-502.
- Narayan, P. K. (2005). The government revenue and government expenditure nexus: Empirical evidence from nine Asian countries. *Journal of Asian Economics*, 15, 1203-1216.
- Paleologou, S. M. (2013). Asymmetries in the revenue–expenditure nexus: A tale of three countries. *Economic Modelling*, 30, 52–60.
- Payne, J. E., Mohammadi, H., & Cak, M. (2008). Turkish budget deficit sustainability and the revenue-expenditure nexus. *Applied Economics*, 40, 823-830.
- Peacock, A. T., & Wiseman, J. (1979). Approaches to the analysis of government expenditure growth. *Public Quarterly*, 7, 3-23.
- Phillips, P. C., & Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. *Biometrika*, 75(2), 335-346.
- Saunoris, J. W., & Payne, J. E. (2010). Tax more or spend less? Asymmetries in the UK revenue–expenditure nexus. *Journal of Policy Modeling*, 32, 478-487.
- Tiwari, A. K., & Mutascu, M. (2016). The revenues-spending nexus in Romania: A TAR and MTAR approach. *Economic Research-Ekonomska istraživanja*, 29, 735-745.
- Toda, H. Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector autoregressions with possibly integrated processes. *Journal of Econometrics*, 66, 225-250.
- Obeng, S. (2015). A causality test of the revenue-expenditure nexus in Ghana. *MPRA*, 63735, 1-19.
- Yamak R., & Abdioğlu, Z. (2012). Ampirik bağlamda toplam ve alt kalemler bazında kamu harcamaları ve kamu gelirleri arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30, 173-192.
- Yinusa, O. G., Aworinde, O. B., & Oseni, I. O. (2017). The revenue-expenditure nexus in Nigeria: Asymmetric cointegration approach. *South-Eastern Europe Journal of Economics*, 15, 47-61.
- Von Furstenberg, G. M., Green, R. J., & Jeong, J. H. (1986). Tax and spend, or spend and tax?. *The Review of Economics and Statistics*, 68, 179-188.
- Zapf, M., & Payne, J. E. (2009). Asymmetric modelling of the revenue-expenditure nexus: evidence from aggregate state and local government in the US. *Applied Economics Letters*, 16, 871-876.

Notes:

---

¹ Dickey and Fuller (1979), Phillips and Perron (1988).